

Utmutatis
Dömény Matkovetzky

©
Ú T M Ű T A T Á S

A

KLAVÍR, VAGY FORTEPIÁNÓ

helyes játszására,

*Világosító Példákkal, Kadentziákkal,
és 45 Gyakorló Műsikai Darabokkal.*

A

Hét Magyar Hazabeli Műsika-Tanítók

és Tanulók Számára.

készítették, és kiadták

*Professzor Imre
Karlárovan volt
embektől*

1895. októ. 20. J. Sedoch Leiródy

MALOVETZKY. J. ES, DOMENY. S.

PESTEN.

*A Szerzőknél, a Franciskánus Piatzon, a Báro Podmanitzkyj
Familia Házában.*

és

Folyó ára 8 for. V. Cz.

Miller Sároly Művész Kereskedőnél, a Kústi Utszában.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΙΘΜΟΝ 1000

ΜΑΡΤΙΟΣ 1980

E L Ő S Z Ő.

Gyönyörűséggel kell egy részről tapasztalnunk, melly szépen nevedik naponként a' Két Magyar Hazában a' Muzsika-Kedvellők száma; úgy annyira, hogy a' Muzsika, különösen pedig, a' Harmoniában, minden más Muzsikai Szerszámok felett kérkedve bujálkodó Fortepiánó játszásának, 's Éneklésnek tanítását, a' tehetősebb Házakbeli tiszteletet érdemlő Szülék, a' Nevelésnek, szinte egykik fontos ágává tevék: de más részről, sajnálva kelle szemlélnünk, hogy mind e' mai napig, idegen Nyelven szólló Munkák forogván a' Muzsikát Tanítók, és Tanulók kezekben, a' miatt anyai Nyelvek hátrahagyásával, feletébb nagy rövidséget, 's fogyatkozást kéntelenítették szenvedni.

Mind ezeket, szíves részvétellel vévén gondolóra, hazafiúi buzgóságunk, hathatósan indított, kötelességünk kénszerített, egy olyan Munkának kidolgozására, melly által, mind a' Tanítók, mind, különösen azon Tanulók, kik egy, vagy más környülállás miatt, kéntelenek, tsupán magok szorgalmatossága által esmerkedni meg a' Muzsikával, nevezetesen a' Fortepiánó játszásával, a' mint reményljük, kívánt tzelt érhetnek.

Ugyan ezért, bár minden fogatlan szószaporítást, és éretlen, oskolai szörszál-hasogatást félre tévén, a' rövid, de világos, és értelmes előadást tartottuk szemünk előtt: mindazonáltal, hogy mind a' Tanítókat, mind a' tanulni kívánó, érettebb gondolkodású Ifjúságot, tzeljokra annyival bizonyosabban vezérelhessük, Munkánkat, szükségesképpen bőven dolgozván ki, azt két Részre osztottuk. Az Első Rész', értekezik általjában, a' Visgálódó Muzsikáról, és a' mennyiben fő tzelja, a' Fortepiánó játszására való Útmutatás, minden elő-számlált esetekre, elegendő világosító Példák vagynak felhozva; nem különben, az újjak helyes rakására, az úgy nevezett Applikatúrára, a' különböző szerkesztetésű Tételekben, egész a' 3 hangzatú Tételekig, a' megállapított közönséges, és különös Regulák, rövideden előadódnak. — Valamint ezek, úgy a' Gyakorló Darabok is, Kezdők számára készítődek. — A' Második Részben, melly az Elsővel, elválaszthatatlan egybe-köttetésben van, ('s hasonlóképpen Előre - fizetés mellett fog kiadódni) folytatódik az Applikatúra, a' 3, 's több hangzatú Tételekben, és a' Hangzatoknak a' játszásban, egymással való feltserelésiben 's a' t. Több rendbeli különös játszás módjára, úgy a' Muzsikai Ékesítésekre számos világosító, és Gyakorló Példák hozódnak fel. Ezek után fogunk szólani, a' Muzsikai helyes Előadásról; (Elocutio Musicalis) melly, a' Gyakorló Muzsikának, valamint legszebb, legtökéletesebb; úgy legszükségesebb, de legnehezebb része is; sok gyakorlást, mély belátást, belső érzéssel egybeköttetett finom, választani tudó ízlést kíván. Ezekhez járúlnak végre, a' gyakorlottabb Játszók számára válogatott, számos külömbkülömbféle mértékű, mozgású, és karakterű, legnevezetesebb Szerzők által készített, nem különben, néhány Nemzeti Darabok, mellyekkel ezen Munkát be fogjuk rekeszteni.

F O G L A L A T.

Bévezetés.	lap. 9
Első Szakasz.	
A' Lajtorjáról. (Scala, Systema) Kúltsokról, és Kóták neveiről.	— 13
Második Szakasz.	
A' Kótáknak, Nyugtatóknak, (Pausa) formáiról, mennyiségekről, Hosszabbító, és Rövidítő-Jegyekről.	— 16
Harmadik Szakasz.	
A' Változtató-Jegyekről.	— 18
Negyedik Szakasz.	
A' Közökről, Hangnem-Lajtorjákról, Módokról, vagy Hangnemekről, és ezeknek Elő-Jegyeiről.	— 20
Ötödik Szakasz.	
A' Mellesleg való Jegyekről.	— 23
Hatodik Szakasz.	
A' Taktusról, és Tempóról	— 27
Hetedik Szakasz.	
A' Módosságokról, mint muzsikai Ékesítésekről.	— 33
Nyolczadik Szakasz.	
Az Applikaturáról, vagy Ujjak helyes rakásáról, és el-rendelésiről.	— 40
Gyakorló Darabok a' Kezdők számára.	— 55

Isenda-3-4

Pentek-6-7

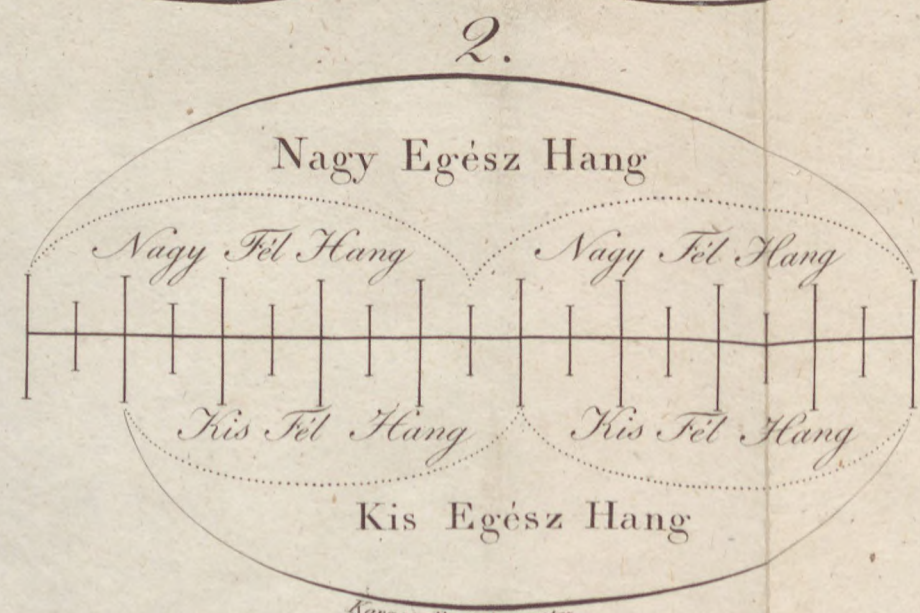
Vasara-6-6

KLAVIATÚRA TÁBLA

melly meg mutatja: 1. Milyképpen felelnek meg a Bassus, Diskánt, és Enharmoniai Sajtoryák' különböző Oktávaiban Kötök által úbrázolt Eredeti, és Változtatott Hangok, a Klaviatúra különböző Oktávaiban lévő Fasztoknak. - 2. Milyoda arányban vagynak a Nagy, és Kis-Egész, Nagy, és Kis-Fél Hangok egymáshoz.

Enharmoniai Sajtoryái

Bassus, Diskánt, Hangok

Karacs Ferencz metsz.

B é v e z e t é s.

§. 1. A' Muzsika, mint Visgálódó Hangtudomány, tanít a' Hangoknak helyyes egybe kötésiről, és el rendelésiről; — úgy pedig, mint Gyakorló-Mesterség, azokat a' törvényeket, és módokat adja elő; mimódon kell, a' helyyesen el rendelt, és egybe kötött Hangokkal, a' Muzsikai Szerszámokon, vagy Ének Szóval, a' fület gyönyörködtetni, egyszer's-mind pedig, a' Szívben, hasonló atyafiságos érzéseket ébresztvén fel, azt, meg indítani.

§. 2. A' Hangokat, átaljában, két fő Rendre lehet osztani: úgy mint, Szabad akarattól függőkre, az az Élő-Hangokra; — milyenek, az emberek, és némelly éneklő madarak Hangjai; és mesterséggel készült, vagy Szabad akarat nélkül valókra; milyenek, átaljában, mindenféle Muzsikai-Szerszámok Hangjai. Minthogy pedig, ezen második Rendbe tartozók, vagy fúvás, vagy Húrok rezgetése által származnak; e'hez képest, a' Muzsikai-Szerszámok is, Fúvó, és Húros Muzsikákra osztódnak. — Fő tzélunk lévén, ezen Munkában, a' Klavírt, és Fortepiánót esmértetni meg, és az ezeken való játszás reguláit, némelly, e' végre múlhatatlanul szükséges esméretekkel adni elő; el mellőzvé a' több Muzsikákat, lássunk rövideden ezeknek mivóltokról.

§. 3. A' Klavír nevezet alatt, befoglaltatnak átaljában, mind azon Muzsikák, mellyek Klavisok által játszódnak; mint az Orgona, *) Klavír, Flügel, Fortepiánó, 's a' t.; különösen pedig: 1-ör a' tulajdonképpen való Klavír, (Clavicordium) 2-or a' Fortepiánó; melly kettő között, belső alkotásokra nézve, leg szembetünőbb különbség ez; hogy a' Klavírban, a' Hang, a' Klavisok belső végeibe szúrott réz pléhetskéknek, vagy, úgy nevezett Érdeklőknek, (Tangens) a' Fortepiánóban pedig, a' Kalapátsoknak, a' Húrokra való ütése által származik.

Klavisoknak neveztetnek pedig, azon hosszú fátskák, mellyek, a' Húrok alá szolgálván, az Érdeklőknél, vagy Kalapátsoknál fogva, az újjaknak nyomása, vagy billentése által, a' Húrokat rezgésbe hozzák. — Ezen Klavisoknak, azon részét, mellyeken az újjak játszanak, Tasztoknak; öszveséggel pedig ezeknek egész sorát, vagy rendét, Tasztaturának, Klaviaturának nevezik.

§. 4. A' jó Klavírban meg kívántatnak e' következők: 1-ör a' középszerű, az az sem nem felette könnyű, de nem is igen erős; hanem, mintegy vissza rugó nyomással járó Klavisok. 2-or A' tellyes, tiszta, éneklő Hang; mellyek a' Fortepiánóban is meg kívántatnak, mint szintén az is; hogy a' Klavisok ne zörögjenek, ne kopogjanak. 3-or Mind egyik Klavisra külön külön, más Húrok szolgáljanak, és hat Oktávája legyen. 4-er Hangját tartó legyen; t. i. ha feligazítódik, Húrjai, egy hamar le ne ereszkedjenek; melly, vagy, a' Mester-ember rossz munkájából, vagy a' fának nem tökéletes száraz vóltából, vagy a' gyakori igazgatásból, vagy végre a' gondja nem viselésből származik; tudniillik, ha akkor is tátva nyitva áll, mikor reá semmi szükség nints. Ez is, hasonlóképpen tartozik a' Fortepiánóra.

§. 5. A' Fortepiánóban pedig, még ezeken kívül meg kívántatnak:

1-ör A' kerek, az az, sem nem éles, sem nem puffanó Hang. 2-or A' Hangoknak átaljában, minden Oktávákban egymáshoz egyenlő aránja, az az, se a' Bassus, el ne nyomja a' Diskántot, se pedig ez, a' mahoz képest, nagyon erős ne legyen. Igen nagy fogyatkozás, ha a' közép Hangok, a' hol tulajdonképpen egyesül a' Harmonia, a' felső, és alsó Oktávákban lévőkhöz képest, gyengék; valamint szinte, az is nagy tökéletlenség, ha imitt amott, némelly Hangok, a' többek között, mintegy kíválnak, vagy nagyon élesek, vagy nagyon tompák, siketek. 3-or Meg kívántatik, a' jó Hangfogó (Dämpfer), melly a' Hangot azonnal meg szüntesse, mihelyt, az újjak, a' Tasztokról felvevődnek. 4-er Mind a' Klavisoknak, mind a' Hang-Változtatóknak könnyű járások. 5-ör Leg alább is, hat Oktávája legyen; ha hetedfél, vagy éppen hét van, még tökéletesebb. **)

§. 6. Mind a' Klavírnak, mind a' Fortepiánónak, vagynak olyan tökéletességeik, mellyeket itten szükséges meg említeni. — Némelly Módosságokat, (Maniér) milyenek, a' Reszkettetés, (Sebung) és a' Libegtetés, vagy Hintálás, (das Tragen, o. Wiegen) egyedül tsak a' Klavíron lehet jól ki fejezni. Továbbá, minthogy játszása különös vissza rugó nyomással jár, és a' Hangoknak mindég folyvást való kitartását kívánja, a' Pattogtatást pedig nem igen szenved meg; nagy haszonnal gyakorolhatják rajta magokat, a' kik idővel Orgonán szándékoznak játszani. A' gyenge gyermekeknek pedig, különösen azért is javasolhatjuk, mivel újjaik, ennek Tasztjai nyomásában, olly hamar nem fáradnak el, mint

*) Az Orgonát itt nem tekintjük úgy, mint sipokból álló Muzsikai Szerszámot, hanem tsak annak játszása módját nézzük.

**) Az illyen jó Fortepiánót készítő Mesterek között, Hazánk egyik Fő-Várossából, említést érdemlenek Drüner Károly, és Zobel Ferentz, mind ketten Pesti, Fortepiánót készítő Mesterek.

a' Fortepiánóéin. — A' Fortepiánónak is viszont, vagynak olyan tökéletességei, mellyek, a' Klavírban nem talátnak fel. Ugyan is, Hangja tömöttebb, erősebb, tartósabb, e' mellett több rendbeli Hang-Változtatói lévén, a' Hangokat, a' leg gyengébbtől, a' leg erősebbig lehet rajta kifejezni; következésképpen, az Előadásnak, több világot, és árnyékot lehet adni; alkalmasabb is az Ének kísérésire, (accompagnement) és, más Muzsikák társaságában való játszásra, de több Oktávái is vagynak, mint a' Klavírnak.

§. 7. Átaljában pedig, a' Klavír-nemű Muzsikák, tökéletesebbek, minden más Muzsikáknál, a' mennyiben, nem csak egyes Melodiát, hanem tellyes hangzatú (vollstimmig) Harmoniát lehet rajtok elő-adni; és mivel több Oktávái vagynak, mint akármely más Muzsikának, mind a' Melodiát, mind a' Harmoniát, szélesebben ki lehet rajtok terjeszteni; a' honnan a' leg nevezetesebb Munkák jobbára ezekre készítődték, avagy alkalmaztatódtak (arrangirt). Ide járúl az is; hogy, ha egyszer fel igazítódnak, a' Hangot, sokkal tovább tartják. A' Szép-Nem sem találhatna magának gyönyörűbb, 's ártatlanabb mulatságot, mint Fortepiánó mellett énekelgetni. Végre, még a' gyenge test alkotásúak: p. o. gyenge mejjúek is, egészségek ártalma nélkül, sokkal inkább reá adhatják magokat, mint akár a' Hegedű, akár a' Fúvó-Muzsika tanulására.

§. 8. Mikor lehet, vagy mikor kell, a' gyermekekkel, a' Klavír, vagy Fortepiánó tanítását el kezdeni? Erre a' Kérdésre, egészen meg határozva felelni, nem lehet. Leg rendesebb, 's leg alkalmasabb, a' környül állásokhoz képest a' 7-dik, 8-dik, avagy 9-dik esztendő; mivel újjaik, még ezen korban, könnyen hajthatók, egyengethetők lévén, a' gyakorlás által, apródonként, minden erőltetés nélkül lehet reá szoktatni, olyan Akkordoknak fogására, olyan sebes Meneteknek (Passage) könnyűséggel való játszására, mellyekre később, igen nagy fáradsággal, 's bosszúsággal juthatnának. Ha pedig valamely gyermek, ideje korán, már négy, vagy öt esztendő korában, különös hajlandóságát mutatja, a' Muzsikára; okosan ekkor is el lehet kezdeni a' tanítást; különösen vigyázzván arra, hogy testeket a' hosszas ülés által, mindenek felett pedig, szemeiket, az egy húzomban sokáig tartó kóta-olvasás által, el ne gyengítették.

§. 9. A' mi pedig az érett idejűeket illeti: jól lehet ezek, sokkal kedvetlenebb fáradsággal jutnak, azon játszásbeli könnyűséghez, mellyre gyengébb korokban, észrevehetetlenül szoktak volna: mindazonáltal, ha hajlandóságokat érzik, 's más fontos, avagy hivatalbeli foglalatosságaik meg engedik, Sokrates példája szerint, soha sem késő, ha a' Muzsikának, egy kevés időt szentelnek. Ugyan is, ha meg adjuk nekik a' Szép-Mesterségek között az elsőséget; és nem nézzük tsupa mechanikai foglalatosságnak; hanem, úgy is tekintjük, mint Tudományt; melly magában foglalja, a' Poésist, a' mennyiben, már magában is, valóságos Poésis, és a' Költői Léleknek, sohol szebb, 's tágasabb mező nem nyílik, mint a' Harmonia Országában, a' Mathessissel pedig, és Arithmetikával, el válhatatlan egyességben van; a' mennyiben az egész Muzsikai Harmonia, az Arithmetikai Harmoniát követi; egy szóval, ha úgy gondolkodunk róla, mint a' Philosophiának egyik, valójában, igen gyönyörűséges részéről: már így kétség kívül meg érdemli, hogy gondolkodni szerető, ártatlan, okos mulatásokat kedvellő ember, vele, közelebről esmerkedjen meg.

§. 10. A' mi illeti a' Muzsika Tanítót: a' szelid, nemes erköltsi Karakteren kívül, melly szükségesképpen magában foglalja, a' gyermekekkel, okosan, és leg szebb módjával való bánást, meg kívántatnak ő benne, e' következők: 1-ör Jól értse, a' mit tanítani akar, és legyen meg lehető esmérété a' Muzsika Theoriájáról, leg alább annyira való, hogy, ha Tanítványja, ottan ottan kérdezni találja; miért van ez, vagy amaz, így, vagy amúgy? ne elégedjen meg az illetén felelettel: óh! már annak úgy kell lenni, az másképpen nem lehet; hanem Tanítványjának értelméhez képest, adja okát mindennek. 2-ör Meg kívántatik, hogy a' játszásban, leg alább középszerű gyakorlottsága legyen, mert, igen sok Módosságok, különös kifejezések vagynak, a' Gyakorló Muzsikában, mellyeket, a' leg értelmesebb magyarázat után is, kézzel kell meg mutogatni, láthatóvá, halhatóvá tenni; igen gyakran pedig, az egész Darabnak Karakteréből kell el találni. Hogy pedig a' Tanító a' mód szerint legyen Virtuós, az az tsupán újjainak szemfényvesztő sebességivel, 's keresztül kasúl való játszásával, nézőit (mert az illetén hokusz pokuszokban, csak el vétve talál, a' Harmoniához, 's érzéseket ki fejező Melodiához szokott tiszta fül, halgatni valót) együgyűséggel telyes bámúlásra ragadja, — ez éppenséggel nem kívántatik meg. *) 3-ör Köteles a' Tanító, Tanítványjának tsekélyebb hibáit, mindenkor, a' leg szebb móddal hozni helyre; ha pedig a' Taktus ellen vét, avagy újjait rendetlenül rakja, mind addig gyakorolni, míg a' hiba tökéletesen helyre nem hozódott, mert különben a' Tanítvány hozzá szokván az efféle hibákhoz; benne azok, természeté válnak. Minthogy a' Taktus Lelke a' Muzsikának, annak érzését, mindjárt eleinte kell fel ébreszteni, és meg gyökereztetni a' Tanulóban. 4-er Szükség, a' Tanítványnak mindjárt eleitől fogva, mind a' két kezit, és apródonként minden újjait gyakorolni, mert ennek el mulatása, később, igen nagy hátra-maradást, 's fogyatkozást fog okozni. Ebből szükségesképpen következik: hogy kivált eleinte, meg nem kell, a' Tanítványnak engedni, hogy maga válogassa, a' játszani való Darabokat.

§. 11. Hogy tehát a' Tanuló idővel folyvást, egyenlően, érthetően, és könnyűséggel játszon: meg kívántatik, mind a' jobb, mind a' bal kéznek, egy forma könnyűséggel való hordozása, az újjaknak minden erőltetés nélkül való járta-

*) Távol legyen hogy ellenségei volnának a' játszásbeli nagy készségnek! Itt csak az úgy nevezett Kótaevőkről (Notenfresser) szöllumk, a' kik egy látásra el játszák ugyan a' leg nagyobb sebességgel, a' mit eleibek tesznek. — De hogy?! —

tása, azoknak egymás után rendel való rakása, és az egész testnek illendő tartása. Mellyekre nézve jegyezzük meg jó előre:

1-ör Akárhány Oktávás legyen a' Klavir, vagy Fortepiánó, a' Játszó ülését, mindenkor a' Klaviatúra közepére oly magossan intézze, hogy könyökei, a' Klaviatúránál, valamivel fellyebb essenek; hogy karjai a' tartásban, egy hamar el ne fáradjanak, egyszer'smind pedig lábaival a' Változtatókat, vagy pedig, ha ezek felyül vagynak, térdivel kapaszkodás nélkül el érje; lábai tehát egyébaránt, a' földön nyugodalomban legyenek. Mellyre nézve nem árt a' gyengébb gyermekek lábai alá számolyt tenni, hogy azok a' tsüggésben, 's azokkal együtt, egész testek is, el ne fáradjanak.

2-ör A' testnek felső részét, különösen a' főt egyenesen, de minden feszesség nélkül kell tartani, ide's-tova nem hajladozni, vagy magát morikálgatni. — Valójában dísztelen szokások némelleyeknek, midőn a' játszás közben, ülésekben nyughatatlankodnak, karjaikkal, derekokkal, sőt egész testekkel rángatódznak, könyököket billegtetik; (melly utolsó leg inkább akkor szokott meg esni, mikor vagy Hüvelykeket alólról, vagy a' többi újjakat, e' felett rakják által) vagy a' nehezebb Menetek, 's Akkordok játszásában fejeket mejjeknek szegeznek. Mivel pedig, a' kéznek és újjaknak tartásától, 's hordozásától függ nagy részt, az egyenlő, és könnyű játszás; szokassa magát a' Tanuló arra:

3-ör Hogy karjai mindenkor egyenlő helyheztetésben maradjanak mind két felől gyengédeden az oldalakhoz fektetve, és a' kezekszárai, a' kézfejeket, ezek viszont, a' Taszok felett, a' minden merevítés nélkül készen álló újjakat, (ezeket egy kevéssé be felé hajtván) a' Tasztaturán, fel's alá szabadon és minden akadály, avagy erőltetés nélkül hordozhassák.

4-er Mihelyt valamelyik újj, a' Taszton, a' Kóta mennyiségéhez képest, a' nyomást el végezte, azt azonnal fel kell venni. A' Nyugtató (Pausa) ideje alatt pedig, az újjakat, mintegy előre kell készíteni, a' következőkre.

5-ör A' Hüvelyknek első izét, egy kevéssé befelé hajtva, 's így ezen újjat, a' Mutató újjhoz, közel kell tartani; ki yéven némely eseteket, minéműek, az Oktáva, és több rendbeli Akkordok fogásai 's a' t.

6-ör A' játszásbeli jó izlésnek, nem külömben az illendőségnek is, nagy ellenére van, ha a' Játszó kezeit, a' Tasztatúra felett, magossan fel emelvén, mint egy dühösséggel tsap a' Klavisokra; melly miatt gyakran, vagy Húr szakad, vagy a' Kalapáts pattan ki helyéből, 's a' Húrok között fent marad. — Vagynak a' Muzsikában erős kifejezések; (p. o. mellyeket, forte, és fortissimo-val jelentenek) de ezeket, leg fellyebb is, tsak a' kéz-fejeknek kevéssé való felemelésével, és többnyire, az újjaknak erős nyomásával, nem pedig erőszakos paskolással kell elő adni. Más részről, az is nagy fogatkozás, ha a' Játszó, ott, a' hol éppen szükséges volna, erőt nem tud adni kifejezésinek, avagy, egy helyett néha hármat, vagy többet is üt, ugyan azon Tasztra.

7-er Ide járúl némelleyeknek azon útálatos szokások: hogy a' rövid Nyugtatóknál, milyenek, a' 8-ad' 16-tod rész, 's a' t. vagy egyet pissentenek, vagy órrokkal egyet szippantanak, a' helyett, hogy a' Nyugtatót, lábok feje tsendes fel emelésével, vagy billentésivel adnák elő. Valamint, ezektől; úgy a' fővel való Taktus ütéstől is, őrizkedni kell.

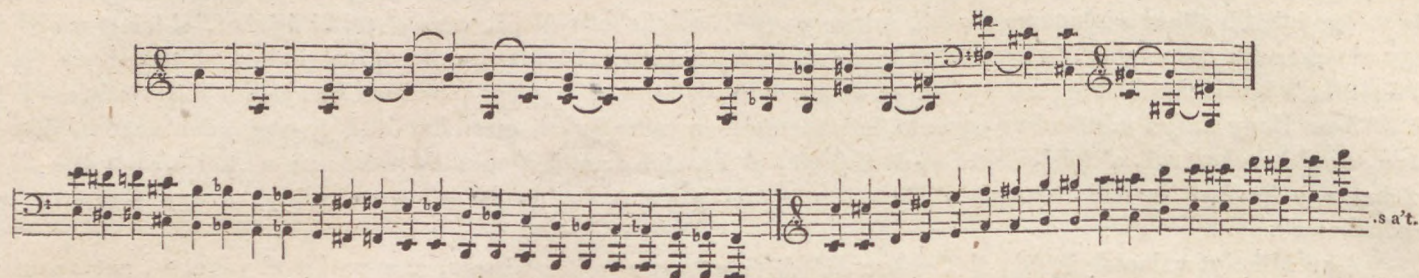
8-ör Igen természeti dolog, hogy a' Szívnek belső érzéseit, mint valamely tükör, az ábrázat láthatóvá tegye, és a' Játszó, a' Szerzőnek, Hangokra fakadt érzéseit, magáévá tévén, 's ugyan azon Hangoknak meg újításával, ismét más Szíveknek, hasonló érzéseit ébresztvén fel, mintegy atyafiságos kötéllel kaptolja egybe, az egymáshoz titkosan vonzó indulatokat: — de hanyadik az, a' ki így tudná a' Szerzőnek Szívét Lelkét magáévá tenni? Majmoló van elég, a' ki szívesen mutatná, mi módon szállotta meg ötöt a' Muzsika Lelke, de fájdalom! e' többnyire tsak idétlen grimaszszokkal jelent meg a' jó szívű Játszónak; úgy hogy, kéntelen volt homlokát, néha még akkor is komoran szedni rántzba, mikor annak szelidséggel kelle vala ki derülni, — szemeit elmereszteni, a' nyájasan mosolygó tekintet helyett, — fejével bókolni, — kézzel lábbal ugrálva nyughatatlankodni, a' belső tsendes meg elégedés helyett. — Ki nem látná, hogy ezek, 's több e' félék, egyenesen a' tzél, az illendőség, és jó izlés ellen vagynak?

9-er Szükség meg említeni a' tisztaságot. A' Muzsika pallérozódásnak, szelidségnek jele. — Ha meg kívánjuk, hogy a' Muzsikusknak Szíve Lelke tiszta legyen; miért ne kívánhatnánk meg, azt is, hogy külsőképpen is tiszta, 's tsinos legyen? Kötelességének tartsa azért, minden Tanító; hogy Tanítványja, motskos kézzel, soha se járúljon a' Muzsikához, körmeit gyakran el vágassa; hogy azoknak kedvetlen kopogások által, undorodást, 's nevettséget ne okozzon.

§. 12. A' Klavírnak gondviselésére, szükség tudni, mitsoda okokból származik annak leg könnyebben veszedelme. Erre nézve tehát, jegyezzük meg: — A' melegség, a' Húrokat meg tágitja, a' hideg ellenben feszesebbé teszi; különösen, ha a' Nap ságárai a' Klavírra feküsznek, orvosolhatatlan repedéseket okozhatnak; mint szintén a' fütött ke-mentzének közletről érdeklő melegsége is. Továbbá, ha mindég tátva nyitva áll, 's a' por magát bele veszi, a' levegő rajta keresztül kasúl jár; — végre, a' nedves Szobának ártalmai, gyakorta, éppen haszonvehetetlenné teszik. Mellyre nézve kiki tudja, mitévő legyen, hogy Muzsikája jó karban maradjon.

§. 13. Mivel pedig, a' leg jobb gondviselés mellett is, a' gyakori játszás, vagy a' levegő változásai által, a' Húrok tsak ugyan le ereszkednek; holott, a' Klavir nemű Muzsikák feligazítása, mindenek között leg nehezebb, szükséges tudni; hogy, a' Közöket, (Intervallum) soha sem kell egészen tisztán venni; hanem mérsékelni. (mellynek okát, 's fundamentomát oda alább a' IV-ik Szakaszban bővebben fogjuk elő adni) Tsupán az Oktávák azok, mellyeknek mindenütt egészen tisztán kell igazítódnok. — A' Feligazításban sokféle módot tartanak; némelleyek Nagy, mások Kis Tertziánként igazítanak; de mivel a' Quinta, az Oktáva után a' leg tökéletesebb Köz, úgy annyira, hogy még a'

gyakorlatlan fül is, leg könnyebben meg tudja különböztetni; rövideden, mi is csak ezen Módról fogunk szólni: — Jegyezzük meg tehát: hogy, általában minden Quintáknak, a' fel felé menő rendben, egy kevéssé alá felé, az alá jövő rendben pedig, fel felé kell, egy kevéssé libegni; az az, mikor a' Keresztek (H) szerént, fel felé igazítja az ember a' Quintát, azt, mintegy $\frac{1}{18}$ rész Hangal, a' rendes vagy is, tökéletes magosságnál alább; le felé pedig, a' bé (b) szerént, a' Quintát, ugyan annyival kell fellebb venni, p. o. az a-hoz az é-t fellebb, az f-hez pedig a b-t, $\frac{1}{18}$ hangal lejjebb. — A' ki bővebben kíván ezekről tudni meg olvashatja, d' Alembert, Fritze, Kirnberger, Marpurg, Gall, Petri, Rousseau, Sorge, Veller, Werkmeister, igen tudós Munkáikat. — Az újabb, Feligazítás Módjai között, leg könnyebbnek tartván a' Frantzia Módot, (melly az Igazító-Villa szerént, az a-ból indul ki, és hozzá mindjárt az alsó Oktávát kell venni, e'hez ismét Quintát) elő adjuk ezen Módot, e' következőképpen:

§. 14. A' Kezdőknek kedvéért, annak meg próbálása módját, ha valyon illendően vagynak é a' Közök mérsékelve? imé elő-adjuk. Szoktassa magát a' Kezdő, ezen Akkordok ütése által, a' Hangok egymástól való távolságának meg különböztetésére.

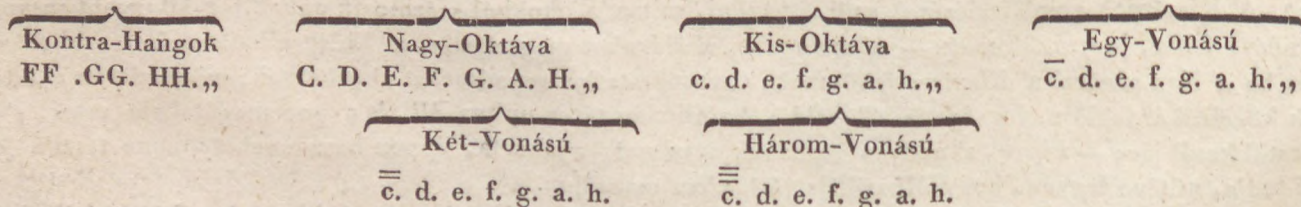

§. 15. Fel tévén tehát, hogy a' Tanúlónak Klavírja, vagy Fortepiánója, annak módja szerént el vagon készítve; már most meg esmértejük vele, a' Klaviatúrát a' maga egész ki terjedésiben; — melly is el osztódik:

1-ör Oktávákra, és ezeknek számához képest, a' Klavír 5. v. 6. a' Fortepiánó pedig 6: $6\frac{1}{2}$; és 7 Oktávásnak neveződik. Oktáva nevezet alatt pedig értik, nyoltz egymás után, léptsőnként menő Hangoknak sorát, vagy rendit.

2-or Az egész Klaviatúra ismét el osztódik, két Fő-Hangzatra, (Haupt Stimme) úgy mint Bassusra, és Diskántra. — Amaz a' mélyen, e' pedig, a' magossan járó Hangokat foglalja magában; — amazt rend szerént a' bal, ezt pedig, a' jobb kéz játsza. A' Bassus, két Oktávákra, és az, úgy nevezett Kontra-Hangokra, a' Diskánt pedig, az Oktávák számához képest, $2\frac{1}{2}$ vagy 3 egész Oktávákra terjed ki.

§. 16. Mind egyik Oktávában van 12 Klavis; a' rövid, vagy felső Klavisokat is ide számítván, mellyek jöllehet mindenik Oktávában meg tartják neveiket: mind azon által, világosságnak okáért, az Oktávákat, egymástól, e' képpen különböztetik meg: — Az 5, vagy 6 Oktávás Fortepiánóban, a' leg alsó C-től felfelé, a' leg közelebb lévő H-ig, hívják Nagy Oktávának; — a' 2-dik c-től, a' 2-dik h-ig; Kis-Oktávának; — a' 3-dik c-től a' 3-dik h-ig, Egy-Vonású, — a' 4-dik c-től, a' 4-dik h-ig, Két-Vonású, az 5-dik c-től az 5-dik h-ig, Három-Vonású Oktávának 's így tovább. A' Nagy Oktávában eső C-től a' több alá felé menő Hangok, neveztetnek Kontra-Hangoknak, mellyeket, lásd a' Klaviatúra Tábláján, az 1. szám alatt.

§. 17. Ha végig megyen az ember újjaival, a' 7 hosszú Tasztkon, p. o. c-c-ig, látni való, hogy némelly hosszú Tasztkok között, még egy egy rövid, vagy felső-Taszt is vagon: p. o. c-cis d-dis e, mások között pedig nintsen, p. o. e-f: h-c között, és ezen utólsók, Nagy Fél-Hangoknak neveződnek; (semitomi diatonici), ha pedig, egymás után, minden Tasztkon végig megyünk; ekkor, tsupa Fél-Hangok szármoznak p. o. c-cis d-dis e-f-fis g-gis a-ais h-c. vagy le-felé c-h-b a-as g-ges f-e-es d-des e. Ezekről a' III-dik Szakaszban, bővebben fogunk értekezni.

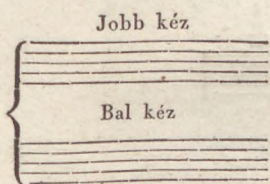
E L S Ő S Z A K A S Z.

A' Lajtorjáról, (Scala, Systema) Kúltsokról, és Kóták neveiről.

§. 1. Az a' hely, a' mellyen a' Hangok, magosságokra, és mélységekre nézve, bizonyos Jegyek által ábrázoltatnak, Lajtorjának, magok a' Jegyek pedig, Kótáknak neveztetnek. A' Lajtorjának vagynak öt Léptsői, és négy Közéi; mellyeket, mindenkor alólról szoktak fel felé számlálni. Minthogy pedig a' Hangoknak, az 5 Léptsőnél igen gyakran kell, hol fellyebb, hol alább járni; hogy a' sok egymás felett álló hosszú Léptső, a' szemnek zavarodást ne okozzon, a' környülálláshoz képest, mind felyül, mind alól, több rövid Vonásokat tesznek a' Lajtorjához, mellyeket Segéd-vonásoknak, vagy Léptsőknek, az ezek által formáltKözöket pedig, Segéd-közöknek neveznek. p. o.

§. 2. A' Fortepiánón, a' jobb kéz, rend szerént külön, a' bal kéz, ismét külön Lajtorjáról játszik; — mellyre nézve, két Lajtorját kaptsolnak egyyüvé, mellyek közzül, a' felső a' jobb, az alsó pedig, a' bal kézé. p. o.

Jegyzés. Ha pedig Klavír kísérés mellett énekelni is kell; a' Hangzatok számához képest, hármát, vagy többet is foglalnak öszve.

§. 3. Hogy, a' Tasztatura mind egyyik Oktáváinak, a' Lajtorján is, külön helyet ne kellessen rendelni, 's ennél fogva, a' Segéd-Lineákat, mód nélkül meg szaporítani; könnyebbségnek, és világosságnak okáért, a' Hang-Mesterek, úgy nevezett Kúltsok által határozták meg, melyik Hangzatot, 's ennek, a' különböző Oktávákban eső Kótáit, hol kelljen a' Tasztaturán keresni. El neveztek t. i. a' leg mélyebben járó Hangok' Kúltsát, F-nek, vagy Bassus Kúltsnak, a' leg magossabban járókét pedig C, vagy Diskánt Kúltsnak; melly második helyett, már ma a' Klavírra készült Munkákban; többnyire, a' G, vagy, Violin Kúltsal élnek.

§. 4. 1-ör A' Diskánt Kúltsnak, három különböző helye van, a' Lajtorján. p. o. a) A' leg alsó, vagy első Léptsőn, és ekkor neveztetik Diskánt, vagy Sopran Hangzat Kúltsának. v. b) a' 3-dik, vagy középső Léptsőn, és ekkor neveztetik, Alt-Hangzat Kúltsának. Ez a' Kúltsa, az Alt, vagy Bráts Hegedűnek. v. c) a' 4-dik Léptsőn, a' mikor Tenor-Hangzat-Kúltsnak hívják. v. Akármelley Léptsőn áll pedig, a' Diskánt Kúlts, mindenkor c-nek neveztetnek azon Hangok, mellyek, annak két fogai között keresztül menő Léptsőre esnek, és osztán a' több Hangok nevei is, e' szerént következnek; — mint a' 7-dik §-ban az (a) (b) (c) alatt láthatni.

2-ör Második a' G. vagy Violin Kúlts; mellynek alólról fel horgadó farkán, a' Lajtorjának 2-dik Léptsője megyen keresztül, és az ezen Léptsőn eső Kóták, a' Kúlts neviről g nevet viselnek. A' mint fellyebb is említünk, ezzel élnek a' Diskánt Kúlts helyett, a' Klavír-Muzsikákra készült Munkákban; ez a' Kúltsa a' Flautának, Hobojnak, Klarinettnek, Kürtnek, Trombitának, és a' Violin-Hegedűnek. lásd §. 7. (d)

3-ör Harmadik az F. vagy Bassus Kúlts; mellyen, a' Lajtorja 4-dik Léptsője, a' két pontok között megyen keresztül, és minden ezen Léptsőn eső Kóták, hasonlóképpen, a' Kúlts neviről f-nek neveztetnek. lásd §. 7. (e)

§. 5. A' Kóták, az abéce következő 7 betűivel neveződnek el: c. d. e. f. g. a. h., melly neveik mind fel, mind alá felé változhatatlanul meg maradnak, és ugyan ezért, ezen Hangok, mellyek, mind hosszú, vagy alsó Tasztokra esnek, Független, a' többek pedig, mellyek ezektől bizonyos, úgy nevezett, Változtató-Jegyekkel származnak, Független, vagy Változtatott Hangoknak neveződnek. Erről a' III-ik Szakaszban, bővebben lészen szó.

§. 6. Ezek szerént tehát, a' Kóták, olyan írásbeli Jegyek, mellyek valamelley Muzsikai Darabban lévő Hangoknak, magosságokat, mélységeket, és mennyiségeket ábrázolják; — formájok az időt, helyek pedig, magosságokat, és mélységeket határozzák meg. lásd, a' mint következik

§. 7. Itt következnek a' felyebb említett muzsikai abéce. Az (a) nál a' Diskánt, a' (b) nél, az Alt, a' (c) nél a' Tenor, a' (d) nél a' Violin, és az (e) nél a' Bassus Kúltis szerént; mellynek meg tanulása felette szükséges. Esmerkedjen meg tehát a' Kezdő, ezen Kúltisok szerént, a' Kótáknak, először is, a' Lajtorján való fekvésekkel, azután pedig, hasonlittsa azokat egybe, és tanulja meg jól, hogy a' különböző Oktávák szerént, hova esnek azok, a' Tasztaturán.

a) *Kis Oktáva. Egy Vonású Okt. Két Vonású. Három Vonású.*

b) *Kis Oktáva. Egy Vonású. Két Vonású.*

c) *Kis Oktáva. Egy Vonású. Két Von. Kis Oktáva. Egy Vonású. Két Vonású. Három Vonású.*

d) *Kis Oktáva. Egy Vonású. Két Von. Kis Oktáva. Egy Vonású. Két Vonású. Három Vonású.*

e) *FF. GG. AA. HH. C. D. E. F. G. A. H. c d e f g a h c d e f*
Kontra Hangok. Nagy Oktáva. Kis Oktáva. Egy Vonású.

Jegyzés. E' következő Hangok, a' Klaviaturának, ugyan azon Tasztjaira esnek.

Jegyzés. Jól lehet, mind egyik Tanítónak lehet olyan helyes módja, melly szerént előadását, Tanítványja értelméhez tudja alkalmaztatni; mindazonáltal, tapasztalásunk szerént, igen könnyűnek, és fogatosnak tartjuk, először, a' Lajtorja 5 Léptsőire, azután pedig, a' Közökre eső Kótákat esmertetni meg, külön a' G, vagy Violin, és ismét külön az F, vagy Bassus Kúltis szerént, és mikor már így, minden találgatás nélkül tudja a' Tanítvány nevezni, ekkor esmertetni meg vele, a' Segéd-Léptsőket, és azoknak Közzeit, 's az e'képpen már jól meg esmért Kótákat, a' Tasztokra vinni által. A' gyengébb idejű, 's értelmű gyermekekre nézve, kiket különben is, mindég játszva kell tanitgatni, — hasonlóképpen tapasztalásunk után, alig javasolhatunk jobb módot, e' következőnél. — Tegye figyelmetessé a' Tanító, gyenge Tanítványját; hogy egyik egyik kezén, éppen annyi újjai vagynak, mint a' mennyi Léptsője van a' Lajtorjának a' papíroson, t. i. öt, és ezen 5 újjak, szinte úgy négy Közöket formálnak, ha széljel terjesztődnek, mint az említett Léptsők. Ehez képest, nevezze el a' Kis újját, é-nek, a' Nevendék, vagy Gyűrűs újját, g-nek, a' Közép újját, h-nak, a' Mutató újját d-nek, a' Hüvelyk újját f-nek; hasonlóképpen, az ezek által formált Közöket, f, a, c, e-nek, és minekutánna a' gyermek ezeket jól fel vette, vigye által azokat a' Lajtorján lévő Kótákra, és ha már itt is meg esmerte, ekkor, esmértesse meg vele a' Segéd-Léptsőket, és ezeknek Közzeit. Továbbá, tegye figyelmetessé a' Kúltisokra, az ezek között lévő különbségre; t. i. hogy ha öszve hasonlítja az ember, a' Bassus Hangjait, a' Diskántéival, tehát amazokat, két egész Hangal kell alább gondolni a' magok Lajtorjájában, mint, a' Diskánt Lajtorjájában volnának. Minek utánna már így is haladé nélkül tudja Tanítványja nevezni, a' Kóták neveit, mutogassa meg miképpen felelnek meg ezek, a' Tasztoknak, mind a' két Hangzat különböző Oktáváiban; 's ezeket jól meg tanítván az előadott mód szerént, ekkor kezdje el gyakorolni Tanítványja újjait, először a' jobb, azután a' bal kezén, külön, és együtt, az itt következő Példákon, mind addig, míg újjaik az egyenlő nyomásra reá nem szoknak; figyelmetes lévén, mind azokra, mellyek a' Bévezetésben, a' testnek, kezeknek, és újjaknak tartásáról, 's hordozásáról mondódtak.

1 1

1 3 2 4 3 5 2 4 1 3 4 2 3 5 4 2 1 2 3 2 3 4 3 4 5 4 3 2 1

5 3 4 2 3 1 4 2 5 3 2 4 3 1 4 2 5 4 3 2 3 4 5

1 2 5 1 2 3 2 1 2 5 2 1

5 4 3 4

1 5 1 2

5 5 4

2 3 4 5

4

5 4 2 1 5 4 2 1 5 4 2 1 5 3 1 3 5 4 2 1

5 4 2 1 5 4 2 1 5 4 2 1 5 4 2 1 5 2 1 2

5 4 2 5 4 2 1 2 4 5 1 2 4 5 1

5 3 1 3 5 2 1 2 5 4 2 1 1 2 5 4 2 1 5 4 2 1 5 4 2 1 5

bal kéz

M Á S O D I K S Z A K A S Z.

A' Kótáknak, Nyugtatóknak (Pausa) formáiról, mennyiségiről, a' Hosszabbító, és Rövidítő-Jegyekről.

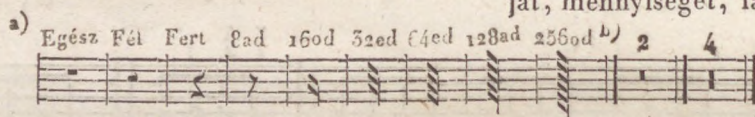
§. 1. A' Kótáknak mennyiségit, azoknak formáiról lehet meg esmérni. A' mai Rendszer, a' Kótáknak e' következő formáit, és ezekhez képeest, következő nemeit határozta meg.

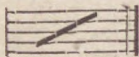
§. 2. Mitsoda Szerben vagynak, a' különböző formájú Kóták, az idő mennyiségire, az az belső értékre nézve egymáshoz, az itt következő Táblán meg lehet látni.

	Egész.	Fél.	Fertály.	8ad	16tod	32ed	64ed	128ad	256tod rész.
tesz	○ 2	○ 4	○ 8	○ 16	○ 32	○ 64	○ 128	○ 256	
Fél	tesz	○ 2	○ 4	○ 8	○ 16	○ 32	○ 64	○ 128	
Fertály. v. Negyed		○ 2	○ 4	○ 8	○ 16	○ 32	○ 64		
Nyoltzad		○ 2	○ 4	○ 8	○ 16	○ 32			
16tod		○ 2	○ 4	○ 8	○ 16				
32ed		○ 2	○ 4	○ 8					
64ed		○ 2	○ 4						
128ad		○ 2							
256tod rész.									

§. 3. A' Nyugtatók, vagy Pausák, olyan muzsikai Jegyek, mellyek, meg határozzák az időt, a' mikor a' játszástól (vagy, énekléstől) meg szünni, és a' meddig pihenni kell; következésképpen, mihelyt békövetkezik a' Nyugtató ideje, a' Játszó, újjait, a' Tasztookról, azonnal felvegye, és közel tartván azokat a' Tasztatura felett, mintegy előre készittse a' következőkre. A' Nyugtatók formáját, mennyiségét, lásd ezen következő Lajtorján:

Jegyzés. Ezen Nyugtatók belső mennyisége, vagy értékje, mindég ugyan az; és így, változhatatlan; kivévn az elsőét, melly kétféleképpen vevődik: 1-ör egyenlő mennyiségű, az egész Kótával. ○. 2-or Egyenlő, egy egész Taktus mennyiségével; a' honnan, ha egy egész Taktust kell nyugodni, a' Kótáknak, egy Taktus Rekesztékben öszvesen vett mennyisége helyett, tsak az Egész-Nyugtató Jegyit teszik. lásd feljebb, az (a) nál. A' (b) nél lévő Nyugtatókból, többeket is lehet öszve tenni; ilyenkor, többnyire számmal is felibe teszik, hány Taktust kell nyugodni. (pausálni) — p. o. 5. 6. 7. 8. 's a' t. Az ilyenek a' több Muzsikákra, 's Hangzatokra, két Klavírra, és négy kézre készült Darabokban fordulnak elő; mint színte, Concertekben, Synfoniákban, 's a' t. Ha pedig igen sok Taktust kell nyugodni, egy tsapinos húzást tesznek a' Lajtorjába

§. 4. Vagynak olyan esetek, a' mikor valamely Kótának rend szerént való mennyiségét, vagy hosszabbítani, vagy rövidíteni kell; mellyeket, az úgy nevezett, Hosszabbító, és Rövidítő Jegyekkel adnak elő.

§. 5. A' Hosszabbító-Jegy: 1-ör a' Pont, 2-or az Egybekötő-Jegy, vagy Bóltozat:

1-ör A' Pontot, jobb felől, a' Kóták fejihez, ugyan azon Léptsőre, vagy Közre szokták tenni, mellyen, maga a' Kóta áll; és pedig, hol egytet, hol kettőt, hol hármát. Egy Pont azt jelenti, hogy a' Kótának rend szerént való mennyiségihez, még annak, felit kell hozzá adni: p. o. az egész Kóta mellett lévő egyes Pont, teszen Fél-Kótát; és így, az egész Kótát, annyi ideig kell tartani egy folytában, minden újra ütés nélkül, mint 3 Fél Kótát. Így van a' dolog, a' több Kóta nemekre nézve is. lásd (a).

Ha valamely Kóta mellett két Pont van; p. o. Fél Kóta mellett, ekkor, a' második Pont, az elsőnek felit, és így a' Fél Kótának negyed részit, az az egy negyed részt teszen; következésképpen, a' Fél Kóta mennyiségit, a' Pontokéival öszve adván, teszen $\frac{7}{8}$ részt; — a' negyed rész Kóta két Pontal, $\frac{7}{16}$: a' 8-tzad rész, két Pontal, $\frac{7}{32}$ részt. 's a' t. lásd (b)

Végre, ha három Pont van, p. o. a' Fél Kóta mellett, a' 3-dik Pont, az előtte valónak felit, és így, a' Fél Kótának negyed részit, az az egy nyoltzadrészt teszen; és így ekkor öszvesen a' Fél Kóta áll $\frac{15}{16}$ részből, egy negyed-rész két Pontal $\frac{15}{32}$ részből, 's így tovább. lásd (c)

Jegyzés. Ezen Pontok mint Hősszabbító Jegyek, a' Nyugtatókhöz tevődven, ezeknél is, hasonló erejek van. (d)

Examples a) through f) illustrate different rhythmic patterns and rests. a) shows a sequence of notes with rests. b) shows a sequence of notes with rests. c) shows a sequence of notes with rests. d) shows a sequence of notes with rests. e) shows a sequence of notes with rests. f) shows a sequence of notes with rests.

§. 6. 2-or Az Egybekötő Jegy vagy Bóltozat, melly, két ugyan azon Léptsön álló Kótát, a' végre köt egybe, hogy az alatta lévő Kóták mennyiségét, egyszeri nyomással, éppen úgy kell egybe olvasztani, mint fellyebb a' Pontokról mondánk. Rend szerént akkor élnek vele, mikor valamely Kótához kissébb mennyiségűt tóldanak, és a' mellyet, a' Pontal nem lehet elő adni. (e) Néha pedig ezen Jeggyel, több hosszú mennyiségű Kótát foglalnak egybe; mellyeket, egy nyomással több Taktusokban kell ki tartani. (f)

§. 7. A' Rövidítő Jegy, olyan Bóltozat, mellyet, bizonyos számokkal szoktak a' Kóták felibe tenni, melly azt jelent, hogy, mindegyik Kótát, mellyet magában véve, úgy lehet gondolni, mint egészet, a' helyett, hogy az ember 2. 4.'s a' t. egyenlő részekre osztaná, 3. 5. 's a' t. egyenetlen részekre osztja. Ezen Figúrák, neveiket mindenkor a' Bóltozat alatt lévő számoktól veszik. p. o. 3 Hármas Triola: — 6 Hatos Sextola: — 7 Hetes Septimola: — 9 Kilentzes Novemola: 10 Tizes Decimola: 11 Tizen egyes Undecimola. 's a' t.

Examples of Triola (3), Sextola (6), Septimola (7), and Decimola (10) figures. The notation shows the rhythmic patterns for each figure, with the number of notes indicated above the staff. The examples are numbered 3, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 19, and 20. The name 'Haydn József.' is written below the notation.

Jegyzés. 1. Ezen egyenetlen részekből álló Figúrákat, az alattok lévő, egyenlő részekből álló harmoniai Kótákhoz képest, úgy kell felosztani, és el játszani, hogy azokkal pontban együtt végeződjenek.

Jegyzés. 2) A' Hármast, a' Hatostól, jól meg kell különböztetni, és nem kell gondolni, mintha ez, kétszeres Hármast volna. A' különbség pedig közöttök ez: a' Rányomás, vagy erős nyomás, meg húzás (accentuatio Nachdruck) a' Hármastban, ha p. o. kettő van egymás után, kétszer esik, t. i. mindenik Figúrában, az elsőre; a' Hatostban pedig, csak egyszer, úgy mint az elsőre, a' többek mind gyengébben hangoztatódnak; különben, ha két Hármast volna a' Hatost, nem volna szükség hatot tenni egy Bóltozat alá, és hatnak kötni össze szárait; de minthogy amabban 3, itt pedig 6 teszi a' Taktus Részt, látni való, hogy a' különbség közöttök voltaképpen való. p. o.

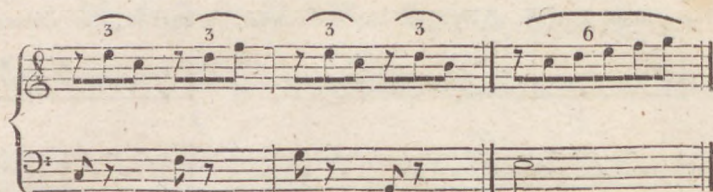
Example of Triola (3) figure, showing three notes grouped together with a '3' above them.

Jegyzés. 3. Némelly újabb Szerzők, a' Nyoltzast is be akarják hozni: p. o. Mascheknek Capriccioiban, következő Figúrák fordulnak elő:

Examples of Triola (3) and Sextola (6) figures. The notation shows the rhythmic patterns for each figure, with the number of notes indicated above the staff. The examples are numbered 3 and 6.

Jegyzés. 4. Másokat a' módin való kapkodás, még jobban is el ragadott, mert olyan tzikornyás Figúrákat szórnak össze, hogy ha igazán reá szorítanak őket, még magok sem tudnák betsületesen, úgy a' mint ők, mástól kívánják, el játszani.

Jegyzés. 5. Néha ezen Figúráknak első Kótáját Nyugtató pótolja ki; ezekre tehát figyelmezni, és éppen úgy kell fel osztani, mint oda fellyebb a' 7-dik §-ban említünk. Igen helyesnek tartjuk, hogy az ilyetén Figúrákban, a' Nyugtató szára, a' Figúrához tartozó Kótákéival, egybe kötődjön; mivel ez világosságot nyújt a' Tanúlónak. p. o.

H A R M A D I K S Z A K A S Z.

A' V á l t o z t a t ó J e g y e k r ől.

§. 1. Ha, a' hosszú Tasztokra eső, 7 Független (természeti, eredeti, törzsök) Hangoknak, az úgy nevezett Változtató Jegyeket eleikbe tesszük; azok ekkor, a' Tasztokon, elébbeni helyeket, a' Jegyek különbségéhez képest, meg változtatják, és többnyire rövid, vagy alsó Tasztokra esvén, a' mennyiben ezen helyek, a' Változtató Jegyeiktől függesztődik fel, Független vagy Változtatott Hangoknak neveződnek; (Chromatici, derivativi's a' t.) nevezhetjük, Származtatott Hangoknak is. p. o. c-cis d-dis's a' t. e)

Jegyzés. Némelyek, ezen felső, vagy rövid Tasztokra eső Hangokat, Fél Hangoknak nevezik; de mivel magában gondolatva, Fél-Hang nints, és ez a' nevezet, Fél, Egész, 2-dik's a' t. mindenkor valamely meg határozott Hangal való egybe hasonlításból származik; látni való, hogy az említett Független, vagy Változtatott nevezet, sokkal értelmesebb. Azon Jegyek pedig, mellyek a' Független c. d. e. f. g. a. h. Hangoknak tevődnek eleibe, Változtató-Jegyeknek neveztetnek.

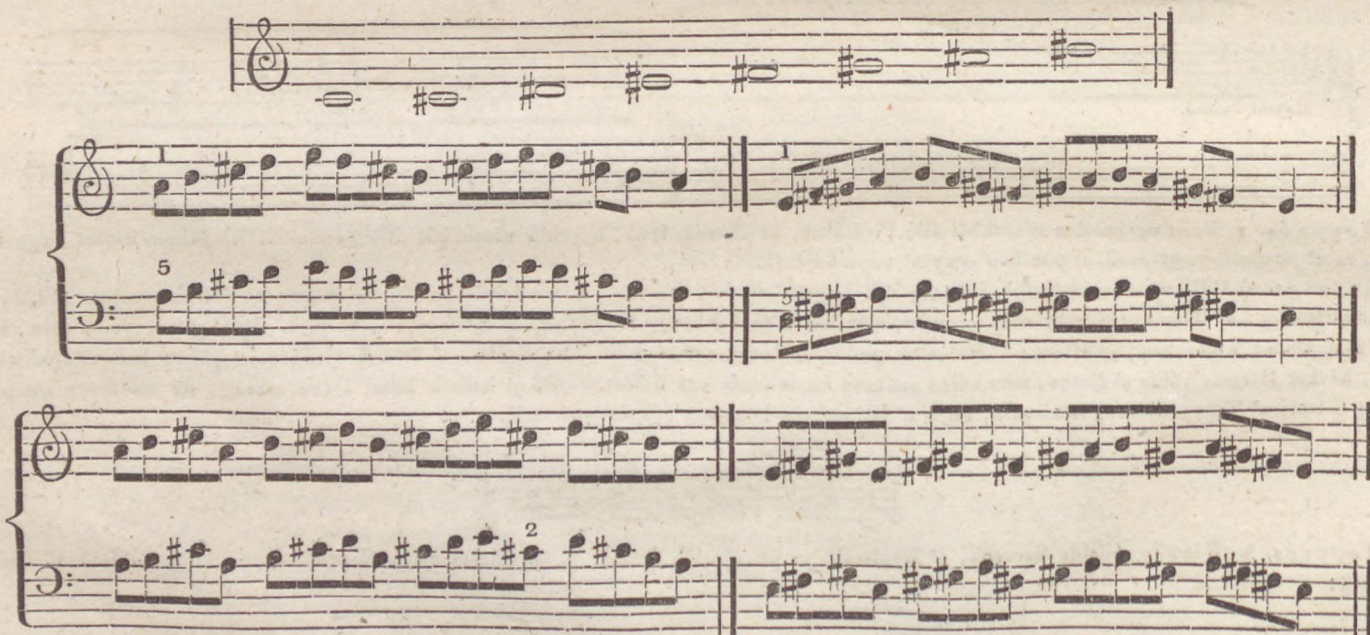
§. 2. A' Változtató Jegyek el osztódnak:

A. Általában: még pedig, két Rendre, úgy mint: 1-ör Egyszeresekre. #. b. ♯. 2-or Kétszeresekre. x. bb. ♯♯. ♭♭.

B. Különösen: hasonlóképpen két Rendre, u. m. 1-ör Váltaképpen valókra, 2-or Közbe jövőkre.

§. 3. A. I) Általában tehát az Egyszeres Változtató Jegyek:

a. A' Kis Kereszt, # (rostélyos), melly, mint tulajdonképpen, Felemelő Jegy, azon Kótát, vagy Hangot, mellynek eleibe tevődik, egy Kis-Fél-Hangal emeli fellyebb, és azt a' Hangot, ekkor a' leg közelebbi Taszton kell venni, már az akár hosszú, akár rövid Taszt legyen, melly Hang, függésének, vagy származásának jeléül, elébbeni nevéhez, is Szótagot veszen fel; 's így származnak, a' 7 Független Hangoktól, 7 Független, vagy Származtatott Felső Hangok, p. o.

§. 4. b) Az Egyes, vagy Kis bé, (b) melly, mint tulajdonképpen Lenyomó Jegy, azon Hangot, mellynek eleibe tevődik, egy Kis-Fél Hangal ejti lejjebb; úgy hogy, ekkor, a' leg közelebbi, akár felső, akár alsó Taszton kell venni, az e'képpen lenyomott Hangot; melly származásának bizonyosságául, élébbi nevéhez, es Szótagot veszen fel; ki vévén az a-t, mellyből as, h-t, mellyből bé, és az e-t, mellyből es léssen. Így származnak hasonlóképpen, a' 7 Független Hangoktól a' Lenyomó Jeggel, ismét 7 Független, vagy, Származtatott Alsó-Hangok. p. o.

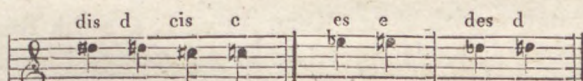

Jegyzés. E' következő \sharp -tel, és bé-vel változtatott Hangok között, cis, des,, Dis. Es,, — Fes, E,, — Eis, F,, — Fis, Ges, — As, Gis,, — Ais, B,, — C, H,, — His, C, jól lehet ezek ugyan azon Tasztra esnek, egy Muzsikai Komma, az az egy Nagy Egész Hangnak, egy kilentzed-része a' külömbség; mellyet a' Klavietúra Tábláján a' 2. szám alatt világosan lehet látni; holott is, egy Egész-Hang, 9 Kommára, mind egyik Komma pedig, két két, kisebb részre, vagy úgy nevezett Schismára (Választék) van fel osztva. Ezen Schismából pedig kettő együtt véve, nevezetetik Diaschismának. Továbbá ezen Táblán, világosan láthatni még azt is, hogy az Egész Hangok között is vagyon külömbség, mivel, az egyikre, g. a' másakra pedig, csak 8 Komma, valamint a' Fél Hangok között is, az egyikre $4\frac{1}{2}$ a' másakra pedig 4 Komma esik. Amazok tehát Nagy, és Kis-Egész, ezek pedig, a' Nagy, és Kis-Fél-Hangok; p. o. a' c-d,, f-g, és a-h Nagy; d-e,, g-a pedig Kis-Egész Hangok; valamint Nagy Fél Hangok az e-f, és h-c, (Diatonikus, természeti) és mind azon Fél Hangok, mellyek a' Lajtorjának két külömböző Léptsőin allnak, p. o. cis-d: dis-e: 's a' t.; azok pedig, mellyek, ugyan azon Léptsőre esnek, mind Kis-Fél Hangok, p. o. c-cis: d-dis 's a' t. (Chromatikus Fél Hangok)

Ezen említett külömbséget leg tökéletesebben, a' Hegedűn lehet fel venni: p. o. ha veszi az ember a' G. húron a' \bar{c} , Hangot az első, a' \bar{d} Hangot a' második, és az \bar{e} Hangot a' harmadik újjával, és mind a' három újját fekvé hagyja a' húron; látni való, hogy az 1-ső, és 2-dik újja között való távolság, a' c-d, szembetűnőképpen nagyobb, mint a' 2-diktól a' 3-kig, vagy is, a' d-e, és így a' Nagy, és Kis Egész Hang között lévő külömbség látható; úgy hogy, ha az ember, az e-t, a' d-hez éppen olyan távolságra venné, mint a' d-t a' c-hez, ez, a' fülnek ekkor magossan esvén, azt valósággal nem nyugtatná meg. Ez az oka, hogy, a' mai Visgálódó, 's Gyakorló Muzsikában, a' Nagy és Kis, Egész, és Fél-Hangok között lévő külömbség bé hozódott. Következésképpen, ez nem haszontalan iskolai szőrszál-hasogatás; hanem a' szemnek látásán, a' fülnek hallásán, és az újjak tapintásán épült, tsalhatatlan tapasztalásbeli esméret, és igasság. Hasonlóképpen lehet tapasztalni a' Hegedűn, a' Nagy, és Kis Fél Hangok között lévő külömbséget is, p. o. ha az ember, a' D. húron az első újjával az \bar{e} -t, a' másodikkal az \bar{f} -t, a' harmadikkal pedig, melly már a' másodikkhoz egészen hozzá fekszik, a' \bar{f} -t veszi; látni való; hogy az \bar{e} , és \bar{f} , köze, igen szoros, az \bar{f} és \bar{f} is között pedig, éppen semmi üresség nintsen. Az éneklésben, és a' hegedülésben, még egy kommányi külömbséget is észre lehet venni. p. o. ha az ember egy kevéssel alább veszi a' \bar{c} -t, mint a' \bar{d} -t, és ugyan azon újjával, a' cis-ről, a' des-re, és erről viszont a' cis-re újját egy kevéssel mintegy billegteti; mert minden \sharp -tel változtatott Hang, egy Kommával van alább, mint a' b-vel változtatott; p. o. cis a' desnél 's a' t. E' már az az enharmoniai külömbség mellyet a' Feligazításban szem előtt tartván figyelembe kell venni, és a' mellyet, a' \sharp -tel és bé-vel változtatott ugyan azon Tasztra eső Hangok között, meg kell osztani. Ez a' valóságos fundamentoma azon Hangmérséklésnek, mellyről a' Bévezetésben emlékeztünk, midőn a' Feligazításról szözlöttünk. Ezen Hangokat pedig, mivel a' Harmoniában, egymással, igen gyakran feltérelődnek közös, vagy köznemű Hangoknak bízást nevezhetnek. Ezt, némelylek a' Nagy-Egész, vagy 9 Kommára osztott Hang mértékit vévén tekintetben, Kilentzedrész, mások pedig, a' Kis-Egész, az az 8 Kommára osztott Hangét tekintvén, Nyoltzadrész Hangnak neveznek. Szabadságában áll kinek kinek ezzel vagy amazzal élni, avagy a' régi be-tsületes görög neve mellett maradni.

§. 5. c) A' Felöldő-Jegy \sharp , melly a' fellyebb említett Változtató-Jegyeknek \sharp . b. erejeket el vévén, a' Változtatott, vagy Független Hangokat, előbbeni független, vagy eredeti helyekre állítja vissza. lásd:

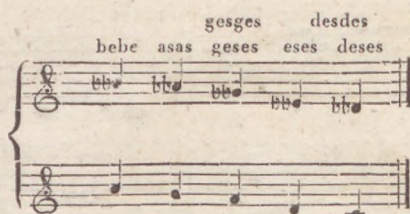
§. 6. II. Általában: a' második Rendbe tartoznak:

a) A' Nagy Kereszt x; melly, mint Kétszeres-Felemelő-Jegy, a' már egyszer \sharp -tel felemelt Hangot, ismét egy Kis-Fél-Hangal emeli fellyebb; úgy hogy az a' Hang eredeti fekvéséhez képest, már egy Egész Hangal lessz fellyebb, és ekkor, előbbeni nevit, meg kettőzteti, p. o. cis-ből lessz cisis 's a' t. Némelylek Visgálódó-Tanítók szerint helyesebbnek vélnök cisis, disis 's a' t.

§. 7. b) A' Kettős bé, bb. *) melly, mint Kétszeres Lenyomó-Jegy, az Egyes, bével, már egyszer le nyomott Hangot ismét egy Kis-Fél-Hangal ejti lejjebb és előbbeni nevit, meg kettőzteti: p. o. esből lessz eses, bé-ből bébé 's a' t. Itt is helyesebbnek vélnök a' be-be helyett beses, deses, geses, fesés 's a' t.

*) A' régibb Musikálékban a' bb. helyett egy, de nagyobb formájú bé fordul elő, (b) és azért neveződik ezen kettős bé Nagy bé-nek is, de mi vel e' miatt sok zürzavar történt, már ma éppen nem élnek vele. Pleyel igen okosan vette ugyan fel, a' Klavir Oskolájában, hogy a' két bét fellyül össze kaptsolta, (\bar{bb}) azt jelentvén hogy ez tulajdonképpen, az egyes, de nagy bé (b) helyett van, de nem jött szokásba.

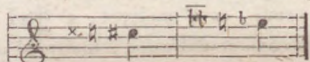

Jegyzés. 1. Jól meg kell jegyezni; hogy sem az x nem emeli egy Egész Hangal felyebb, sem a' bb, nem ejtik léjebb ugyan annyival azon Hangot, mellynek eleibe tevődnek; mint ezt, sokan tévelygésből állítják. *) Ugyan is, mind egyik Változtatott Hangnem, magában gondoltatva, az az annak diatonikus, v. természeti menetelét, 's mivoltát vévén, éppen olyan tulajdonságokkal bír, mint az Eredeti, p. o. a' Kem. A. Lajtorjában, az a' Fő-Hangról, a' cis-re éppen olyan Kemény, vagy Nagy Tertziának kell lenni, mint a' Kem. C. Hangnemében a' c-ről az é-re, mert tsak így lehet diaton. Szerkesztetésem az A. Fő-Hangról, ha, fis, cis, gis, Változtatott Hangokat veszek fel, mellyek a' diatonikus szerkesztetésre nézve vóltaképpenválók, és a' Hangoknak tsupán helyeket, nem pedig arányokat változtatják, valamennyiszer Hangnemről, 's Hangnem-Lajtorjáról van szó; következésképpen, a' Kétszeres-Változtató-Jegyeknek erejeket, a' Hangoknak nem eredeti, hanem változtatott helyektől kell mérni, 's nintsen is több erejek mint az Egyszeres Változtatónak; és tsak világosságnak okáért különböztetődnek meg; — a' honnan a' helyes írás törvényne szerént, nem is lehet velek másutt élni, hanem tsak ott, a' hol már egyszer, az Egyszeres-Változtatók előfordútlak vólt. A' Kétszeres-Jegyekkel változtatott Enharmoniai, vagy Közennemű Hangokra nézve, vesd egybe ezeket a' közelebbi Jegyzésben mondottakkal.

Jegyzés. 2. Jól lehet pedig az ilyen kétszeresen változtatott Közennemű-Hangoknak sintsen külön Klávissok, mindazonáltal, hogy ezen Jegyeknek, szükségésképpen kellett, a' mai Muzsikai-Rendszerbe behozódni, eléggé mutatja, a' Hangnemek vagy, Módok szerkesztése, mellyről, alább fogunk szóllani, a' IV-dik Szakaszban; itt tsak a' Helyes Írást (orthographiát) hozzuk fel erősségül. Próbálja meg tsak valaki, az itt következő Példat, a' Kem. C-ből Kem. E. Módba tenni által, majd meg látja; mit kíván a' Helyes Írás módja.

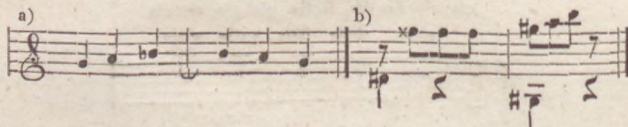
§. 8. Ha a' Nagy Kereszt, vagy bb erejeknek meg kell szünni, úgy, hogy tsak az Egyszeres-Változtatók ereje maradjon meg, ekkor, a' Fel-öldő-Jegynek, még a' #tet vagy hét is utánnok teszik, #, #, # b. azt jelentvén, hogy az Elő-Jegyek ereje, mellyek a' Kúlts után vagynak fel téve, továbbra is meg marad.

§. 9. B. Különösen ismét el osztódnak a' Változtató Jegyek, 1) Vóltaképpen valókra, és 2) közbejövőkre.

1.) Vóltaképpen valóknak neveztetnek, mellyek, mindjárt a' Kúltsok után vagynak feltéve, és, a' Módot, vagy Hangnemet határozzák meg, 's erejek, az egész Darabra ki terjed, ha tsak az egész Mód nem változtatódik, a' Felöldő Jeggyel más Móddá, p. o. ha valamely Darab Kem. C-ből kezdődik, de valamelyik Rész, Lágymódra változtatódott; vagy, mint némelly Trióval készült Menuettekben láthatni, maga, a' Menuette Kemény Módból megy, p. o. Kem. A Módból, a' Triója elein pedig, Felöldő-Jegyek tevődnek ki, vagy meg fordítva 's a' t. Meg eshetik ez, az enharmoniai feltserelés által is, p. o. ha a' Darabnak egyik Rész, Kem. As vólt, a' 2-dik Rész Lágymódra változtatódván, a' bé Elő-Jegyek felöldődván, a' Lágymód helyett Lágymód # Elő-Jegyei tevődnek fel.

2.) Közbejövők, mellyek, a' Kúltsoknál, nintsenek fel téve, hanem tsak úgy fordulnak elő némelly Taktusokban, és mindenkor azt jelentik, hogy a' Szerző a' Fő-Hangnemből, másba tért ki. Ezen közbe jövő Változtató-Jegyek pedig lehetnek, vagy az Egyszeresek, mellyeknek ereje tsak egy Taktusra terjed ki, kivévén, ha, a' Taktus utolsó Kótája, a' következő Taktusnak ugyan azon Léptsőjén álló utolsó Kótájával, Egybekötő-Jeggyel van öszve kötve; (a) vagy a' Kétszeresek, mellyek, tsupán egy Kótára vivődnek; ki vévén, ha ugyan azon Léptsőn, több Kóták fordulnak elő egymásután. (b)

N E G Y E D I K S Z A K A S Z.

A' Közökről, Hangnem Lajtorjákról, Módokról vagy Hangnemekről, és ezeknek Elő Jegyeiről.

§. 1. A' Lajtorjában, két egyenlő magosságú Hangnak egymáshoz való aránnya, Egyhangúnak; (unisonus) két éppen egymás felett álló Kótáknak távolsága pedig Léptsőnek **) vagy Gráditsnak neveződik, p. o. c-d: d-e. Imneu azon

*) Valójában különös: L'Adam Úr a' Párisi Muzsika Conservatorium Tagja, és ezen Conservatorium Fortepiánó Oskolájának kiadója is, ezen tévelygésben van.

**) A' Léptső nevezet, kétféle értelemben vevődik, t. i. 1-ör jelenti a' Lajtorja fogait, 2-ör mind a' Léptsőket, mind ezeknek közeit, a' mikor a' Hangok egymástól való távolságiról van a' szó.

arányt, melly két különböző Léptsőn álló Kóták között vagyon, Köznek, Hang-távolságnak (Intervallum), némelyek Hang-külömbözésnek is nevezik; vagy helyesebben szóllván, két különböző Léptsőn álló Kóta, bizonyos közt határoz, vagy bizonyos köznek határa.

§. 2. A' Hangoknak egymáshoz való távolságihoz képest, különböző közök származnak, mellyeknek mértékei a' Léptsők. E' szerént két éppen egymás felett álló Hang olyan arányban van egymáshoz, mint 1 : 2. p. o. c-d: vagy is az Elsőhöz, Primához a' d, Második, Sekunda. Ha pedig valamely Hang, a' fel vett Hanghoz a' 3-dik Léptsőn áll, akkor, azt mondjuk, hogy ez, amához, 3-ik, Tertzia. Mellyből látni való, hogy a' Közöket, vagy Hangok távolságát, mindenkor, a' leg alsó Hangtól kell számlálni, melly is, Fő-Hangnak neveződik. Így származnak, a' több Hangok Közzei is, mellyeket rendel, Primának, Elsőnek, — Sekundának, Másodiknak, — Tertziának, Harmadiknak, — Quartának, Negyediknek, — Quintának, Ötödiknek, — Sextának, Hatodiknak, — Septimának, Hetediknek, — Oktávának, Nyoltzadiknak, — Nónának, Kilentzediknek, — Decimának, Tizediknek, 's a' t. neveznek. Melly elő számlált Közöket, a' Változtató Jegyek által, még szorossabban is meg határoztak, mellyhez képest azokat, Kitsinyeknek, Nagyoknak, Megkissebbitetteknek, Bővölködőknek nevezik. A' Nyoltzadikon felyül eső Közöket (öszvetett Közöket) p. o. Nónát, úgy lehet tekinteni, mint egy Oktávával felyebb eső Sekundát, a' Decimát, mint Tertziát. A' Közöknék tudása mulhatatlanul szükséges, és a' játszásban is igen nagy könnyebbségre szolgál, valamint szinte, az egyik Hang-nemből, a' másikba való által tételre; ezen nyugszik a' Harmonia. A' több Közökről való tanítás, rész szerént az Ének, rész szerént, a' General Bassus Tudományához tartozik.

A' Közök Táblája, im e' következő:

The diagram illustrates the intervals between notes in a scale, grouped into four sections:

- Group 1 (Prima):** Notes a, b, c, d. Intervals: a-b (nagy), b-c (kitsiny), c-d (bővölködő).
- Group 2 (Sekunda):** Notes e, f, g, h, i. Intervals: e-f (nagy), f-g (kitsiny), g-h (bővölködő), h-i (bővölködő).
- Group 3 (Tertzia):** Notes k, l, m, n, o, p, q, r, s, t. Intervals: k-l (nagy), l-m (kitsiny), m-n (bővölködő), n-o (nagy), o-p (kitsiny), p-q (bővölködő), q-r (nagy), r-s (kitsiny), s-t (megkissebbített).
- Group 4 (Quarta):** Notes u, v, w, x, y, z. Intervals: u-v (nagy), v-w (kitsiny), w-x (bővölködő), x-y (nagy), y-z (kitsiny).

§. 3. Ezen Tábla világosan mutatja, hogy az Első Léptsőt, vagy a' Primát, úgy kell nézni, mint, a' minden vele arányban lévő Közöknék kezdetét, alapját, a' honnan, a' Primát, tulajdonképpen nem is lehetne Köznek nevezni; de minthogy ő rajta nyugszik, a' Közöknék egész Rendszere, ötöt a' Közök számából lehetetlen ki hagyni; mivel ő nála nélkül, a' többinek sem lenne mértékje. (1.) Az Elsőhöz, Primához leg közelebbi Léptsőn álló Hang neveződik Sekundának v. Másodiknak, (2.) melly három felé; úgy mint Nagy, (a) Kitsiny, (b) és Bővölködő, (c). — A' 3-dik Léptsőn álló neveződik, Tertziának, Harmadiknak (3), melly hasonlóképpen háromféle: u. m. Nagy, (d) Kitsiny, (e) Bővölködő, (f). — A' 4-dik Léptsőn álló neveződik Quartának, Negyediknek (4.) melly, vagy Tiszta, (g) vagy Kitsiny, (h) vagy Bővölködő (i). A' Kis Quartát némelyek Hamisnak is nevezik. — Az 5-ik Léptsőn állót nevezik Quintának, Ötödiknek (5.), melly háromféle: u. m. Tiszta, (k) Kitsiny, vagy Hamis, (l) és Bővölködő (m). — A' 6-kon állót hívják Sextának, Hatodiknak; (6.) melly Nagy, (n) Kitsiny, (o) és Bővölködő, (p). — A' 7-dik Léptsőre esőt hívják Septimának, Hetediknek (7.). Ez vagy Nagy, (q) vagy Kitsiny (r) vagy Megkissebbített (s) (t). A' 8-dik Léptsőre esőt nevezik Oktávának, Nyoltzadiknak (8.) melly rend szerént tsak tiszta.

Jegyzés. Mímodon kell, ez, vagy amaz közzel élni; úgy szinte az Oktávánál távolabbi Léptsőkre eső közökről való Tanítás; millyenek (9) a' Nona, és Decima (10), a' General Bassus, és Éneklés Tudományához tartoznak. Kezdőnek elég, de szükséges is, az elő számláltakat jól esmerni. Ezen közökből szerkesztetődnek, a' Hangnem-Lajtorja, Hangnem, Melodia, Harmonia, melly két utolsó tzélunkon kívül esvén, szóllani fogunk, a' két elsőről.

§. 4. A' Hang Lajtorja, vagy Hangnem Lajtorja, nem egyéb, mint a' Hangoknak egy Oktáva határai között, léptsőnként meg határozott menetele; melly a' mai muzsikai Rendszerben háromféle, úgy mint: Diatonikus v. Természeti, Chromatikus, tulajdonképpen, Nagy, és Kis-Fél Hangokon járó, és Enharmonikus, Közhangú, Vegyeshangú, mellyről felyebb szóltunk volt.

§. 5. 1. A' Diatonikus, v. Természeti Hangnem Lajtorja áll, 5 Egész, és 2 Nagy-Fél-Hangból, melly két utolsó-nak meg határozott helye a' 3-ik és 4-ik 7-ik és 8-dik Léptsők között vagyon, és ugyan ezért Diatonikus Fél-Hangoknak neveződnek.

Jegyzés. A' régi Görögök, 12 különböző, u. m. 6 Authentikus, és 6 Plagalis Hangnemekkel éltek; mellyek közzül, mindegyiknek külön Hangnem Lajtorjája volt. A' Jóniai, melly a' mostani Kem. C. (C dur) és az Aeoliai, melly a' mostani Lágú A. (A moll) Hangnem, gis Vezér-Hang nélkül, ezek szolgáltatnak alkalmatosságot arra, hogy, a' vizsgálódó Muzsika Tanítók, a' múlt század elején, a' több Hangnemeket is, ezen kettőnek Mustrája szerént rendelték el; t. i. a' Kem. C, és Lágú A, Hangnemek szerént; úgy hogy, jól lehet egy Oktávában, 12 különböző Hang va-

gyon, és ezek között, mindegyiket lehet külön, Kemény, és Lágú Hangnem Fő Hangjául fel venni, de a' Diatonikus-Fél-Hangok helyheztesése, mind a' 12 Kemény, és 12 Lágú Hangnem-Lajtorjában, ugyan azon lévén, a' Mód, vagy Hangnem, csak kétféle marad.

§. 6. E' szerint tehát, csak kétféle lévén a' Diatonikus Hangnem: u. m. Kemény, vagy Dur, és Lágú vagy Moll, amannak esmertető jele mindenkor a' Kemény, vagy Nagy, ennek pedig a' Lágú, vagy Kis Tertzia. — Jól meg kell jegyezni, hogy a' Kem. Hangnemben, a' Diatonikus Fél Hangok, mindenkor meg tartják helyüket, u. m. a' 3—4; és 7—8 Léptsők között, mind fel, mind alá felé: de már a' Lágú Hangnemben, az említett Fél Hangok, fel felé a' 2—3 7—8 Léptsők közzé, alá felé pedig a' 6—5: 3—2 Léptsők között esnek, mind eredeti, mind változtatott állapotjokban, mint az (a) (b) (c) és (d) nél láthatni.

Jegyzés. 1. Kétség kívül különösnek tetszik első tekintettel, Kezdőnek, hogy a' (c) nél, a' Lágú A Lajtorjáján, nem lévén Elő Jegyek fel téve, még is a' 6-ik és 7-ik Léptsők fel vagnak emelve. Erre nézve tehát, azt kell meg tartani, hogy a' mai Rendszer szabásai szerint, a' Hangnemet, mindég Diatonikus-Fél-Hangnak kell bézárni; melly a' Fő Hangnak, Nagy Septimája, az úgy nevezett Vezér Hang, (érzékeny Hang, a' Módnak utolsó előtt való Hangja 's a' t. Leitton, Tonus sensibilis, subsemitonium Modi) és, ez olyan természeti, hogy erre mintegy, maga a' Természet kénszerit, és vezérel bennünket; mintegy jól esik a' Fülnek, ha ilyen közön nyughatik meg. De vegyük fel az A, Lágú Hangnemet, a—b—c—d—e—f—g—a., látni való, hogy csak úgy záródik be, a' Fül meg elégitésire, ha a' g-t # tel, Vezér Hangnak fel emeljük. Minek utána pedig ezt fel emeltük, az f-ről, a' gis-re Bővölködő Sekunda szármozván, minthogy ez, a' Diatonikus menetellel ellenkezik; hogy ez ne történjen, egyszersmind pedig a' Fülnek, mint a' Muzsikában, nem utolsó Bírónak, kívánsága is, ki elégitődjön, az f-et is fel kell emelni, és ekkor léssen a' szerkesztetés megnyugtató. Már le felé nem lévén szükség, a' Vezér Hangra, mind a' g, mind az f, vissza állítódnak eredeti állapotjokra. Vagnak ugyan olyan esetek, mikor a' Szerző, valamely indulatnak erősebb kifejezésére, a' g-t, lefelé sem ódjja fel; sőt némelyek, átaljában, két féleképpen adják elő, a' Lágú Hangnemet, a' le jövetelben: t. i. a' Vezér Hangot, egyik Oktávában meg tartják, a' másikkban pedig fel ódják; mint Clementi, Pleyel, 's a' t.; — mi ezeket állandó törvénynek nem vesszük be; hanem csak úgy nézzük, mint, a' környülálláshoz szabott kifogást.

Kemény Diat. Hangnem - Lajtorja. (a) természeti, (b) változtatott

Lágú Diaton. Hang. Lajt. (a) természeti. (b) változtatott.

s' a' t. tatott.

Jegyzés. 2. A' Chromatikus Hang Lajtorja, a' mint látni, tsupán Fél Hangokon jár, mellyek Chromatikus Fél Hangoknak nevezetnek, (a) (b) Mint valóságos Hangnem Lajtorjával, véle élni nem lehet.

Chromatikus Hang Lajtorja

Jegyzés. 3. Az Enharmonikus Hang Lajtorja Nagy, és Kis-Fél Hangokból, nem különbben, a' szerint, a' mint, Nagy, és Kis Egész Hangok között, szármoznak, kilentzed, és nyoltzadrész Hangokból áll, és ezen utolsó, a' tulajdonképpen való Közhangú, vagy Enharmoniai-Hangok, mellyek, a' Harmoniában egymással fel tserélődnek. Mint valóságos Hang-Lajtorja, annyival inkább, mint Hangnem Lajtorja, e' sints, a' Muzsikában. lásd.

§. 7. Az eddig mondottakból immár világos, hogy, a' Hangnem, vagy Mód (Tonart. Modus) egyéb nem lehet, mint a' Diatonikus Hang-Szerkesztetéssel el rendelt Oktáváknak, azon ki terjedések, melly, valamely Muzsikai Darabnak, alapúl, és sínór-mértékül szolgál; vagy is a' Diatonikus Hangnem Lajtorjának practika használása. Minthogy pedig a' Hangnem, vagy Mód, kétféle, t. i. Kemény, a' Nagy Tertziával, és Lágú, a' Kis Tertziával; minekutána, a' Kem. Mód tör'sökinek, a' Kem. C-t, a' Lágú Módnak pedig, a' Lágú A, Módot vettük fel; szükség tudni; hogy, a' még hátra lévő, rész szerint # tel, rész szerint, bé-vel jelelt Hangnemek, mellyeknek Számok, a' Chromatikus 24 Hangokhoz képest, a' már említett 2 Tör'sök Hangnemeken kívül, 22-re megyen, egymás után mitsoda rendel következnek.

§. 8. Ezen 11 # tel, és 11 bé-vel szármoztatott, vagy változtatott (derivati, transpositi) Hangnemek tehát, szármozásokban, e' következő rendet tartják: a' # Elő Jegyek, mellyek a' Kúltsok után vagnak fel téve, egymás után, mindenkor quintánként következnek fel felé, és az utolsó # mindég a' Fő Hang Nagy Septimája; melly, minthogy tulajdonképpen, a' Módot zárja be, Vezér-Hangnak 's a' t. neveződik. A' Keresztek rendi tehát ez: fis, cis, gis, dis, ais, eis. A' bé Elő Jegyek, hasonlóképpen quintánként következnek egymás után; de már ezeket, le felé kell számítani. p. o. b, es, as, des, ges, ces 's a' t. és, az utolsó bé, a' Fő Hangnak, mindenkor tiszta quártája. — Azt is szükség tudni, hogy valamely Hangnemet, mellyből, készült a' Mu'sikai Darab, vagy a' Nagy-Tertziából, vagy a' Bassus utolsó Kótájából lehet meg esmerni. Mivel pedig, egy Kemény, és egy Lágú Hangnemnek, mindenkor ugyan azon Elő-

Jegyei vagynak, a' honnan azok Parallel Módnak' neveztetnek, a' második meg esmerés módja, az elsónél, sokszor bizonyosabb.

Jegyzés. 1. Mivel, a' Módnak, az Elő Jegyekből való meg esmerése, múlhatatlanul szükséges, állapodjon meg a' Tanító ezen Táblánál, esmertesse meg Tanítványjával, először a' \sharp tel, azután a' bé-vel jelelt Kem. és Lány Módnak. Különösen, a' Lány Módnakban, mellyek, mint felyebb láttuk, nem olyan tökéletesek, mint a' Kemény Módnak, tegye figyelmetessé, a' Vezér Hangra, melly mindenkor a' vele egy névet viselő, Kem. Módtól vagyon költsönözve, a' fel menetben, a' Mód bezárására, és mind egyiket e'képpen, könyv nélkül tanúttassa meg, ilyen formán:

a' Kem. C-nek nints Elő Jegye; Vezér Hangja h; — a' L. C-nek Elő Jegyei, b. es. as.

a' K. G-nek Elő Jegye Fis, melly maga a' Vezér Hang: — a' L. G-nek Elő Jegyei, b. es.

a' K. D-nek Elő Jegye Fis, Cis: Vez. H. cis: a' Lány D-nek Elő Jegye, b. 's így rendel a' többeket is írassa le.

Jegyzés. 2. Továbbá adja értésire, hogy a' 12 Chromatikus Hangok száma szerént, mind a' \sharp ket, mind a' bé- ket 12-re lehet szaporítani; de, ezenn, az említett Enharmoniai fel tserélés által, igen szépen lehet könnyíteni; mellyet e' következő két sor szám, láthatóvá, értethetővé tészen.

o. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. Már most tegyük fel, hogy a' Quinták sorát, felfelé, a' két Törzsök Módon t. i. a' K. C-én, és L. 12. 11. 10. 9. 8. 7. 6. 5. 4. 3. 2. 1. o. A-n, vagy is az O-nál kezdjük, 's a' 6-ig megyünk; hasonlóképpen le, vagy vissza felé, a' 2-dik sorban, az O-tól szinte a' 6-ig jövünk: látni való, hogy minél tovább megyünk felfelé túl a' 6-ton, az az, minél többre neveljük a' \sharp Elő Jegyek számát, annál inkább fogy a' bé Elő Jegyek száma; mellyre nézve, ha az Elő Jegyekkel gazdálkodni akar az ember, könnyebbségnek okáért Enharmoniai fel tseréléssel élhet. p. o. ha 7 \sharp tel jelelt, K. Cis Módba akar ki térni, valamely fel vett p. o. Lány Cis Módból, ekkor a' 7 \sharp helyett 5. bét választ, melly a' K. Des: hasonlóképpen a' 8 \sharp p. o. Kemény Gis helyett, négy bé-vel az az Kem. As Móddal él. Így kell értésire adni, a' Tanítványnak mi a' szükséges, mit kell világosan érteni, hogy az ember, a' sok Elő Jegyek között, a' setében ne tapogatódjon. Ezt tehát a' Kezdő egyáltalában nem mellőzheti el.

Tegye figyelmetessé továbbá arra is, hogy az Elő Jegyeket a' felyebb is már említett rendel kell, a' Lajtorjában fel rakni, t. i. a' \sharp teket fel felé quintánként, a' bé- ket pedig lefelé hasonlóképpen, quintánként, vagy ezeket is felfelé számítva, quartánként, nem össze vissza, mint el vétve nyomtatott Munkátskákban is láthatni.

Jegyzés. 3. Szükséges még a' Tanítvánnyal, minekutánna, valamennyire bele jött a' játszásba, a' Módnak, vagy Hangnemek atyafiságát is meg értetni, ilyen formán: Minden valamire való Darabban, van egy előre meg határozott Hangnem, mellyen, az kezdődik, és a' mellyen végződik; de, hogy a' Szerző az egyformasággal unalmat ne szerezzen, vagy egyik, vagy másik közelebbi, úgy nevezett atyafiságos, Hangnembe kitér. (modulatur) Ilyen Kitérés, sokféle lehet, melyről való bővebb tanítás, a' General Bassusra, és felsőbb muzsikai Tudományra tartozik, Kezdőnek elég ennyit tudni; hogy a' Kitérés esik, rend szerént 1. a' felső, 2. alsó Quintába, 3-or felső Nagy Tertziába, 4-er alsó Kis Tertziába, 5-ör felső Kis-Tertziába, 6-or alsó Nagy Tertziába, 7-er a' Sebess, vagy rövid Kitérés pedig, a' Kemény Módból, a' Lányba, és meg fordítva, p. o. Ha a' Darab Kem. C-n kezdődik, az első Kitérés lehet, a' felső Quintába, melly a' Kem. G: itt marad egynehány Taktusban, sőt az 1-ső Részt, ezen Módban rekészti be; a' 2-ik Részt ismét lehetne a' Kem. C. Módban kezdeni, és ekkor az alsó Quintába, t. i. a' Kem. F. Módba térni ki, 's végre a' Darabot, a' fel vett Kem. C. Módban rekészteni be. Akárhány Ariát, és Tántznótákat lehet találni, mellyekben, az efféle Kitérések fordulnak elő.

Ö T Ö D I K S Z A K A S Z.

A' Mellesleg való Jegyekről.

§. 1. Ezen Jegyek, vagy egy bizonyos Hangnak, vagy több Hangokból álló Tételnek előadására szolgálnak; néha pedig, az egész Darabra vagyon befolyások, és a' Lajtorjának, hol felibe, hol alája tevődnek, némelyik pedig keresztbe íródik a' Lajtorjába. Nemei e' következők:

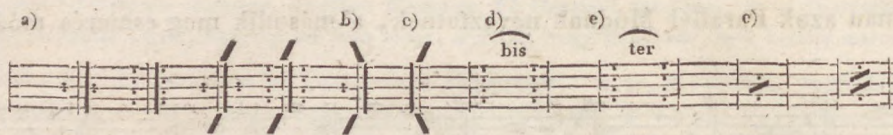
§. 2. 1) Az Ujrakezdő Jegy, melly, vagy egy egész Résznek, vagy bizonyos számú Taktusoknak, újra kezdését jelenti, p. o.

a) A' Kétszeres Ujrakezdő Jegy, melly, mind az előtte, mind az utánna következő Résznek újakezdesit jelenti. (a)

b) A' Nagy, Egyszeres-Ujrakezdő-Jegy, vagy Előre fordított-Ujrakezdő-Jegy; a' következő Résznek újra kezdesit kívánja. (b)

c) A' Nagy, Egyszeres, Hátra-fordított Ujrakezdő-Jegy; az előtte való Résznek újra kezdesire mutat. (c)

d) A' Kis-Ujrakezdő-Jegy; melly, vagy csak egy, vagy több Taktusok újra kezdesire int; abban különböztvén a' többtől; hogy amazok, mind kettős, e' pedig egyes függő vonásokból áll. Nagyobb világosságnak okáért, felyül egy Bóltozat, és alája ezen szó íródik, bis. (kétszer) (d) Némelyek, vagy restségből, vagy papiros kiméllésből, vagy az idő rövidtsége miatt, ezeket is szokták, a' Bóltozat alá írni, ter, (háromszor), quater (négyyszer) — de az ilyen írás módját, semmi esetben sem javasolhatjuk. lásd (e). Az (f) nél lévő Jegy, azt kívánja, hogy a' leg közelebbi Tételt, annyiszor kell játszani, a' mennyiszor, a' Jegy, ki van téve. Ez a' Gyakorló Darabokban elő fog fordulni. (e)

§. 3. 2) A' Pihentető Pont, vagy Pontos Bóltozat, mindenkor egy kevés késedelmet, vagy pihenést kíván. Több esetekben élnek vele. p. o.

a) A' Nyugtatók, és Kóták felett, a' mikor, mintegy, két annyi ideig kell pihenni, mint, a' mennyi a' Nyugtató, vagy Kóta mennyisége. Ha pedig a' Darab, négy kézre, vagy több Muzsikákra, avagy Énekszó Hangzatokra való; akkor, a' pihenés mennyiségére nézve, előre egyget kell érteni.

b) Ha Darabnak utolján, vagy közepén van ugyan, az említett Jegy, de ezen szók felett, Fine, il Fine, ekkor, se többet, se kevesebbet nem jelent, annál, hogy vége van a' Darabnak, és ilyenkor rendszerént, két függő vonás felett áll

c) Ezen Jeggyel élnek, rendszerént a' Fermate-nél, és Kadentziánál. Fermate-nek nevezik, azt a' szabad tetszés szerént való, de a' jó ízléssel, és a' Darabnak fő Karakterivel meg egyező ékesítést, melyet, a' gondos Szerzők, apró Kótákkal szoktak ki írni; a' nagyobb Munkákban pedig, p. o. Concertekben, az értelmes Hang Mesterek' (nem pedig középszerű, annyival inkább együgyű Játszónak) okosságára, és jó ízlésire bíznak; melly, Hang-Tudományban való jártasságot, Harmonia, Melodia esméretet kíván. A' Kezdő, leg jobban tselekszik, ha a' Fermate-nél, egy kevésé hosszúsas, utánna ütessel való Trillát játszik. Erről, valamint, a' Kadentziáról is alább, a' VII-ik Szakasz. 27. 28. §. lészen szó bővebben.

§. 4. 3) A' Vissza igazító Jegy; azt jelenti, hogy a' melly Kóta előtt, vagy felett áll, minekutánna a' Darabnak bizonyos Rése el játszódott, ezen Jegytől fogva, újra kell kezdeni. Gyakran tevődik mellé, Da Capo (eleitől fogva) vagy d' al Segno (a' Jegytől), vagy Da Capo al Segno. (eleitől fogva a' Jegyig).

§. 5. 4) A' Simitó Jegy, vagy Simitó-Bóltozat, azt jelenti, hogy két, vagy több Hangot, mint egy meg húzva, simítva kell egymásba olvasztani, és mindegyik Kótának tökéletes mennyiségét meg adni; következésképpen a' Játszó, újait, egy egy Tasztról tsak akkor vegye fel, mikor, az utánna való már szinte éri, a' Tasztot, hogy így egyik Hang, a' másikkal, mint egy öszve olvasztódjon. Jól meg kell különböztetni, ezt a' Jegyet, az Egybekötő - Jegytől, mellyről a' II-ik Szakasz 6-ik §-ban volt szó.

§. 6. Ha pedig folyvást több Taktust, néha egész Szakaszt, sőt, az egész Darabot kell simítva játszani, akkor az első Bóltozathoz ezt írják: ligato, vagy legato: és ennek ereje, mind addig tart, míg valamely vonás, vagy Nyugtató által, meg nem szüntetődik. Még ezt is szokták írni a' Darab eleire: sempre legato (mindég simítva). Egyéb aránt pedig, se többet, se kevesebbet nem kell simítani egyszerre, mint, a' mennyi, egy egy Bóltozat alá esik; p. o. az (a) nál egy egész Taktust; a' (b) nél négy négy Kótát, a' (c) nél kettőt kettőt; még pedig úgy, hogy ezek egymástól észre vehetően meg legyenek különböztetve, vagy is el választva, egy egy tagban.

A' (d) nél az elsőt gyengén pattantva, hármát pedig simítva kell játszani. Az (e) nél meg fordítva, 3 elsőt simítva, az utolsót pattantva, az (f) nél, a' Nyugtató után hármát simítva; a' következők közül az elsőt marquirozni kell, az az, annak, mint egy visszarugó nyomást kell adni, a' (g) nél pedig, a' Marquirozás, a' Taktus gyenge, vagy rövid részire esik. Hasonló Marquirozás kívántatik ott is, a' hol valamely hosszabb Kóta után, más rövidebb van Bóltozattal egybe foglalva. p. o. (a) nál.

Jegy z és. Ha a' Hangokat, sem simítani, sem pattogtatni nem kell, ekkor a' Játszó újait, valamivel elébb fel vegye a' Tasztról, mint a' Kóta tökéletes mennyisége kívánja; és így ekkor, mind egyiknek mennyiségiből, valamely tsekélység el vész, p. o. az (a) nál lévőket olyan formán kell játszani, mint a' (b) nél, vagy (c) nél; — ha pedig a' Kótáknak tökéletes mennyiségeket kell meg adni, akkor ezen szótkát írják felibe, tenuto v. ten. (kitartva) (d)

§. 7. 5) A' Pattogtató Jegy áll, a' Kóták felibe, vagy alája tett rántásokból, vagy Pontokból; ha pedig, egész Hellyeket, vagy néha, az egész Darabot kell pattogtatni, a' Kótákhoz ezen szókat írják, Staccato, v. Sempre Staccato, (mindég pattogtatva.)

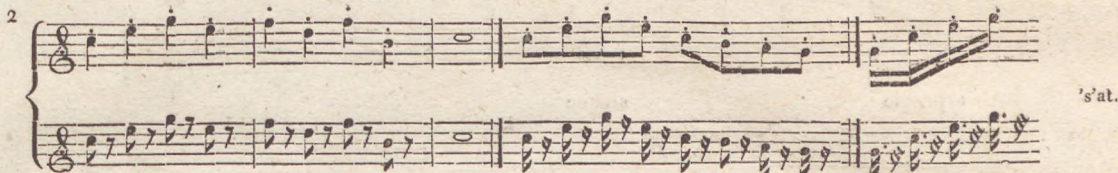
§. 8. A' Staccato, v. Pattogatás háromféle; u. m.

Az 1-sőnek játszása módja, abban áll, hogy az újjat a' Tasztnak meg nyomása után hirtelen kell felkapni; a' mikor a' pattogatott Kóták, mennyiségeknek mintegy, három negyed részeket el vesztek. p. o.

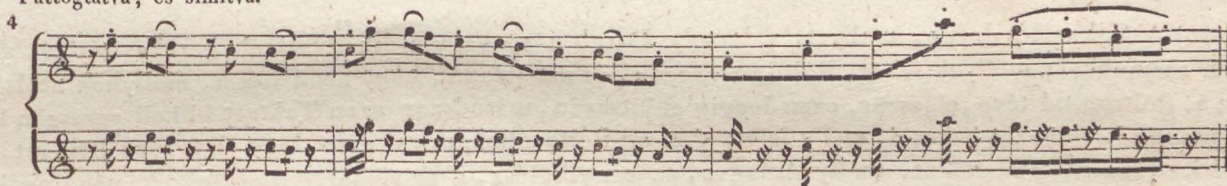
A' 2-diknak játszása olyan formán esik; hogy a' Tasztnak gyengébben nyomódván, az újjak sem kapódnak fel oly hirtelenséggel; úgy hogy már ekkor csak felit vesztek el rendes mennyiségeknek, a' pattogatott Kóták. p. o.

A' 3-diknak játszása ismét gyengébb pattogatást kíván, és ezt tulajdonképpen Porta mentő-nak, — Hang nyújtásnak, v. a' Hang-meg húzásának is nevezik. Ekkor már a' Kóták csak, mintegy negyed részeket vesztek el rendes mennyiségeknek. p. o.

Pattogatva, és simitva.

Jegyzés. 1. Ezen előadott 3 nemei a' Staccatonak, vagy Pattogatásnak, különös figyelmetességet, és nagy gyakorlást kívánnak. A' két elsőt, ha a' mozgás lassú, tsupán az újjak nyomásával kell játszani, a' kéznek nyugodalomban kell maradni; de ha a' mozgás sebess, erősebben kell mindegyiket hangoztatni, és a' kéz fejeknek is mozgásba kell jönni.

Jegyzés. 2. Az ugyan annyi mennyiségű, de a' többektől el választott Kóták is, mint, leg inkább a' nyolctad, és tizenhatod rész, 's a' t. valamit elvesztenek mennyiségekből. — A' hosszabb Kóták előtt, vagy ezek után lévő, felényi értékűek is, szintén úgy rövidebben játszódnak, mintha Pont volna felettek; mivel az erősebb nyomás, mindég a' hosszabb Kótára esik (b)

§. 9. 6) A' Reszkettetés (Balancement, Tremolo), melyet, leg tökéletesebben, a' Klaviron (Clavicordium) lehet ki fejezni, t. i. úgy: hogy meg adja ugyan, az ember, a' Kóta tökéletes mennyiségét, de, azon idő alatt, a' nélkül, hogy újját, a' Tasztról fel venné, annak, annyi újj nyomást ad, a' mennyi Pont, a' Bóltozat alatt van, p. o. az (a) nál lévő Példát, úgy kell játszani, mint a' (b) nél.

§. 10. 7) A' Zászló vagy , a' ki felejtett Kótákra, néha Taktusokra mutat; rend szerént ezt is melléjek teszik: vide.

§. 11. 8) A' Kótamutató , (custos) rend szerént, olyankor tevődik a' sor végire, mikor a' Kótáknak szoros egybekötöttetések szakadt félbe, és mindenkor a' következő leg első Kótára mutat.

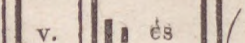
§. 12. 9) Az egymás felett álló Kótákat, vagy úgy nevezett Akkordokat, egyszerre kell ütni; de vagynak olyan esetek, hogy valamely Akkordnak Kótáit egymás után, úgy kell játszani, hogy az újjak hasonlóképpen egymás után, mind addig rajta maradjanak a' Tasztokon, míg, a' Kóta egész mennyisége ki nem telik; mellyet ezen szóval Arpeggió, ha pedig egész Helyeket kell így játszani, Arpeggiandó-val, vagy pedig az ilyen Akkordok elibe tett függő lántzolással jelentenek. (a) (b) (c). Ha alólról kell kezdeni a' Szaggatást, vagy Akkordok meg törését; mint a' (d) nél; ha pedig felülről, mint az (e) nél; ha pedig a' meg szaggatás után, az újjaknak bizonyos Fő Hangokon kell meg nyugodni, — mint az (f) nél; ha a' Törés után, egy újjnak sem kell a' Tasztokon maradni, az Akkord felibe Pattogtató-pontot tesznek, mint, a' (g) nél.

Jegyzés. Ha több ilyen Harmoniákat kell szaggatva játszani egymás után, vagy ezen szótak írják, az Akkordok felibe: Arpeggio, vagy Harpegiando, mint felyebb a' (h) nál, és ekkor a' szaggatás módját, a' Játszó szabad tetszésire bízzák; vagy, mindjárt, a' legelső Harmoniánál, meg határozzák, a' sebesség' grádusát, illetén szóval, sicque; az az, hogy a' következőket is, éppen úgy kell játszani, mint, a' leg elsőt. (i) Hogy pedig, kivált a' hosszabb mennyiségű Kótáknál, sok idő ne teljen bele, az Akkordokat, fel's alá is meg szokták szaggatni, különbözőképpen, (k) a' mikor t. i. a' Szerző nem határozta meg, a' törés módját. Az ilyen esetekben nem árt, a' játszást, mind a' két kézre osztani meg, mint a' (i) (k) nál.

§. 13. 10) A' Kikerülés Jegye, mellyet, valamely Darab 1-ső vagy 2-dik Részinek berekesztésinél szoktak fel tenni, 1. és 2. számokkal; mellyek felett, Bóltozat vagy on, és azt jelenti, hogy azon Részt, mellynek utolsó Taktusa felibe van az 1. Bóltozattal téve, először, ezen Jegyig el játszván, másodsor azon Taktust ki kell egészen hagyni, és helyette az utánna következőt játszani, melly felett a' 2. áll Bóltozattal; mivel ezen Jegy alatt lévő Diskánt, vagy Bassus Hangok készítik az Általmenetelt, mellynél fogva, az egyik Rész, a' másikkal, öszve kötődik; néha pedig, a' Diskánt, és Bassus Hangjaiban van az ilyen Általmenetel egyyüve szöve. lásd, (a) (b).

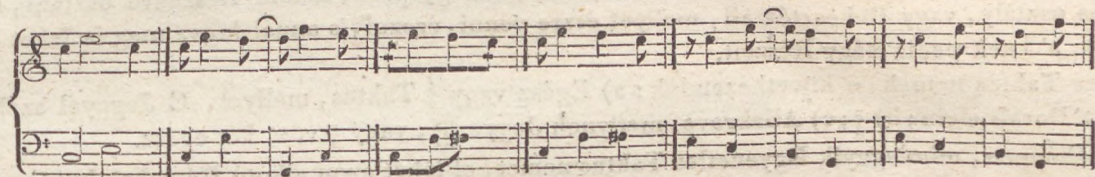
§. 14. 11) A' Bérekesztő Jegy, melly áll két függő vastagotska vonásból, és azt jelenti, hogy ott az egész Darabnak, valósággal vége van. Egyéb aránt pedig, kinek kinek szabadságában áll, olyan Bérekesztő Jeggyel élni, a' milyennel tetszik.

§. 15. 12) A' Nevelő-Jegy, vagy néha crescendó-t irnak helyette; mind kettő azt jelenti, hogy, a' Hangot, igen gyengén (piano) kezdvén, erejét, lassanként kell nevelni, — pianó-tól, forte-ig. Ha pedig a' Jegy, meg van fordítva: vagy ez van írva, — decrescendo, éppen ellenkezőképpen, mint ama Jegynél, az erős Hangot, apródonként kell fogyasztani; és ez a' Jegy, neveződik Fogyasztó Jegynek. Ha ezen két Jegy, széljel álló végivel öszve fordítva, ugyan azon egy Hang felibe tevődik, jelenti, annak egy húzomban való Nevelését, és Fogyasztását, melly a' Ének-Hangzatokban, gyakran fordul elő, a' hosszú, p. o. egész Kóták felett.

§. 16. 13) Utoljára, a' mellesleg való Jegyekhez tartoznak, a' Rövidítések, (Abbreviatio, Contractio) mellyeket, az egész Kótának alája, a' többeknek pedig szárain keresztül, a' Lajtorjában menedékesen tett vastagotska vonásokkal jelentenek. lásd e' következő Példákat:

§. 17. Meg említjük még ezen Szakaszban, az úgy nevezett Foglалásokat (syncopatio), mint a' Muzsikai Szerkesztésben, igen különös tüneményt. Ezeknek tulajdonságok abban áll: hogy két rövidebb Kóta közzé, egy, vagy több hosszabb mennyiségűek tevődnek, mellyeket csak gondolattal kell fel osztani; még pedig úgy, hogy az egyik fele az előtte, a' másik fele pedig az utánna lévő Kóta mennyiségihez tudódjon, 's foglalódjon. Ezen Foglалások által, valóságos Léptetések történnek, (Rückfung) és úgy tetszik, mintha, az egyik Hangzat, a' másikat, utólrni, 's el hagyni akarná. p. o.

H A T O D I K S Z A K A S Z.

A' Taktusról, és Tempóról.

§. 1. Az eddig való Szakaszokban, meg esmertettük a' Kótákat, azoknak több rendbeli felosztásait; nem különben azon változásokat, mellyeknek azok alája vagynak vettelve, 's ezeknek többféle Jegyeit, 's a' t.; lássuk tehát már most, hogy, ha a' Kóták illendő rendel szerkesztetődnek egybe, kissebb Szakasztekókra, 's nagyobb Szakaszokra osztódnak; mimódon tesznek azok, egy olyan melodiai, és harmoniai egészet, mellynek öszve függő Részei, bizonyos, ki mért idő alatt, elő adódván, ezen elő adáshoz képest, a' fület gyönyörködtetik, 's ez által a' szívben, meg határozott érzéseket ébresztenek fel.

§. 2. Ha meg tekintünk valamely muzsikai Darabot, úgy tapasztaljuk, hogy a' különböző nemű Kóták, egymással különböző egybekötetésben, 's arányban vagynak, mellyek, bizonyos fel osztást kívánnak. — Hogy valamit fel lehessen osztani, szükségesképpen úgy kell gondolni a' felosztandót, mint magában egészet, mellyet apróbb egyenlő részekre lehet el szedni. Hasonlóképpen van a' dolog, a' Kótákra nézve is. — Ha több apróbb részeket, vagy tagokat, értelmesen, rendel rakunk öszve, ezekből muzsikai, v. hangbeli kimondások, több kimondásokból, Periodusok, több Periodusokból viszont, egy olyan egész léssen, melly, mivel tökéletes értelme van, muzsikai Darabnak neveztetik. Az e'képpen el rendelt, 's meg határozott számú Hangokat pedig, hasonlóképpen, meg határozott idő alatt, bizonyos mérték szerént kell elő adni, mérték szerént hangoztatni, hogy azok az érzéseket, mellyeknek képviselői, tolmátsái (érzés nyelve) tökéletesen ki fejezzék, mert csak így lehet belőlök valóságos, igazi Muzsika; különben pedig nem léssen egyéb, hangbeli értetlen zürzavarnál.

§. 3. Ha immár több egymásután következő, és külsőképpen, az az rájuk nézve, egyforma értékű, mennyiségű Kóták közzül, egyiknek erősebb nyomást adunk, mint a' másinak, az az ki tetszőbben hangoztatjuk; (accentuare) az ilyen Hangoztatás által, bizonyos érzés ébresztődik fel bennünk, mellyet Taktusnak neveznek. Ebben az értelemben tehát a' Taktus nem egyéb, a' tulajdonképpen való illetésnél, melly viszont a' fülnék ítéletét ébresztvén fel, ez, a' fület a' különben egyforma magosságú és mennyiségű, de a' tsupa Hangoztatás által, különbözőképpen érdeklő Hangokat, egymástól meg különbözteti. p. o.

Mivel pedig, a' muzsikai Darabok, különböző értékű, vagy mennyiségű Kótákból vagynak egybe szerkesztelve, látni való, hogy, a' Hangoztatáson kívül, mind egyik Kótának, még, az annak külső formája által meg határozott időt is meg kell adni, mint szinte a' Nyugtatóknak is; és ha valaki ezeket mind meg tette, akkor azt mondjuk róla, hogy Taktus szerént játszott, vagy énekelt. Ha pedig a' Taktus alatt Gyakorlást, magát a' Hangoknak játszását, vagy

éneklésit értjük, ebben az értelemben, a' Taktus, a' Hangoknak, a' kiszabott időhöz képest való, érthető, és egyenlő fel osztása.

Jegyzés. 1. Némelyek azt mondják: a' Taktus az az arány, melly szerént bizonyos számú Kóták, a' meg határozott időhöz képest osztódnak fel; — vagy ez egymás után következő Hangoknak, a' meg határozott idő mérték szerént, egyenlő Részekre való osztása; — valamely muzsikai Gondolatnak, hangbeli mozgása' mértéke; — a' Taktus, az idő mérték a' Muzsikában, a' Hangoknak kimérése; — a' Taktus, a' Melodiának, és Harmoniának, ki szabott menetele. Elég az ahoz, hogy a' Taktus minden esetre Lelke a' Muzsikának.

Jegyzés. 2. Taktusnak nevezik még: a) öszvesen azon Kótákat, mellyek valamely Darab elején ki tett Taktus neméhez képest, a' Lajtorján két két függő Vonások között vagynak foglalva. Ebben az értelemben szoktuk mondani: 1-ső 2-ik 3-ik 's a' t. Taktus. b) Értik a' Taktus nemeket, a' Taktus nevezetén p. o. $\frac{2}{4}$ $\frac{3}{8}$'s a' t. c) Értik továbbá, de éppen nem helyesen, magát a' Hangbeli-Mozgást (Tempo) mikor t. i. azt mondják: ez, vagy amaz Darabnak sebess, vagy lassú Taktusa van. d) Az időnek tulajdonképpen való ki mérését, — vagy a' Taktus verést. e) Rövidségnek okáért, gyakran az egész Kótát is, egész Taktusnak nevezik.

Jegyzés. 3. A' Taktus nemeket, mellyek egy egy Rekesztékben, annak Részeit határozzák meg, tört szám formájában, mindjárt a' Kúlt, és Elő-Jegyek után szokták fel tenni. A' Felső, a' Taktus Részek számát, az Alsó pedig, egy egy Résznek mennyiségét vagy értékét határozza meg.

§. 4. A' mai Rendszerhez képest, a' Taktus nemek két Rendre osztódnak; u. m. 1. Egyenesekre, mellyekben, a' Részek párosok; 2. Egyenetlenekre, mellyekben a' Taktus Részek páratlanok, három részűek.

A., Mindegyik Egyenes Taktus nemet el lehet, 2. v. 4. és így páros számú Részekre osztani, mellyekből t. i. egy egy Taktus osztály, vagy Rekeszték áll, mellyet észre venni, érezni, 's annál fogva meg is lehet különböztetni, p. o. a' $\frac{2}{4}$ nek, két, a' $\frac{4}{4}$ nek pedig négy Részeit.

Az Egyenes Taktus nemek, e' következők: a) Egész vagy $\frac{4}{4}$ Taktus, mellyet, C Jeggyel szoktak, a' Kúltok után, tenni fel, a' Darab elein; b) $\frac{2}{4}$; c) Allabreve, mellynek Jegye C , vagy $\frac{2}{2}$ v. 2. két egész.

B., Hasonlóképpen, mindegyik Egyenetlen Taktus nemet, el lehet azon alkotó Részekre bontogatni, mellyekből áll, p. o. a' $\frac{3}{4}$ részt 3 Részre. Ezekhez tartoznak: a) Három negyed rész, $\frac{3}{4}$ b) $\frac{3}{2}$ c) $\frac{3}{8}$

§. 5. Ezen elő számlált Egyenes, és Egyenetlen Taktus nemekből származnak, öszvetett Taktus nemek. u. m.

a) Öszvetett Egyenes Taktus nemek: 1, $\frac{6}{4}$ 2, $\frac{6}{8}$ 3, $\frac{12}{8}$

b) Öszvetett Egyenetlen Taktus nemek: 1, $\frac{9}{4}$ 2, $\frac{9}{8}$ 3, $\frac{9}{16}$

Jegyzés. Ha kedve tartándja valakinek, élhet még e' következő Taktus nemekkel is. $\frac{1}{4}$ v. $\frac{2}{8}$ $\frac{8}{4}$ $\frac{8}{8}$ $\frac{12}{16}$ $\frac{12}{16}$ $\frac{24}{16}$ $\frac{3}{16}$ $\frac{9}{16}$ Némely újmódi, szerző-forma emberek, $\frac{5}{8}$ $\frac{7}{8}$ Taktus nemeket is fabrikáltak. Igaz hogy a' régiéknél is van nyoma, az e'féle lidértzeknek, de ezek születések után mindjárt el tűntek.

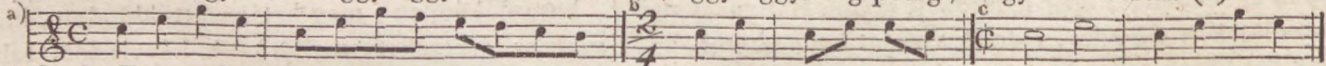
§. 6. Mindegyik Taktus nemben, egy egy Taktus, meg határozott számú Részekből, p. o. fél, negyed, nyoltzad részekből 's a' t. áll, mellyeket ismét apróbb, úgy nevezett Tagokra lehet el szedni; p. o. a' Fél Kótát, két negyed részre, egy negyed részt, két nyoltzad részre, 's így tovább. Menjünk keresztül tehát még egyszer, az említett Taktus nemeken, azokat, Részekre, és Tagokra szedegetvén.

§. 7. Az Egyenes Taktus nemekhez tartoznak:

1) Az Egész Taktus $\frac{4}{4}$, mellynek Jegye C. Ez áll 4 Részből, mellyek között mindegyik, egy Negyed, a' Taktus Tagok pedig egy Nyoltzadrész Kótát tesznek (a)

2) A' Két negyed rész $\frac{2}{4}$ áll két Részből, egyik egyik Rész, egy Negyed, a' Tagok pedig Nyoltzad-Kótát tesznek. (b)

3) A' Két kettődrész, vagy Kis Allabreve (Rövid Egész Taktus) mellyet $\frac{2}{2}$ v. C-vel írják; néha pedig 2-vel. Ennek is két Része van ugyan, de egy egy Rész Fél Kótát, egy egy Tag pedig, Negyedet teszen. (c)

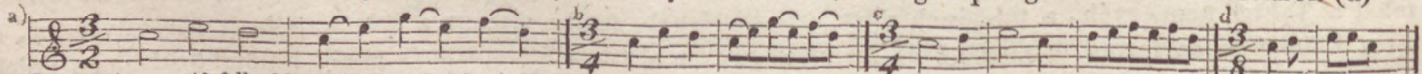

§. 8. Az Egyenetlen, vagy Hármás (Trippel) Taktus nemekhez tartoznak:

1) A' Három kettődrész $\frac{3}{2}$: áll 3 Részből, mind egyik tesz Fél Kótát, a' Tagok pedig, egy egy Fertályt. Ezzel ritkán élnek. (a)

2) A' Három negyed rész $\frac{3}{4}$ áll 3 Részből, t. i. Fertályokból, a' Tagok pedig Nyoltzadrészekből, (b) (c)

3) Három nyoltzad rész, $\frac{3}{8}$ áll 3 Részből, u. m. Nyoltzadokból, a' Tagok pedig Tizenhatod részekből, (d)

Jegyzés. 1. A' fellyebbi 7-ik és 8-ik §-ban elő adott Taktus nemeket, vagy is inkább azoknak egyenlő mozgásait, külsőképpen, kézzel, következő módon lehet elő adni, az az-Taktusokat ütni:

Az Egyenes Taktus Nemekét.		Az Egyenetlen Taktus Nemekét	
Négy, és	Két-Résszel		
a) 4.	b) 2.	c) 3.	d) 3.
I	I	I 2. 3 Résszel	I
2. — 3.	I	I	I
I	1.	1. vagy	1. 2.
1.			

A' négy Részből álló Taktus' nemeknél (a) nál az 1 a' kéznek lehetségét, vagy, Leütést, a' 2-nél, a' kéznek bal felé, a' 3-nál, jobbfelé való mozdítását, a' 4-nél, a' kéznek fel emelésit, vagy Felütést, — a' két Részűeknél (b) az 1. a' Le-, a' 2. a' Felütést; — a' három részűeknél (c) az 1, a' Le-, a' 2, a' jobbfelé, a' 3, a' Felütést jelenti. Ha pedig a' mozgás igen sebes, mint p. o. a' (d) nél, a' Leütésre esik 1. 2. a' Felütésre, a' 3-ik.

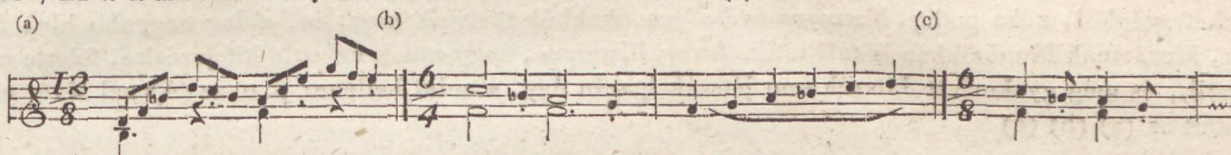
Jegyzés. 2. Jegyezzük meg azt is, hogy ezen, kézzel, vagy lábbal való kimérést, Időnek (Zeit) nevezik, p. o. a' két részű Taktusnak 2, a' három részűnek, pedig 3 Időt számlálnak; és innen, magokat azon Kótákat is, mellyek, a' Taktusnak Részzeit teszik, hasonlóképpen Időnek nevezik.

§. 9. I. Az Egyenes, öszvetett Taktus nemekhez tartoznak: $\frac{12}{8}$ $\frac{6}{4}$ $\frac{6}{8}$. A' Felső mutatja, a' Taktus Tagok' számát, (nem pedig a' Részeket) az Alsó pedig, külön külön, a' Tagok belső értékét; a' honnan, ezekben a' Tagokat, nem a' Részeket kell számlálni. A' Taktus ütés, ezekben is az Egyszeres Taktus nemek szerént esik t. i. a' mellyekből vagynak öszvetéve. Lássuk tehát rendel mindegyiket.

1. A' Tizenkét nyoltzadrész $\frac{12}{8}$ áll négy Részből, és mindegyikre jut, mint Taktus Tag, három Nyoltzadrész. Ered, a' $\frac{4}{4}$ Taktus nemből, ha t. i. mindegyik Fertályhoz egy Pont járúl. (a)

2. A' Hatnegyedrész $\frac{6}{4}$ áll két Részből, és mindegyikre jut, mint Taktus Tag, három Fertály. Szármozik az Allabrevéből: ha t. i. annak Fél-Kótái egy egy Pontal hosszabbítódnak. (b)

3. A' Hat nyoltzadrész $\frac{6}{8}$ áll két Részből, mindegyikre, mint Taktus Tag, három Nyoltzadrész jut. Öszve tevődik, a' $\frac{3}{4}$ ből, ha t. i. annak Fertály Kótái Pontal hosszabbítódnak (c)

§. 10. II. Az Öszvetett Egyenetlen Taktusnemek ezek:

1. A' Kilentz negyedrés $\frac{9}{4}$, melly áll három Részből, mindegyikre mint Tag, 3 Fertály Kóta számítódik. A' $\frac{3}{4}$ ből tevődik öszve, ha, a' Fél Kótához egy egy Pont járúl. (a) Igen ritkán fordul elő, szinte ki ment a' szokásból.

2. A' Kilentz nyoltzadrész $\frac{9}{8}$, ez is három Részre oszlik, a' Tagok pedig, külön külön, tesznek 3 Nyoltzadrészt. Szármozik, a' $\frac{3}{4}$ ből, ha t. i. ennek Fertály Kótái Pontal hosszabbítódnak. (b) Ez is ritkán fordul elő, de nem egészen szokatlan.

3. A' Kilentz tizenhatodrész: Rése három, egy egy Tagba megyen 3 Tizenhatodrész. Törzsöke, a' $\frac{3}{8}$ ha t. i. a' Nyoltzadrészekhez, Pontok tevődnek. (c)

Jegyzés. A' Taktus ütés, a' 4 Részű Egyenes öszvetett Taktus nemekben, következő módon mehet véghez:

A' két Részűekben pedig: — $\frac{4}{4}$ $\frac{5}{4}$ $\frac{6}{4}$
I
I
1. 2. 3.

Az öszvetett Egyenetlen Taktus nemekben pedig:

10. 11. 12.
I
4. 5. 6. — 7. 8. 9.
I
1. 2. 3.
7. 8. 9.
I
I 4. 5. 6.
1. 2. 3.

§. 11. Ha, a' Taktus ki van; az az a' Darab elején fel tett Taktusnem szerént, egy egy Rekesztékben, annak minden Rései meg vagynak, p. o. az (a) nál 2. Fertály, vagy az ezzel fel erő 4 Nyoltzad, vagy 8 Tizenhatodrész, vagy ezekkel egyenlő értékű Nyugtatók, akkor azon Kótákat, vagy Nyugtatókat, két függő, úgy nevezett Taktus vonások közzé teszik, és egy Taktusnak nevezik. (vesd egybe §. 3. Jegyz. 3.)

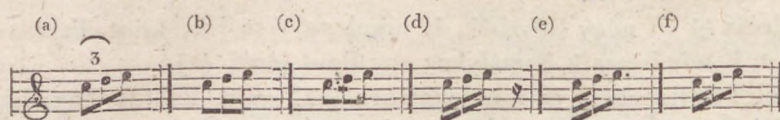
Jegyzés. Igen sok Darabokban, az első, és utolsó Taktus híjjános, vagy is, e' kettő együtt tézen, egészet, és, az utolsó híjját, az elsővel kell kipótolni. Illyenkor a' Darab, Felütésen kezdődik.

§. 12. A' Taktus Lelke a' Muzsikának, mellyből szükségesképpen foly az a' tanúság, és Tanítók kötelessége, hogy a' Taktus számlálást, azután pedig a' Taktus verést, minél előbb el kell kezdeni, és a' leg nagyobb figyelmetességgel gyakorolni. Mellyre nézve, a' Tanító, a' leg első Darabban, mellyet Tanítványja elibe ad, a' Taktus Részeket, és Tagokat, Kótáról Kótára, Nyugtatóról Nyugtatóra, mutogassa meg, azokat szedje széljel, ossza fel, számláltassa öszve Tanítványjával, fent szóval, azután kezével, később a' játszás közben, lábával üttesse a' Taktust; mindenek felett vigyázzván, az egyarányú verésre. Nehezen, és sok gyakorlás után szokik a' Tanuló, az igaz, a' játszás közben való Taktus verésre; de az ebbeli restség igen káros következeseket von maga után. Nem árt, ha a' Tanító néha néha el játsza azon Darabot, Tanítványja előtt, mellyet neki eleibe akar tenni, és, mind maga számlálja, mind pedig Tanítványjával számláltatja a' Taktust.

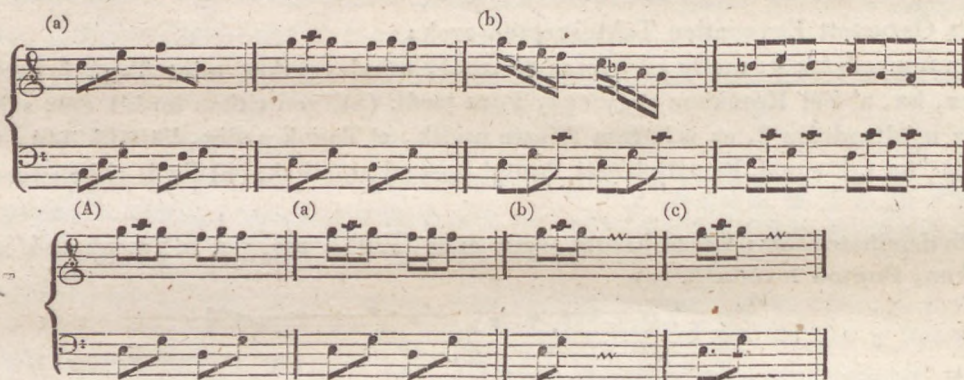
§. 13. Bár ha bele kaptak is a' Kezdők a' Taktus fel osztásába, annak verésébe még is gyakran hibáznak, némely egyes Részekben, a' midőn azokat, nem az Írás szerént osztván fel, tökéletlenül játszó: p. o. az (a) nál, az 1-ső és 2-dik Rész 1-ső Tagja, Nyoltzadrész; — a' 2-dik Tagok pedig Tizenhatdrész Kóták; és így ezeket, tsák kétszerre kellene sebesebben játszani, mint amazokat, és, még is úgy játszó, mint a' (b) nél.

§. 14. Hasonló hibákat ejtenek a' Hármasok (Triola) játszásában is, az egyenetlen felosztással: p. o. az (a) nál lévő olyan formán osztják fel, mint, a' (b) (c) (d) (e) (f) nél; holott az (a) nál mindegyik Kóta Nyoltzadrész.

Némely Szerzőknek nagy kedvek telik abban, ha a' 2 Tagú Figúráknak, 3, és, meg fordítva a' 3 Tagúaknak, 2 Tagúakat, mint az (a) vagy a' 3 Tagúaknak, 4, a' 4 tagúaknak viszont 3 tagúakat tehetnek ellenébe. (b) Ez néha tsupa visketegségből, néha pedig, bizonyos és helyes okokból történik meg, és, a' leg nagyobb híru Szerzőknek, Haydnnek, Mozartnak Munkáikban is találhatik. Annyi bizonyos, hogy ennek egyenlő kifejezésire, felette nagy gyakorlás kívántatik, és még gyakorlott Játszó sem játszó igazán úgy, a' mint kellene: p. o. az (A) nál lévő olyan formán játszó, mint az (a) (b) (c)

Jegyzés. Kérdésbe teszik némelyek, ha valyon, meg nyugtatja-e az e'féle szerkesztetés, az érzéseket, vagy pedig meg zavarja? De ha ezek ellen kérdést támasztanak; ugyan mit kell ítélni, e' következőképpen szerkesztett módi Figúrákról?! (a) (b) (c) (d) (e) (f)

Már ha tsák ugyan akarhatja ellen is bele kell botlani néha a' Játszónak az e'féle mesterkedésekbe, azonban talán kedve is volna, magát az illeténekekkel mutogatni; próbáljon darabig, a' jobb, azután a' bal, végre mind a' két kezével addig törtetni rajtok, míg leg alább türethetően ki ötöl hatol belőlök.

§. 15. A' Taktus Részek, a' Taktus nemei külömbisége szerént, a'hoz képest, a' mint, egyik Rész, erősebb, a' másik pedig gyengébb Reányomást kíván, el osztódnak, Jó, és Rossz, vagy Erős, és Gyenge Részekre; — az az, jól lehet, rájok nézve, vagy külsőképpen, egyenlő mennyiségűek, mind azon által, az egyik erősebb nyomást kíván, mint a' másik. Veheti észre akárki is, hogy p. o. az (a) nál a' kettő, a' (b) nél a' három között, az első, fontosabb, hallásra-tünőbb a' fülnek, mint a' második, 's a' t. úgy annyira, hogy, ha a' Taktus neme meg nem volna is határozva, éppen nem lenne nehéz, a' Hangoknak egymást felváltásokból, 's Hangoztatásokból, a' Taktus vonásokat fel rakni. p. o. (a) (b)

Ugyan ezért, az említett Jó, vagy Eröss Részek, belsőképpen Hosszú, vagy Reányomandó Részeknek is nevezetnek. — Ezek, a' Taktus veréskor, mindég, a' Leütés Ideire esnek; mellyet Arsisnak, ellenben a' Rossz, vagy Gyenge Részek, belsőképpen Rövid, Általmenő, 's a' t. Részeknek nevezetnek, és mindenkor a' Felütés idejére esnek, mellyet Thesisnek mondanak.

§. 16. Mindegyik két részű Taktus nemben, tsak egy Jó, vagy belsőképpen Hosszú Rész van, melly is az első: a' négy részűekben, kettő Hosszú, t. i. az első, és harmadik, mellyek között az első még is hatalmasabb, valamivel erősebb Reányomást kíván, mint a' harmadik. A' három részűekben, tulajdonképpen, tsak az első Jó, vagy Hosszú; de tsak ugyan, több esetekben, a' harmadiknak is van Reányomása, valamint néha, a' másodiknak is, és ekkor a' harmadik minden esetre Rövid; mellyet többnyire, vagy a' Darab elején ki tett, indulatot jelentő Mesterszók, vagy a' Darabnak Karaktere határoznak meg. De a' Taktus Tagok sem egyformák, belső értékjekre nézve; mert p. o. a' két tagú Figúrákban, az 1. 3. 5. 7. 's a' t. a' három tagúakban pedig, az 1. 4. 7. és 10-re esik a' Reányomás, a' többi, mind Rövid. Hasonlóképpen van a' dolog, a' kisebb értékű Kótákra nézve is.

§. 17. Ezekből immár látni való, hogy Taktus szerént, vagy Taktusban játszani, nem egyéb, mint (tekintetben vévén a' leg közelebb mondottakat is) a' tökéletesen fel osztott Kótákat, a' kiszabott, kimért idő alatt játszani el. Mitsodás sebességgel kelljen pedig egyik Taktust a' másik után el játszani? ezt a' Darab elején rendszerént meg határozott időbeli Mozgás, a' Tempo, (Mozgás mértéke) mutatja meg. Mellyhez képest, a' Tempo, a' sebességnek meg határozása, és a' játszásbeli sebességnek, a' Darab belső Karakteréhez, kívántató mozgással való meg egyeztetése, és ehez képest, egyik Taktusnak, a' másik után, a' Kóták mennyiségihez képest való, egyenlő játszása.

§. 18. A' Mozgásnak különböző grádusait, a' leg lassúbbtól, a' leg sebesebbig, mellynek valamely Darab eljátszásában, sinór mértékül kell szolgálni, Olasz Mester szókkal határozták meg; mellyeket, mivel minden Europai palérozott Nemzetek el fogadván, mind e' mai napig meg tartottak; nem lévén helyes okunk reá, a' miért, tsak egyet is közzülök meg vetnénk, mi is átaljában mindnyáját szívesen el fogadjuk, és azoknak, nyelvünkön meg felelő értelmeket, igyekezünk kifejezni. Mellyek is e' következők:

Grave, con gravita: méltósággal, komolyan, mintegy lassan haladó lépésekkel. — Lassúbb, vagy elevenebb mozgása, függ, a' Darab belső Karakterétől.

Largo: tulajdonképpen szélesen ki terjedve és így vontatva. Tempója tsendesebb, mint az *Adagio*-é; — kifejezése komoran panaszkodó.

Adagio: (olv. Adádzsió) lassan; — kifejezése szorossabban is meg határozódik, (mellyről a' következő §-ban különben, tsendes szívvel panaszkodó.

Lento: halkal, Tempója valamivel elevenebb, mint az *Adagio*-é, kifejezése, bádgyatt szívvel való, panaszkodásra mutat.

Larghetto: kevésbé vontatva; kifejezése kevésbé panaszkodó, mint, a' *Largo*-é.

Andante: tulajdonképpen közép útat tart, az *Adagio*, és *Allegro* között; és így egy kevésbé könnyedén menő; — kifejezése, lágy, tsendes indulatot mutat.

Andantino: a' szónak tulajdonképpen való értelme szerént, közép út, az *Adagio*, és *Andante* között; és így valamivel tsendesebben menő, mint *Andante*, kifejezése is, lágyabb, érzékenyebb szívre mutat.

Allegretto: kevésbé elevenen, vigan, játszi módra; — kifejezése nem oly erős, mint az *Allegro*-é; és így Tempója is tsendesebb.

Tempo giusto: (dzsuszto) Tempója közelit a' *Moderato*-éhoz; — kifejezése könnyebben menő; — ki mért mozgással, könnyen menő lépésekkel.

Maestoso: méltóságosan, felemelkedve; — Tempója inkább halkal való, mint eleven; ki fejezése, a' szónak tulajdonképpen való értelme szerént, hatalmas, erős.

Commodo, v. con Commodo: (commode) szabadon, erőltetés nélkül, következésképpen Tempója, nem sebes ugyan, de nem is lassú; hanem könnyedén menő.

Allegro: elevenen, frissen.

Presto: sebesen.

Prestissimo, oly sebesen, a' mint tsak lehet, leg sebesebben.

§. 18. Minthogy pedig ugyan azon Tempóval különböző indulatokat, 's Karaktert lehet kifejezni, a' Darabban uralkodó Karaktert, külsőképpen közelebről is meghatározták, e' következő szókkal:

Agitato; némű némű nyughatatlansággal, háborgással, előre törekedve, a' sebes menetelű Tételekben, tevődik az *Allegro*-hoz. (*Allegro Agitato*)

Amabile; kedveltetően, módosan.

Amoroso; szerelmes indulattal.

Animoso; lelkesedve, bátran.

Con animo; szívvel lélekkel.

Appassionato; (szenyedélyesen) indulatjától meg győzöttetve, kénytelen indulattal.

Ardito; merészen: hevesen

Arioso; hangitsálva.

Assai; felettébb, tevődik többnyire az *Adagio* és *Allegro*-hoz.

Brillante; tsillogva, külső fénnel; — friss eleven menetelt kíván.

Burlesco; tréfásan, furtsán.

Cantabile; éneklőleg, kellemetesen.
Compiacevole; (compiatsevole) tetszetősen.
Con afflizione; meg keserített szívvel.
Con allegrezza; vidámon, elevenen.
Con affezione; belső érzéssel, indulattal.
Con amarezza; szeretettel telyesedve; vidorságot, e' mellett belső tsendes érzést kíván.
Con discrezione; belátással, következőképpen a' Karakter eltalálása, a' Játzóra bizódik, néha pedig, annyit is tesz, hogy az ember magát szorossan ne kösse a' Taktushoz.
Con dolcezza; kellemetességgel.
Dolcemento; *dolce*; édesen, kedvesen.
Doloroso; *con dolore*; fájdalmasan, sajnos érzéssel.
Expressivo; *con espressione*; jól kifejezve.
Con gravità; illendő maga rátartással.
Con grazia; *grazioso*; magát kedveltetve.
Con giusto; jó ízléssel.
Con moto; némü némü mozgással, egy kevés eleven menetelt kíván, néha, sijjettette.
Con tenerezza; *tenore*; lágy, gyenge érzéssel.
Con zelo, zeloso; tüzzel, sebessen.
Fastoso; kevélyen, fel fúvalkodva.
Fiero (p. o. Allegro), vad érzéssel, sebess menetelt kíván.
Fanfare; Tus.
Flebile; siránkozva, tsendesen panaszkodva.
Furioso; dühösen, hirtelen indulattal.
Giocoso; tréfálgodva.
Innocentemente; ártatlanul.
Irresoluto; tétovázva.
Lagrimoso, v. *Lamentoso*, *lamentabile*; keseregve, siralmasan.
Langvendo; *langvente*, *langvido*; epekedve, sőhajtozva, buslakodva.
Legato; egybe kötve, simítva.
Leggiere; *leggiaramente*; könnyedén, fel sem véve.
Lugubre; méljen bánkódva, búsongva.
Lusingando; hízelkedve, enyelegve.
Mesto, *mestoso*; keservesen, bánattól el tikkadva.
Molto; (p. o. Adagio, Andante, Allegro), felette, nagyon, igen.
Non molto, v. *non troppo*; nem nagyon 's a' t.
Negligente; vele nem gondolva, hevenyében.
Obbligato; múlhatatlanul, szükségsképpen.
Parlante; beszélgetőleg, p. o. az éneklésben.
Pastorale; pásztori módon.
Patetico; (pathetice) nemes büszkeséggel, tüzesen, felemelkedve, kifejezése erős.
Pesante; mintegy nehezen haladva.
Piacevole; kedveltetően, negédesen.
Pietoso; lágy szívvel, részvétellel.
Pomposo; pompásan.
Poco; kevéssé; *un poco*: egy kevéssé.
Risoluto; magát el határozva, keményen.
Risvegliato; vidorúl, felvidúlva.
Scherzando; *Scherzo*, *Scherzoso*; tréfáson, könnyedin.
Serioso; komolyan.

Siciliano, *alla Siciliana*; Sicilii-pásztori módra, közel jár, a' Pastoralé-hoz.

Soave; *Soavemente*; édesen, kellemetességgel.
Sostenuto; ki tartva, t. i. a' Kóták egész mennyiségeket.
Spiritoso, *Con Spirito*; tüzzel, törekedve, lelkesedve.
Staccato; pattogtatva, újjait hirtelen felkapva.
Tempestoso; szélvész módjára, fel lázzadva.
Tenuto; rajta tartva: t. i. újjait a' Kótákon.
Tranquillamente; tsendes, nyugodt lélekkel.
Veloce; sebességgel, hirtelenséggel.
Vigoroso, *vigorosamente*; erőssen; egészséges kifejezéssel.
Vivace; (p. o. Allegro) igen elevenen, frissen.

§. 18. Vagynak még ezeken kívül, olyan szók, melyek rész szerént, a' Darabban uralkodó Karakterhez képest, vagy némelly Tétéleknek, néha egész Hellyeknek, vagy tsupán bizonyos egyes Hangoknak, erősebb, avagy gyengébb kifejezésre szolgálnak; rész szerént pedig, némely Jegyekre útasítanak, a'vagy az Előadásnak minéműségét magyarázzák. Ilyenek e' következők:

Accelerando; a' mozgást sijjettette.

Ad libitum, v. *al piacere*, *al suo piacere*; szabad tetszése szerént.

Al-Segno, v. *dal Segno*; a' Jegynél kezdve.

Alternativo, v. *alternativamente*, fel váltva; rend szerént Menuettek felibe szokták tenni, és azt jelenti, hogy egyiket, a' másikkal, vagy pedig, a' Trióval fel váltva kell játszani; már ma ritkán fordul elő.

All' unisono; egyhangúan, *all' ottava*; az oktáván.

A poco a poco; lassanként, (p. o. *crescendo* 's a' t.)

A Tempo; az előbbeni rendes idő mérték szerént.

Calando; erejét fogyasztva.

Coda; Töldalék, Ráadás.

Colla parte; egyes Hangzattal, v. Énekszóval; — rend szerént, a' kísérő Klavir-Hangzatokban fordul elő; mikor t. i. a' Klavir mellett Éneklő (vagy mikor Solot játszik valaki) valamelly Hellyet szabad tetszése szerént énekel, az idő mértéket tetszése szerént választja, és a' kísérőnek ő reá kell figyelmeznit, 's magát hozzája alkalmaztatni.

Come sopra; mint fellyebb, t. i. ha a' rendes Tempo valamelly bizonyos helyen, változott volt, ezen szóknál, ismét a' rendes Tempót kell tartani, p. o. ha az Adagio Tempója, Allegróval szakadt volt félben, ezen szóknál, ismét, Adagió kell játszani.

f, (forte) erőssen, — *fp*. (forte piano) erőssen, azután gyengébben, — *ff* (fortissimo) leg erősebben, *mf* (mezzo-forte) közép szerü erővel, *rf*. (rinforzando) erősebben, *sfz*. v. *fz*. (sforzando) igen erőssen

p. f (più forte) egy kevéssé erőssen, t. i. ha előbb gyengén kellett játszani, és így *p.* fordúlt elő; — *mf p*: (mezzo fortepiano) először erőssetskén, azután gyengén.

l' istesso, vagy, *medesimo Tempo*, ugyan azon mérték szerént, t. i. mint az előtte való Tételt.

loco: a' rendes helyen, ha t. i. előbb Oktávával kellett volt fellyebb játszani. (Ottava alta).

Mano dritta, jobb kézzel, *sinistra*, bal kézzel, t. i. mikor egyik kéznek, a' másik kéz Hangzatjában kell játszani, (keresztben.)

Parte destra; — *parte sinistra*; a' 4 kézre való Darabokban, amaz jelenti, a' jobb, e' pedig, a' bal oldalt; maggiore, nagy; — minore kitsiny, jelentik a' Tertiákat, mellyek, a' Kemény, és Lágú Hangnemek' esmertető Jelei.

Meno; kevésbé, p. o. Allegro, 's a' t.

Nel Tempo: a' mérték szerént.

p. (piano) gyengén.

p. p. (pianissimo) igen gyengén.

p. p. p. a' leg gyengébben.

mp. (mezzo piano) félig meddig gyengén.

piu moto, *piu mosso*, v. *piu stretto*; egy kevésbé sebesebben.

poi; ezután; — a' mi utánna következik, p. o. *poi Coda*.

quasi, olyan formán, mint, p. o. Andante v. Allegretto.

's a' t.

Rallentando, *tardando*, *ritardando*; a' mozgást hátráltatva, tartóztatva.

Sempre; mindig p. o. piano, forte, legato.

Senza; nélkül; p. o. *senza Tempo*, v. *Senza sordino*: Hangfogó nélkül. *Senza replica*: újra kezdés nélkül.

Si; p. o. *si replica*, kezdje elől az ember. *Si seque*, menjen tovább; *si volti*, fordítson, *si tace*, halgasson.

Smorzando; el öltva.

Solo; magában.

Sotto voce; sikes hangal.

Volta; p. o. *Volta prima*, először, *Volta seconda*, másodszor.

Volti subito; hirtelen fordíts v. verte cito.

Attaca subito, v. *s' attacca*; valamely Tételnek végire tevődik, mikor az utánna következőt minden haladék nélkül kell játszani.

H E T E D I K S Z A K A S Z.

A' Módosságokról, mint muzsikai Ékesítésekről.

§. 1. Módosságoknak (Manier) neveződnek, átaljában az olyan Ékesítések, mellyek a' Muzsikai Darabokban, Énekekben, bizonyos melodiai Kótákhoz járúlnak, rész szerént azoknak ékesítésekre, és kellemetes változtatásokra; hogy általok a' ki fejezésnek, világot, és árnyékot szerezvén, ez által viszont, az uralkodó indulat, mind átaljában mind némelly egyes Helyekben, a'vagy Tételekben, annyival világosabban, hathatósabban, beszéljen a' Halgató szívére; rész szerént pedig, hogy az érzés, több egyes kifejezésekben, foganatosabbá, erősebbé tevődvén, ez által, az egésznek apróbb részei, annál szebben kaptassanak egybe. Mellyből szükségesképpen következik, hogy, a' Módosságok mindenüve nem illenek, és, egyik érzést, egyik, másikat ismét másik Módosság teszi hathatósabbá; a' honnan, az ahoz értő Szerző valójában nem venné jó néven, 's nem is gyönyörködne benne, ha munkáját, valamely mesterkedő Énekes, vagy Játszó éretlen tzipraságokkal piperézné fel.

§. 2. A' Módosságok átaljában két Rendre osztódnak; u. m.

I. Vóltaképpen valókra, II. Szabad tetszésre hagyottakra; — amazokat, a' Szerző, vagy apró Kótákkal, vagy a' meg határozott, 's közönségesen bé vett Jegyekkel teszi ki; ezeknek elő adásokat pedig, jól lehet Jegyeik vagynak, az Éneklő, vagy Játszó szabad tetszésire, 's izlésire hadja; kivéven, az olyan Darabokban, mellyek Kezdők számára készítődtek, holott is mindenkor, apró Kótátskákval vagynak ki írva.

§. 3. I. A' Vóltaképpen valókköz tartoznak:

1. Az Elibeütés (*Ворѣтѣн*) t. i. a' Fő-Kótának, melly is olyan melodiai ékesítés, melly, a' Fő-Kótának alsó, vagy felső Sekundáján lévő apró Kótátskák ütése által esik, mellyek, a' Játszót, mindenkor a' Fő-Hangra vezérlik. Sebesége, mindig a' Darab Karakterétől, és Tempójától függ, és mennyisége, mindig ezen utolsóhoz képest osztódik fel, a' Fő-Kóta mennyiségével. Átala a' Melodia, az Ének, öszve függőbbé, elevenebbé, kellemetesebben, és könnyebben folyóvá lessz, a' Harmónia pedig, az e'képen közbe vegyített Dissonantziákkal, sokkal szebben váltódik fel, úgy annyira, hogy, minékutánna a' Dissonantziákkal való élés, a' mai Muzsikában, sokkal inkább szokásba jött, mint vólt régenten, ezen Módosság, vagy Ékesítés vóltaképpen való részetskéje, a' Muzsikának.

§. 4. Ezen Módosság 3 féle; u. m. 1. Rövid, 2. Felényi mennyiségű, mint, maga azon Fő-Kóta, mellynek eleibe ütődik. 3. Hosszú.

a) Rövid, ha a' többi Fő Kótára való tekintet nélkül, igen frissen, sebesen játszódik; p. o. az Egész Kóta előtt is olyan sebesen, mint a' Negyed, vagy Nyolczadrész előtt. Ezen rövid Elibeütéssel ének, mindenféle Kóták előtt az Ugrásokban, milyenek, a' 3-ia 4-ta 5-ta Ugrások. Egyéb aránt, hol kelljen vele élni valóságos ékességnek okáért? a' Játszó izlésitől, 's érzésitől függ. p. o. 1)

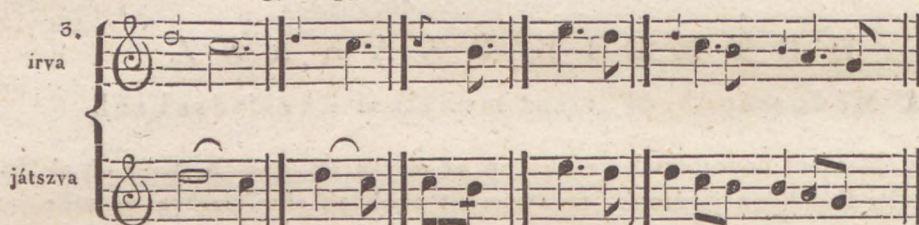

§. 5. b) Felényi mennyiségű, melly az utánna lévő, páros részekből álló, az az Pont nélkül való Fő-Kóta mennyiséginek éppen felit veszi el. Mellyre nézve, világosságnak okáért, nagyon kell az írás módjára vigyázni, p. o. hogy az Egész Kóta elibe Fél, a' Fél Kóta elibe Negyed, és a' Negyed rész elibe Nyoltzadrész Kótából álló Elibeütés tevődjön. p. o. (2)

§. 6. c) Hosszú az Elibeütés, ha valamely páratlan, t. i. 3 részre osztható, az az pontos Fő-Kóta elibe tevődén, annak két harmadrészt veszi el, úgy hogy osztán, a' Fő-Kótára, tsak a' Pont marad. p. o. (3)

Gyakran pedig, el veszi az egész mennyiségit a' Fő-Kótának, mikor t. i. ezzel, ugyan azon Léptsőn, más, rendszerént rövidebb Kóta vagy on egybe foglalva. p. o. (4)

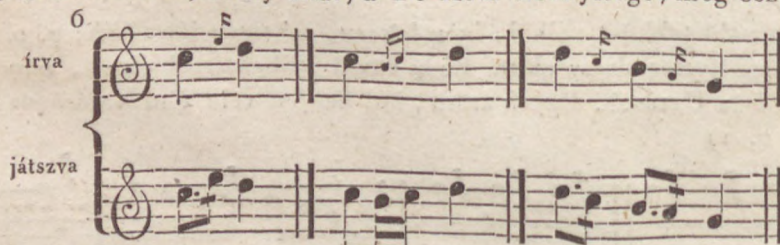

A' több hangzatú Tétélekben, az egyes Elibeütés, mindenkor, az éppen utánna álló Kótára terjed ki. p. o. mint (5) mellyet ha úgy játszana valaki, mint az (a) (b) nél, igen hibás vólna, mert a' meg határozott eseteken kívül, Nyugtatót, soha sem szabad a' játszásba elegyíteni; hanem, az említett példát, úgy kell játszani, mint a' (c) nél.

Különösen pedig arra is kell vigyázni, hogy az Elibeütés, mindenkor erősebb Rányomással fejeződjön ki, mint, a' Fő-Kóta, és akár van felette Egybekötő-Jegy, akár nints, a' Fő-Kótával, mindég szorossan egybe foglalódjon.

§. 7. 2) Az Utánnaütés, (Ναφ(φ)αg) áll tulajdonképpen, a' Fő-Kóta után tett Kis-Kótátskák mennyiséginek a' Fő-Kótáéval való egybe olvasztásában; melly által, a' Fő-Kóta mennyisége, meg oszolván, amazéval egygé válik. (6)

Ezen példák szerént, az Utánnaütést, bizvást lehet, Egyszeresekre, az az, egy Kótátskából, és, Kétszeresekre, az az két Kótátskából állókra osztani. Különös ékességek, abban áll, hogy általok, az Enek, a' Melodia, öszvefügőbbé lesz, és, a' következő Hang, mintegy előre, díszesen készitődik. Igen gyakran élnek velek, a' Bérekesztő-Trilla előtt, mellyről alább lészen szó.

§. 8. 3) A' Reáütés, (Ansfåg) vagy, Kettős-Elibeütés, két, t. i. fel, 's alá menő Elibeütésből van öszve téve, mellyek közzül, az egyik alsó, a' másik, felső Sekundája, a' Fő-Kótának, és, mindenkor gyengébb nyomást kíván, mint a' Fő-Kóta, mellynek mennyiségivel, egybetudódik. Ez is kétféle: t. i. Rövid, mikor Pont nélkül van, és Hoszszú, ha Pont van mellette. p. o. (7)

7.

írva

játszva

§. 9. 4) A' Simitó, vagy talán még helyesebben, Simuló (Scheifer) melly, két, vagy három, egymás után léptönsként fel felé menő, vagy, lefelé jövő Elibeütésből van öszvetéve, és a' Fő-Kótával, mindenkor egybe olvasztódik. A' két Kótátskából álló Simuló, léssen, a' fel 's alá menő Elibeütésből, ha t. i. ennek Kótája, még egy másikkal szaporítódik. (8) (a) Mennyisége, a' Fő Kótáéval olvasztódván egybe, igen sebess játszást kíván. — A' 3 Kótátskából álló Simuló, eredetét veszi, a' fel felé menő Reáütésből, ha t. i. ennek két Kótátskája közzé, még egy harmadik is tevődik (b) Kifejezése, mindenkor a' Darabban uralkodó Charaktertől függ.

8.

(a) (b)

írva

játszva

Jegyzés. Némelly Visgálódó Tanítók, a' Simulót, Rövidre, és Hosszúra, az az Pontosra osztják; — amazt láttuk; (8) (a) (b) ez pedig áll, két Kótátskából, mellyek közzül, az első pontal van hosszabbítva és többnyire a' lassúbb mozgású Darabokban, gyenge érzést fejez ki, és a' Reányomás mindenkor a' pontosra esik, az az, a' pontost kell marquirozni. (9) (a) (b)

9.

(a) (b)

írva

játszva

§. 10. 5) A' Sebeske (Schneller) áll; két Kótátskából, mellyek közzül az első, a' Fő-Kótával ugyan azon Léptönsön áll, a' második pedig, az éppen felette lévön; mellyből, látni való, hogy ez nem egyéb, mint a' Fő-Kótának a' felső Sekundával való sebess fel váltása. (10) (a) (b). Kifejezése, a' mint már nevíből is alkalmasint lehet gyanítani, minél sebessebb, annál tökéletesebb; következésképpen, a' Hüvelyk, és a' Kis-újj, tsak igen nagy szükségben tehetnek szolgálatot ennek játszásában; hanem e' helyett némelly esetekben, mint a' (c) nél szabad ugyan azon újjat elébb, vagy tovább léptetni, vagy mint a' (d) nél, a' 2-ik után a' 3-kat tenni.

10.

(a) (b) (c) (d)

írva

játszva

§. 11. 6) A' Kétszeres ütés, (Doppelsfåg, Double) minden kétségen kívül, egyy a' leg kellemetesebb Ékesítések közzül; és szinte majd mindenféle Charakterű Darabokban lehet vele élni; mivel az Éneknek, Melodiának, rend kívül való díszére szolgálván, abba, mint egy új életet önt. Jegye ∞. Ez látni való, nem egyéb, mint 3 Kótátskából álló, meg fordított Simuló. Játszása ugyan könnyű, de, az érzéshez, indulathoz képest, hol gyengébb, hol erősebb hangoztatást, hol sebessebb, hol lassúbb mozgást kívánván, kifejezése a' választani tudó finom érzéstől függ. Határai, mellyeken, túl nem mehet, a' Kitsiny, és Nagy Tertzia. Rend szerént, négy féleképpen élnek vele: t. i. 1) Haa' Jegy ∞

magánosan van, melly a' tulajdonképpen való Kétszeresütés (a). 2) Ha, ugyan azon Léptsön, még, egy Kótátska tevődik hozzá, a' mikor, Sebess Kétszeresütésnek neveződik. (b) Ha pedig két kis Kótátska tevődik eleibe; ekkor lessz, belöle, az Alólról menő, vagy Simuló-Kétszeresütés. (c) Ha pedig, Ugró-Trillával tevődik össze, ekkor nevezik, Ugró, (vagy Szökő) Kétszeresütésnek. (d) Ezekon kívül, ide számlálhatjuk, a' Megfordított-Kétszeresütést is, melly nevét, a' meg fordított Jegytől veszi, a' mikor, hasonló, a' 3 Kótátskából álló Simulóhoz. (e) Igen gyakran tevődik, a' Kétszeresütés-Jegye a' Kóta után is, (f) és Pont felibe (g) a' mikor tehát az előtte való Fő-Kóta előbb egy ütést kap, és azután az említett Módosság; a' mikor látni való, hogy a' Fő-Kótára 3 ütés esik.

Jegyzés. 1. Némelly Szerzők, Trilla, vagy Mordent Jegyet tesznek olyankor is a' Kóták felibe, mikor azokat, a' Kóta rövid mennyisége, vagy különben sebess mozgás miatt, nem igen lehet, tökéletesen kifejezni; az ilyen esetekben, minden további gondolkodás nélkül fel tserélheti a' Játszó, az említett Módosságokat, a' Kétszeres ütessel, p. o

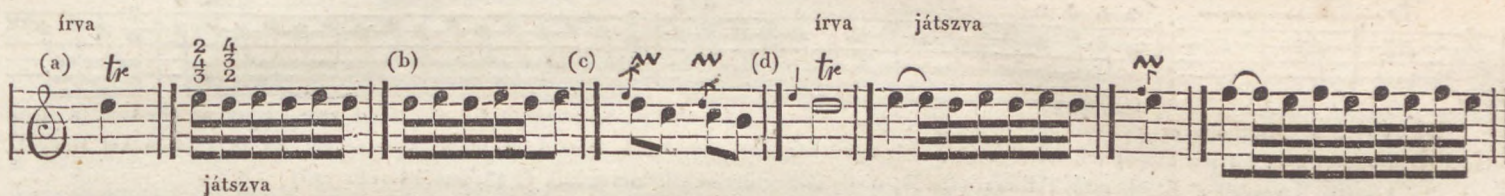
Jegyzés. 2. A' Kétszeresütés játszásában, a' mikor tsak lehet, kerülni kell a' Kis-újj szolgálatját; ha pedig Ugrások következnek utánna, inkább a' Hüvelyket kell elővenni, hogy a' kifejezés, annyival értelmesebb, világosabb legyen, mint a' következő példákban, mellyeknek gyakorlását, a' Kezdőknek ajánljuk.

§. 12. 7) A' Mordent, (Harapó) áll, valamelly Fő Kótának, a' maga alsó Fél-Hangjával való sebess fel váltásában; melly is, vagy Rövid (w) vagy, Hosszú, (v) amazt, igen sebessen kell játszani; (a) ez többnyire hosszabb mennyiségű Kóták felibe tevődik; (b) mind kettőnek mennyisége a' Fő-Kótáéval osztozik. A' Rövid-Mordent játszásában, a' Segéd-Kótára, két, (c) a' Hosszú-Mordent játszásában pedig, több ütésnek is kell esni, (d) az az, a' Fő-Kótát, a' maga alsó Sekundájával, a' Fő Kóta mennyiségihez képest, több ízben kell fel váltani. Mind azon által, ezen utólsót, meg kell jól különböztetni, a' Trillától, melly mindég a' Segéd Kótán, a' Mordent pedig, magán a' Fő-Kótán kezdődik. Továbbá, soha sem kell Utánnaütésen végezni, mint a' Trillát, igen gyakran. Utóljára, úgy kell intézni, hogy a' Fő-Kótának egész mennyiségét ne vegye el. lásd e' példákat:

§. 13. 8) A' Trilla, (Triller) tr. áll, a' lefelé jövő Elibeütésnek, egymásután többszöri sebess játszásában; és így a' Trilla, nem egyéb, mint két Hangnak (melly, egyik, a' másikkak, Kitsiny, vagy, Nagy Sekundája) egymással való, gyakori sebess fel váltása, mellyek közzül, az alsó, maga a' Fő-Hang, a' felső pedig, a' Segéd-Hang. Ennek sebesen, egyenlően és tisztán való játszására, leg alkalmasabb, a' 2. 3. és 4-ik újj; de gyakran van szükség, az 1. 2-ik újjal való játszásra is, különösen, ha a' Trillát Utánnaütéssel kell be zárni. Ékessége az egyenlő sebeségben állván, felette nagy gyakorlást kíván.

§. 14. 9) A' Trillának négy különböző neme van; u. m. 1. A' Közönséges, vagy Hosszú, a' tulajdonképpen úgy nevezett Egész Trilla, melly, mindég Utánnaütéssel végződik. 2. Az Alólról menő Trilla. 3. A' Felyülről jövő. 4. Az Ugró, vagy Rövid-Trilla. Jól lehet, ezek közzül, mindegyiknek különös Jegye van; mindazonáltal többnyire csak tr. Jeggyel élnek. — Némely Visgálódó-Tanítók, a' Nagy Sekundán járót, Nagy, a' Kis-Sekundán járót pedig Kis-Trillának nevezik.

§. 15. a) Mindegyik Közönséges-Trilla, (tr.) rend szerént, a' Segéd Hangon kezdődik. p. o. (a), a' (b) nél lévő, nem lehet helybenhagyni: a' (c) nél lévő, rövid, és változhatatlan Elibeütés, igen gyakran okoz zavart, mivel felesleg való; hogy tehát ennek eleit vegye az ember, ha t. i. az Elibeütésre, a' Fő-Hangnak, éppen felit kell juttatni, sokkal jobb ezt, ilyenkor, világosan ki-írni, mint a' (d) nél.

Ha az ilyen Egyszeres Trillát (Közönséges) (tr.) több Taktusokban folyvást kell játszani, ezt az (a) (b) nél látható módon szokták írni.

§. 16. Az Utánnaütéssel való Trilla, vagy a' közönséges Kótákkal (a) vagy pedig apró Kótátskákkal, (b) vagy a' (c) nél látható Jeggyel íródik. (tr) Ezen utolsó a' maga helyin, igen ékes, mert az Utánnaütés által, maga a' Trilla is sokkal elevenebb, hallásra tűnőbb. (a)

Ha az Utánnaütés ki nints téve, őrizkedni kell, a' bővölködő Sekundától (d) melly fület sértő, és helyette inkább Nagy Sekundát kell ütni. (e)

J e g y z é s. Néha pedig mind Elibe, mind Utánnaütéssel szokták a' Trillát, amazzal készíteni, ezzel pedig berekeszténi, p. o

§. 17. Ha egymásután egész sor Kótát kell trillázni, ezt nevezik, Trilla-Lántznak, vagy Trilla-Lántzolásnak, (Catena di Trilli) melly alkalmasint csak a' fel felé menetelben haszna vehető; le felé, a' fül nem igen gyönyörködik benne. lásd (a) (b)

§. 18. b) Az Alólról menő-Trilla, melly, vagy \dots Jeggyel, (a) vagy tr-rel, és két Kótátskából álló Simulóval íródik. (b) Az Utánaütést, különösen is hozzá írni, szinte felesleg való (c), mert, ez a Trilla többnyire a hosszabb mennyiségű Kótátnál fordúlván elő, az Utánaütést különben is hozzá játszik, mint egy Pótlékot. Néha pedig, a rendszerént való Kóták szerkesztésében is fordulnak elő, az Utánaütéshez hasonló Kóták, mellyek vóltaképpen a Taktus mennyiségihez tartoznak. (d) (e)

Jegyzés. 1. Ha ezen Trillát folyvást több Taktuson keresztül kell játszani, a híres Bach vélekedése szerint, a Pótlékot alólról több ízben szabad, és nem árt meg újítani, ha t. i. az újjak, a' hosszas trillázásban el fáradnak; vigyázni kell mindazonáltal hogy hézakok ne essenek a' játszásban. lásd:

Jegyzés. 2. Minthogy ez a Trilla többnyire (§. 18.) a' hosszabb mennyiségű Kótátnál fordul elő, látni való, hogy az ékesített Kadenciánál (Hang-esés) igen jól jön ki (a) t. i. felváltja az ember egynehányszor egymással, lassanként nevelt sebességgel, az ékesítendő két Hangot, és ez által készíti, 's vezérli a' Bérekesztő Trillára. (Erről, melly Ribbatuttának is neveződik §. 23. ismét léssen szó)

§. 19. c) A' Felyülről jövő Trilla, melly, vagy \dots Jeggyel (a) vagy pedig 3. 's 4. Kótátskával íródik. Ez a' mint láthatni, 2 Kótátskával több, mint az Alólról menő; következésképpen úgy kezdődik, mint a' közönséges, vagy is rendszer Trilla, tsak hogy, a' 18-ik §-ban említett Pótlék szűrődik közbe. Minthogy ez a' Trilla is többnyire hosszabb mennyiségű Kótátnál fordul elő, rendszerént Utánaütéssel végződik, ha szinte, ennek Jegye nem volna is feltéve.

§. 20. d) Az Ugró- (Szökő) Trilla, (Rövid, vagy Fél-Trilla) a' maga helyén igen kellemetes; de mivel tökéletessége, a' sebességben áll, nem olyan nagyon könnyű, mint gondolná az ember első tekintettel, és valamint a' többi, úgy ez is sok gyakorlást kíván. Jegye (w). lásd a' példát:

Jegyzés. Minthogy a' Trillának játszása, az újjaknak egyenlő, és nagy könnyűséggel való jártatását kívánja, mind ket kézen szükséges gyakorolni, az 1. 2: 2. 3: 3. 4: 4. 5. ha a' mozgás sebess, és a' Trilla hosszú, 2. 4. újjakkal. A' bal kézen pedig 1. 2. 2. 3. újjakkal lehet leg inkább hasznokat venni. Ha a' Trillának utolsó Kótája rövid Taszttra esik (a' jobb kézen) a' 3. 5. újjakkal kell trillázni. A' jobb kézen az 1. 2. újjakkal tsak akkor szabad trillázni, ha valamely más Hangot, a' trillázás alatt folyvást kell tartani. — A' Gyakorló Példák, ezen Munkának 2-dik Részében adódnak elő.

§. 21. Vagynak még némely tárgyak, mellyek rész szerént egyes Hangoknak, rész szerént, több hangzatú Akkordoknak ékesítésére szolgálnak. Ide számlálják némelleyek 1. A' Reszkettetést, (Tremolo, Sebung) mellynek kifejezése a' tulajdonképpen való Klavíron leg tökéletesebb. Lásd fellyebb, az V. Szak. §. 9. — A' Fortepiánón pedig, a' Tremolo vagy tremolandó játszása, áll valamelly lármás Akkordnak, meg szaggatva, vagy meg osztva való igen sebess játszásában, p. o. az itt következő tremolo alatt lévő Figúrát, úgy kell játszani, mint az előtte lévő Fertályban, egészen ki van írva.

Rövidségnek okáért némelyek, csak az Akkordokat teszik fel, a' Rövidítő-Jeggyel, mint ezen Példa mutatja, és felibe ezt írják tremol., mások pedig, a' tremolo vagy tremolando helyett, a' rövidítő Jeggyel írott Akkordok felibe ezt teszik, sieque, az az, éppen úgy mint az előtte valót.

§. 22. A' régi muzsikai Darabokban fordul elő, az (a) (b) (c) (d) nél látható Figúra, melly az Egyszerreütés nevezett alatt esmeretes, (acciacatura, Zusammenfügung) mellynek játszása, abban áll; hogy ezen Figúrának két Kótáját, egyszerre kell ütni, a' felsőnek egész mennyiségét meg adni, az alsóról pedig a' Játszó, újját, azonnal fel vegye.

§. 23. A' Vissza, vagy Újraütés (Ribbattuta, Zurückfügung) melly a' Fő-Kótának a' maga felső Sekundájával, gyakori, és lassanként nevelt sebességgel való fel váltása; mellyből látni való, hogy a' Fő Kótára, több idő esik, mint a' Segéd-Kótákra. p. o. (e)

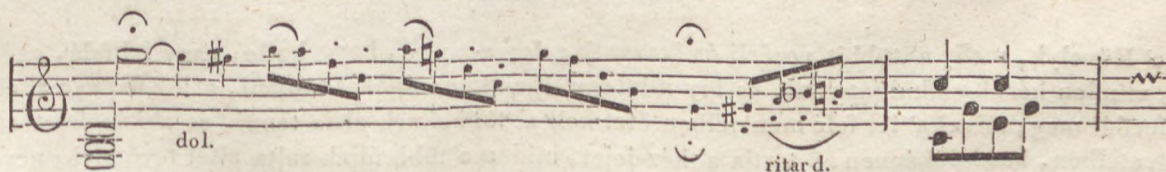
§. 24. Az Öszve, vagy Együveütés, (Battement-Battimento) némely Muzsika-Tanítók Könyveiben fordul elő. Igen közel jár a' Mordenthez, és csak abban különbözik tőle, hogy, a' Mordent, mindég a' Fő, az Együveütés pedig, a' Segéd-Kótán (Vezér-Hang) kezdődik, mellyhez rend szerént az alsó Fél Hang (Vezér) járul; akár van ez, az Elő-Jegyek között fel téve, akár sints. Minthogy tulajdon Jegye nints, apró Kótákkal szokták ki írni. (a) Meg kell ezen Módosságról jegyezni, hogy ez, valamint a' Mordent, a' körülállásokhoz képest, hol rövidebben, hol hosszabban játszódik; de mindenkor gyors újjakat kíván, és éles Hangoztatást. Tsupán a' hosszú mennyiségű Kótáknál élnek vele, és a' tüzes Karakterü Darabokban, igen hathatós. Leg alkalmasabban lehet vele élni, az Ugrásoknál. p. o.

§. 25. II. Szabad tetszésre hagyott Módosságnak neveződik, az olyan Ékesítés, mellynek előadása, néha szerkesztetése is, egyenesen a' Játszó belátására, érzésire, izlésire hagyódik, és, csak a' gyengébbek kedvéért íródik ki néha apró Kótátskákkal; mellyek minthogy nintsenek Taktusokra fel osztva, magának, a' Játszónak kell, a' játszásoközben fel osztani, és ezekre nézve is, a' rendes Tempót tartani meg. E'féle Ékesítést, csak az játszhat ülő helyiből, a' ki, a' keze alatt lévő Darabban uralkodó Charaktert vagy előre meg esmerete, vagy a' játszás közben, a' Szerzőnek gondolatit, érzéseit, annyira tudja, a' magáéival egyesíteni, mintha ugyan, azok, tulajdon elméjének, 's szívének szüleményei vólnának; következésképpen, ez melodiai, és harmoniai esméretet tészen fel. Azon Ékesítést, melly csak néhány Kótátskákkal vagyon kitéve, a' következő, rend szerént való Kótával, annak módja szerént kell egybe kötni; a' mellyek pedig több apró Kótátskákkal vagynak ki írva, azok, a' rendes Tempóban, folyvást, az előtők való Kótához foglaltatnak.

§. 26. A' Szabad tetszéstől függő Módosságok. 1. a' Ferma, vagy Fermate. 2. Kadentzia. 3. Változtatás, (Variatio) és némely olyas potlékok, mellyek által a' muzsikai Darab Melodiáját illendően lehet ékesíteni.

§. 27. 1) Ferma, v. Fermate, általában meg állapotást jelent, és a' Muzsikában is, ezen értelemben vevődik; mellyhez képest, a' hol ez a' Jegy vagyon, mintha mondaná a' Szerző: meg áll! ott meg kell állapotni. Ezen Nyugvást, vagy Pihenést jelentő Pontot, és felette lévő Bóltozatot, többnyire azon Hang felső Quintája felibe teszik, mellyen a' Darabnak Része, vagy Szakassza végződik; és ezt rendszerént olyan Ékesítésnek kell követni, melly a' Játszót a' Fő-Hangnembe vezérli, hogy ez által, az egész annyival díszesebb egybe köttetésben legyen. lásd:

§. 28. 2) Kadentzia (Hangesés) jelenti általában, azon Hangnak némü némü esésit, melly által, vagy valamely fő gondolat, vagy pedig az egész Darab záródik, vagy rekesztődik be. Több nemei közzül, mellyekről külön külön való tanítás, a' General Bassusra tartozik, tzélunkhoz képest, csak azt említjük meg, melly, mint melodiai Ékesítés, valamely Darabban, különösen kitetsző; melly t. i. a' Darabnak végső berekesztésinél, a' leg felső, az az Fő-Hang-

zathoz tevődik, és a' Hang berekesztése előtt, Trillán végződik. Ennek is, mint a' Fermának Jegye \curvearrowright . Néha ezt is, a' gyengébbek kedviért, apró Kótátskákkal jegyzi fel a' Szerző; mellynek előadása, kifejezése, gyenge érzést kíván; — egyéb aránt pedig, szabadságában áll a' Játszónak, a' Taktustól, és rendszerént való Tempótól, egy kevéssé el távozni.

§. 29. Az igazi Kadentziának leg főbb, és szükségesképpen való tulajdonságai ezek:

1) Azon benyomást, mellyet maga a' Darab okozott a' Halgatókban, hathatósabbá tegye, és az egésznek leg fontosabb részeit, kitsinyben, értelmesen adja elő; 's e'képpen, a' Darabban uralkodó Karakternek tökéletesen meg feleljen. 2. Ha a' Darab Karaktere érzékeny, a'vagy szomorú, hosszú ne legyen. 3. Ha a' Játszó ki tér, ezen kitérés, legfellyebb is csak, a' leg közelebből atyafias Hangnemre terjedjen ki. 4. A' Halgató elébbeni figyelmetességit, ne csak meg ne zavarja, hanem azt mint egy észre vehetetlenül vezérelje tovább, és némely, a' fő gondolathoz illő Változtatásokkal gyönyörködtesse. 5. Az egyhangzatú Kadentziában, minden közbe szőtt Dissonantzia, annak módja szerént legyen fel oldva, vagy meg fejtve. 6. Ujnak; eredetinek, elmésnek kell lenni. — Minthogy pedig az ilyen Kadentzia, inkább az érzésnek tellyességiből önként folyó szabad Fantasia, mint szoros mérték, és regulák szerént készült Darab, a' mint fellyebb is említünk, a' Játszó, a' rendes Taktustól, 's mozgástól el távozhat.

J e g y z é s. A' Kettős Kadentziánál csak olyan Tétélekkel lehet élni, mellyek, vagy a' Követést, (imitatio) vagy egy második Hangzattal való Kísérést (accompagnement) is, meg szenvednek.

§. 30. 3) Utóljára: egy igen szép mód még a' Melodiának ékesítésire, valamelly Éneknek, vagy Melodiának, hosszabb mennyiségű Kótáit, rövidebbekre szedni széljel, vagy osztani fel, 's ez által, a' nélkül hogy valóságos mivolta leg kevésbé is változna, annak külömb külömbféle, kedves érzéseket gerjesztő eleven ábrázatot adni. Ez az, a' mit Ének, vagy Melodia Változtatásnak (Variatio) neveznek. Meg kell pedig szorossan különböztetni az ilyen Melodiai Ékesítést, melly széles harmoniai ésméretet, finom ízlést, méljen be látó ítélő tehetséget, játszásbeli közepszerű készségnél, nagyobb gyakorlottságot, Taktus tartásában való pontosságot kíván, azon közönségesen esméretes Variatioktól, mellyek, bizonyos, e' végre választott Thémákra (Tétel) szoktak készitődni.

NYOLTZADIK SZAKASZ.

Az Applikatúráról, az az Újjak helyes rakásáról, 's elrendelésiről.

§. 1. Minthogy átaljában, mindenféle kifejezéseknek, külömb külömbféle meneteknek 's a' t. elő adása, tiszta, világos, egymásból folyó, és egyenlő játszása, azokon kívül, mellyeket, a' Bévezetésben, a' testnek, karoknak, újjaknak tartásáról mondottunk, különösen az újjaknak, helyes rakásától, el rendelésitől, 's a' Tasztokon könnyűséggel, való hordozásától, vagy az úgy nevezett Applikaturától függ; látni való, hogy ennek pontosan való tanítása, és gyakorlása, mind a' Tanítónak, mind a' Tanúlónak, múlhatatlan kötelességek. Ezen fő fő tzelnek el éérésére tehát elősször is, közönséges Regulákat állapítunk meg, mellyekből, a' több különös körülállásokhoz alkalmaztatandó szabások mint egy szükségesképpen folynak.

A,, Közönséges Regulák.

§. 2. 1) Az újjaknak rendit, mindenkor a' Hangoknak rendi határozván meg, hogy tehát amazokat minden akadály, és zavarodás nélkül lehessen fel, 's alá hordozni, a' játszás alatt a' következő Kótákat, jó előre kell meg pillantani.

2) Az újjakat, a' szerént kell rendelni, a' mint a' Tasztok rende vagyon, p. o. c, d-re, az 1. 2: c, d, e-re 1. 2. 3: c, d, e, f, g-re 1. 2. 3. 4. 5-ik újjakat kell tenni, mellyeknek számlálását, mind a' két kézen, a' Hüvelyk újjon kell kezdeni. (a)

3) Ha valamelyik Tasztanak, üressen kell maradni, ekkor, az ezen Tasztra eső újjnak is, a' körülálláshoz képest, ki kell hagyódni. Innen: a' Tertziára rend szerént, a' 3-dik, Quartára 4-ik, Quintára, az 5-ik újj esik. Ezek közül azon újjak ki maradnak, a' mellyekre eső Léptsők, által ugródnak. (b) A' kifogások, alább, egyenként fognak elő adódni.

4) Fő a' Hüvelyk, melly a' többit vezérli és igazgatja; úgy annyira, hogy ha le, vagy fel felé, egész Sor Kótákat kell folyvást, minden hézak nélkül játszani, és így mint egy újjainkhoz újjakat tóldani, a' leg naggya a' dolognak, mindég, ő rajta fordul meg; mivel a' fel felé menetelben ötet kell a' többeknek alája tenni, és a' kéz fejet rajta előre fordítani; a' lejövetelben, hasonlóképpen, ő tartja a' kéz-fejet, midön a' több újjak rajta által tevődnek; nevezetesen:

a.) alája fordítva tevődik által a' Hüvelyk, a' 2. 3. és 4-dik újjon, a' szerént, a' mint a' Menetel sorja, 's rendi kívánja, a' jobb kézen fel, (c) a' bal kézen pedig alá felé. — Az 5-ken soha sem szabad által tenni a' Hüvelyket.

b.) Viszont, a' Hüvelyken által tevődnek felülről, a' 2. 3. 4-ik (d) igen ritkán, az 5-dik, (e) a' jobb kézen a' le, a' bal kézen pedig, a' fel menetelben.

7.) Ugyan azon újját, szabad a' leg közelebbi Tasztra által vinni, a' hol a' Kóták kötve vagynak, és nem igen röviden játszódnak; (a) a' Nyugtatók után; (b) az olyan Meneteleknél, a' hol valamely felső Tasztról, a' leg közelebbi alsóra kell menni; (c) ha az újjakat egymástól, messze kell kiterjeszteni; (d) a' több hangzatú Fogásokban, (e) ha patogatva kell játszani. (f)

8.) Minthogy a' Hüvelyknek, mint egy természeti elrendeltetése, hogy egy, vagy több rövid Tasztok elibe essen; e' miatt, néha egy, néha pedig, több újjakat is, ki kell a' rendes sorból hagyni, hogy a' játszás, folyvástabb menjen; és a' Hüvelyk, a' 6-ik Reg. ellen ne véttsen.

9.) Hogy némely Helyeket annyival könnyebben, 's folyvástabb lehessen játszani, az által is segíthet magán a' Játszó, ha egyik újját a' másiknak, (eggyet, néha többet is ki hagyván a' sorból) utánna, vagy mellé húzza. p. o.

10.) Ha ugyan azon Hangot egymás után, több ízben kell sebessen játszani, ekkor ugyan azon Taszton változtatni kell az újjakat p. o. a' 2. 3. 4. tagú Figúrákban a' 2-ik 3-ik 4-ik újjal.

11.) Néha, ugyan azon Taszton, egyik Ujjnak a' másikat, minden újraütés nélkül kell felváltani, ha a' Kóta mennyisége nem nagyon rövid, vagy a' Mozcás nem sebes; melyet, Néma, vagy tsendes Felváltásnak neveznek. Ennek gyakorlását nem győzzük eléggé ajánlani. Lásd:

§. 3. A' ki az eddig való Regulákat szorgalmasan gyakorolta, (mellyben, talán kételkednünk sem kell, mivel sem a Tanítót, sem a Tanulót nem akaránk szükségtelen Regulákkal terhelni) az, a' különös esetekre tartozókat, nagyobb részént, már, maga is könnyen fogja származtatni. Minden előfordúlható esetekre törvényt szabni, 's itt előszámlálni, szinte úgy lehetetlen, mint a' Szerző gondolatának, képzeletinek folyása rendit előre eltalálni, melyeket a' Symbolikus-Jegyek, a' Kóták testesítenek meg. Melly szerént tehát mi is, tsak a' közönségesen előfordúlúni szokott Tétélekre alkalmaztatható Szabásokról fogunk szólnani.

B,, Különös Regulák, azon esetre, ha, a' Hangok egymás után léptsönként következnek.

§. 4. Az újjaknak rendit, 's helyes rakása módját mindenkor a' Hangok menetele, 's egymásból való folyása határozza; mellyből szükségesképpen következik, hogy a' Játsonak, a' Kótákat mindenkor előre kell meg tekinteni, és szoktatni magát arra, hogy leg alább egy egy Taktus Részeket, egyszerre vegyen ki szeméivel. Mindazonáltal, az egymás után menő Hangokra, p. o. a' Hangnemek Lajtorjaira nézve tsak ugyan lehet némelly Regulákat különösen is meg állapítani, mind a' felmenetelre, mind a' lejövetelre nézve, milyenek, e' következendők:

§. 5. I. Reg. Előre botsátván, hogy tsak egy Oktáva menésről lészen szó: mind azon Hangnemek Lajtorjaiban, mellyek alsó, az az hosszú Tasztkon kezdődnek, a' jobb kézen az újjak rendi két féle lehet, t. i. 1) fel felé kezd, a' Hüvelyk, és a' 3-ik után által tevődven, be zárja az Oktávát az 5-ik vagy Kis újj; 2) Által tevődhetik a' Hüvelyk a' 4-ik után, és ekkor az Oktávát ismét a' 4-ik zárja be. — A' Kem. és Lágú F. (F# és F. b) Hangnemekre nézve, az újjak rakásának mindenkor a' 2-dik mód szerént kell meg esni. Lásd alább a' Hangnem Lajtorjaiban.

§. 6. II. Reg. Ugyan tsak a' hosszú Tasztkon kezdődő Hangnemek Lajtorjaiban a' jobb kézen, fel felé lehet az újjakat a' 2-dik mód szerént rakni, t. i. kétszer 1: 4. Ki tevődnek a' H# és Hb. holott is, az újjak rendi 1: 3 — 1: 5

§. 7. III. Reg. A' bal kézen fel felé, ugyan tsak a' hosszú Tasztkon kezdődő Hangnemek Lajtorjaiban, kezdheti az 5-ik és által tevődik a' 3-ik újj. — Kivevődnek, a' H# és Hb. mellyeken, az újjak rendi ez: 4. 1: 4. 1.

§. 8. IV. Reg. A' bal kézen fel felé, szinte a' hosszú Tasztkon kezdődő Hangnem Lajtorján a' 2-ik mód szerént lehet az újjak rendi kétszer 4. 1. Ki tevődnek, az F# és Fb., holott is, tsupán ezen rend áthat meg 5. 1: 3. 1.

§. 9. V. Reg. A' rövid, vagy felső Tasztkon kezdődő Hangnemek Lajtorjaiban, a' jobb kézen, kezd a' 2-ik újj és ezután álttevődik a' Hüvelyk, e' következendő Hangnemekben B# Bb. — Es# Esb. — ezekben pedig As# Gisb — Des# Cisb. — Fisb. által tevődik a' 3-ik után, a' Fis# ban pedig a' 4-ik után.

§. 10. VI. Reg. A' bal kézen pedig kezd a' 2-ik újj, a' Bb. és Esb.-ban, holott is, által tevődhetik a' 3-ik v. 4-ik, újj. Kezdi, a' 3-ik ezekben: B# és Es#: As#, Des#: Cisb. és Gisb. és, rendszerént által tevődik a' 4-ik. A' 4-ik kezd, a' Fis# és Fisb.-ban, által tevődik a' 3-ik. Lásd mindegyiket a' maga Lajtorjájában.

§. 11. VII. Reg. Ha két, vagy több Oktáva menéseket kell tenni, a' Hüvelyknek mind a' két kézen, ugyan azon Tasztkra kell esni, mellyekre esett az első Oktávában. Ebből látni való, hogy ez fel felé hol a' 4-ik, hol az 5-ik helyire, lefelé pedig, hol a' 3-kére, hol a' 4-kére jut. p. o.

A' Kemény, és Lány Hangnemek Lajtorjái.

C# 1 2 3 4 1 2 3 4 5 4 3 2 1 | Ab 1 2 3 4 1 2 3 4 5 4 3 2 1

1 2 3 1 2 3 4 5 4 3 2 1 3 2 1 | 1 2 3 1 2 3 4 5 4 3 2 1 3 2 1

G# 1 1 3 | Eb 1 1 3

1 2 3 1 3 | 1 1 3

D# 1 1 3 | Hb 1 1 4

1 1 3 | 1 1 4

A# 1 1 3 | Fisb 2 3 4 1 3 2 1 3

1 1 3 | 2 3 4 1 3 2 1 3

E# 1 1 3 | Cisb 2 3 1 1 3 2 1 3

1 1 3 | 2 3 1 1 3 2 1 3

H# 1 1 3 | Gisb 2 3 1 1 3 2 1 3

1 1 3 | 2 3 1 1 3 2 1 3

The musical score consists of six systems, each with two staves (treble and bass clef). Each system represents a key signature change and includes fingerings for various notes. The systems are:

- System 1:** Fis# (F#) to Esb (E♭). Treble clef notes: F#4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5. Bass clef notes: F#3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4.
- System 2:** Des# (D#) to Bb (B♭). Treble clef notes: D#4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, D5. Bass clef notes: D#3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4.
- System 3:** As# (A#) to Fb (F♭). Treble clef notes: A#4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, A5. Bass clef notes: A#3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4.
- System 4:** Es# (E#) to Cb (C♭). Treble clef notes: E#4, F#4, G#4, A#4, B#4, C5, D5, E5. Bass clef notes: E#3, F#3, G#3, A#3, B#3, C4, D4, E4.
- System 5:** B# (B#) to Gb (G♭). Treble clef notes: B#4, C5, D5, E5, F5, G5, A5, B5. Bass clef notes: B#3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4.
- System 6:** F# (F#) to Db (D♭). Treble clef notes: F#4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5. Bass clef notes: F#3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4.

Jegyzés. Elő adánk tehát a' Muzsika Abécét, mellynek hol egyik hol másik, hol mind a' két kézzel, kötve, kevésé, majd erősebben meg szaggatva, pattogatva, 's a' t. való gyakorlásánál, mind azoknak, kik idővel folyvást, érthetően, könnyűséggel kívánnak játszani, sem okosabb, sem rövidebb, sem bizonyosabb útát módát, igaz lélekkel nem javasolhatunk. Sok idő kívántatik, az igaz arra, hogy valaki minden Hangnem Lajtorját, mind a' két kézzel, több Oktávákon keresztül fel 's alá könnyűséggel játszassa; de hogy ez minden más módok között, legbizonyosabban tzelra juttató, a' tapasztalás eléggé békonyította, és ha mind a' Tanító, mind a' Tanuló ezen módot híven követik, járadtságoknak gyönyörűséges jutalmára, minden bizonytal számot tarthatnak. Ez a' mód pedig, éppenséggel nem rekeszti ki, más könnyebb, 's nehezebb Daraboknak tanulását; — de hogy ennek elmúlatása, esztendőkkel veti hátra a' Tanulót, sőt néha egész életében sem pótolja ki ezen fogyatkozást, a' tapasztalás, ezt is eléggé békonyította.

C,, Az újjak rakásáról, a' különböző szerkesztésű Tételekben.

§. 13. Oda felyebb elő adtuk az újjak rakásának rendit, azon esetben, ha a' Hangok, egymás mellett esnek; lássunk már most, az első, és második. v. is a' Hüvelyk, és Mutató újja nézve elő forduló kifogásokról.

§. 14. 1. Reg. Minthogy az 1-ső és 2-ik újjakat, sokkal tovább lehet egymástól elterjeszteni, mint a' többeket, ezekkel, a' körülállásokhoz képest, mindenféle Sekundát, Tertziát, Quartát, Quintát, néha még Kitsiny, sőt Nagy Sextát is kell venni, mind a' két kézen (a) (b)

Jegyzés. A' mellyek itt, és a' következőkben, a' meg szaggatott v. meg osztott Akkordokról mondódnak, ugyan azokat, érteni kell, az újjak rakására nézve, az olyan két hangzatú Akkordokról is, mellyeket egyszerre kell ütni. A' kifogások a' magok helyeken fognak elő-adódní.

§. 15. 2. Reg. Az 1-ső, és 3-dik újjal, lehet Tertziát, Quartát, Quintát, Sextát, ha, a' szükség úgy hozza magával, Septimát is, mind a' két kézen venni. p. ö. (c) (d)

§. 16. 3. Reg. Az 1-ső és 4-ik újjal, mind a' két kézen, 4-tát 5-tát 6-tát 7-mát (néha, Oktávát is) (e) (f)

§. 17. 4. Reg. Az 1-ső és 5-dik újjal kell, 5-tát 6-tát 7-mát 8-át 9-át és 10-mát mind a' két kézen; (a' mennyire a' természet engedi) (g). A' (h) nál több egymásután következő 8-va fogások vagynak, a' 4-ik és 5-ik újjakra, azoknak kedveért, kiket a' Természet jó hosszú újjakkal áldott meg. Egyéb aránt pedig ennek, igen nagy befolyása vagyon a' könnyű, és egyenlő játszásra. — Éppen így kell bánni, az egymás után menő Sextákkal is.

§. 18. 5. Reg. A' 2-ik, és 3-ik újjal lehet, mind a' két kézzel, Sekundát; a' meg szaggatott Tételekben 3-át és 4-tát. (i) Vagynak olyan különös esetek, mikor Oktáva Ugrást is kell velek tenni. (k)

§. 19. 6. Reg. A' 2-ka és 4-ka mind a' két kézen lehet, 3-át 4-tát, igen ritkán 5-tát. p. o. (l)

§. 20. 7. Reg. A' 2-ka, 5-ka, 4-tát, 5-tát, 6-tát; néha Kicsiny, és meg kisebbített 7-mát mind a' két kézen. p. o. (m)

§. 21. 8. Reg. A' 3-ka és, 4-ka; mindenféle Sekundát, és Tertziát, mind a' két kézen p. o. (n)

§. 22. 9. Reg. A' 3-ka 5-ka; mind a' két kézen 3-át és 4-tát, a' meg szaggatott Tétélekben, 5-tát és 6-tát p. o. (o)

§. 23. 10. Reg. A' 4-ka, és 5-ka; 2-dát és 3-át, néha, az Ugrásokban, és Kötésekben, ha el éri az ember újja, kéntelen, 4-át is fogni. p. o. (p)

§. 24. 11. Reg. A' Chromatikus Meneteleket, az 1-ső és 2-ik vagy az 1-ső és 3-ik újjal lehet játszani; mellynek, mind a' két kézzel, fel's alá, hol rövid, hol hosszú Taszton kezdve, külön és együtt való gyakorlását, hasonlóképpen ajánljuk.

Jegyzés. Ha a' Chromatikus Menetel hosszú Taszton kezdődik, a' jobb kéz, felé, mindég a' Hüvelykel kezdi; (q) a' rövid Taszton pedig, a' 2-kal v. 3-kal, lefelé pedig a' hosszú Taszton szintén a' Hüvelyk; a' rövid Taszton pedig a' 2-ik v. 3-dik (r) A' bal kézen pedig felé, hol a' 3-ik, hol a' 4-ik t. i. a' hosszú Taszton; — a' rövid Taszton pedig, hol a' 3-ik, hol a' 4-ik; lefelé pedig a' hosszú Taszton, rend szerént kezdi a' Hüvelyk, a' röviden pedig a' 2-ik újj.

D,, A' két hangzatú Tétélekről, meg osztott Akkordokról, és kettős Fogásokról.

§. 25. Közönséges Regula a' kettős Fogásokra, ez: ha két vagy több Kóták egymás felett függőleg vagynak egybefoglalva, azokat egyszerre kell venni, vagy fogni. (a) különben pedig egymás után (b)

Kivevődik ezen törvény alól, azon eset, ha a' felső, vagy alsó Hangzatban, különböző mennyiségű Kóták fordulnak elő, a' mikor az első hosszúval az első rövidet együtt kell ütni, azután pedig, az utánna következőt. (a) Ha pedig egyik, vagy másik Hangzatnak előbb kell játszódni, 's tovább haladni, mint a' másiknak, az első esetben, ezt, valamely Nyugtató (b) a' másodikban pedig, az egyenetlen, vagy különböző mennyiségű Kóták határozzák meg (c).

§. 26. Az Egyhangú, (unisonus, Einflang) ha tsak egy Hangzatban jön elő, egy újjal vevődik, (a) ha pedig mind a' két Hangzat (Diskánt, és Bassus) öszve ütközik, ekkor mind a' bal, mind a' jobb kéznek, egy egy újjával kell, az Egyhangút ütni. Ha pedig az egyik Hangzat Kótája rövidebb, mint a' másiké, tudni való, hogy az egyiket rövidebben kell játszani, mint a' másikat; mind egyiket a' maga mennyiségihez képest. p. o. a' (c) nél lévőt, mint a' (d) nél; az (e) nél lévőt, mint az (f) nél.

Jegyzés. A' két Klaviatúrájú Orgonán, és Fortepiánón a' (c)-nél lévő Egyhangút folyvást ki lehet; a' közönséges Fortepiánókon pedig, tsak a' (d)-nél lévő mód szerént lehetséges játszani.

§. 27. A' Secundákat, mindenkor két egymás mellett lévő újjal kell venni, akár egyszerre, akár egymás után: (a) mindazonáltal, a' Hüvelyket tsak multhatatlan szükségben szabad rövid Tasztra tenni. (b)

§. 34. Az Oktávák fogására rend szerént az 1-ső, és 5-ik újj fordítódik, általában minden Tasztokon.

De gyakran esik úgy is; 1-ör hogy az Oktáva Ugrást, az 1-ső és 4-ik v. 2-ik és 5-ik, sőt néha, az 1-ső, és 3-ik, a' mi több, el vétve még a' 2-ik és 3-ik újjakkal kell venni, (a) (lásd fellyebb §. 18. (b) hogy a' Melodiai Menés (progressus) szebben's könnyebben folyjon; 2-or hogy ugyan azon újjnak, ha több Oktáva Ugrások jönnek egymásután, közbevetetlenül kell egyik Hangról a' másikra ugrani. (b) A' kinek szerentséjére jó hosszú újjai vagynak, az alól feljegyzett mód szerént való újjakrakásával, segíthet magán; külömben az 1-ső, és 2-dik újjaknak ugratása, a' Melodiát nem a' leg kellemetesebben szaggatja meg. Már a' Fogalásokban (Syncopatio), Kötésekben, a' Néma-felváltással, könnyebben segíthet magán a' Játszó, (c) kivált ha a' mozgás nem sebess.

13. Cadenza in C#

The first system of the Cadenza in C# consists of two staves. The right-hand staff begins with a treble clef and a common time signature (C). It features a series of chords and melodic lines, including a triplet of eighth notes. The left-hand staff starts with a bass clef and a common time signature, providing harmonic support with chords and a few melodic fragments.

The second system continues the Cadenza in C#. The right-hand staff shows more complex melodic patterns with slurs and fingerings (1, 3, 1, 2, 1). The left-hand staff continues with harmonic accompaniment, including some rests.

The third system of the Cadenza in C# is marked "14. Andante." It features a change in tempo. The right-hand staff has a treble clef and common time, with a melodic line that includes a triplet of eighth notes. The left-hand staff has a bass clef and common time, with a more active accompaniment.

The fourth system of the Cadenza in C# continues the "Andante" section. The right-hand staff includes a trill (tr) and various melodic phrases with slurs and fingerings (1, 2, 3, 1, 3, 2, 3, 1, 5). The left-hand staff has a bass clef and common time, with a melodic line that includes a trill and various fingerings (5, 4, 5, 4, 5, 3, 1, 2, 3, 1, 5).

The fifth system of the Cadenza in C# is marked "15. Allegretto." It features a change in tempo. The right-hand staff has a treble clef and a 2/4 time signature, with a melodic line that includes a trill (tr) and various fingerings (1, 4, 3, 4, 3, 4, 3, 4, 2, 1, 2). The left-hand staff has a bass clef and a 2/4 time signature, with a melodic line that includes a trill (tr) and various fingerings (p, p).

The sixth system of the Cadenza in C# continues the "Allegretto" section. The right-hand staff has a treble clef and a 2/4 time signature, with a melodic line that includes various fingerings (5, 4, 3, 1, 2, 1, 2, 3, 4, 5, 3, 1, 3, 1, 2, 3, 4, 2, 3, 1, 2, 3, 4, 5, 4, 1, 2, 3, 4, 5). The left-hand staff has a bass clef and a 2/4 time signature, with a melodic line that includes various fingerings (p).

The seventh system of the Cadenza in C# continues the "Allegretto" section. The right-hand staff has a treble clef and a 2/4 time signature, with a melodic line that includes various fingerings (4, 1, 5, 2, 1, 3, 4, 3, 2, 1, 2, 1, 3, 4, 5, 4, 1, 2, 3, 4, 5). The left-hand staff has a bass clef and a 2/4 time signature, with a melodic line that includes various fingerings (mf).

Minore.
p

f p

D. C. All^{to}.

16. Polonaise.

4 3 4 5 3 1 2 3 4 5 3

4 4 2 4 1 3 2 5

2 3 1 2 4

17. Ecossaise.

17. Ecossaise. Musical score in 2/4 time, consisting of three systems of two staves each. The first system has a treble clef and a 2/4 time signature. The second system has a treble clef. The third system has a treble clef. Fingerings and articulations are indicated throughout the score.

18. Allegro.

18. Allegro. Musical score in 3/8 time, consisting of three systems of two staves each. The first system has a treble clef and a 3/8 time signature. The second system has a treble clef. The third system has a treble clef. Dynamics like *p* and *f* are marked. Fingerings and articulations are indicated throughout the score.

19. Magyar.

Andante.

Bengraf.

The first system of music for 'Magyar' consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a 2/4 time signature. It features a melodic line with various ornaments and fingerings (4, 3, 1, 5, 4, 1, 4, 5). The lower staff is in bass clef with a 2/4 time signature, providing a harmonic accompaniment with chords and single notes.

The second system continues the piece. The upper staff shows a melodic phrase with fingerings (5, 2, 3, 2, 3, 2, 1, 5, 2, 1). The lower staff continues the accompaniment with sustained chords and moving bass lines.

The third system concludes the 'Magyar' piece. The upper staff has fingerings (2, 3, 2, 3, 1, 2, 1, 2). The lower staff provides the final accompaniment for this section.

20. Tedeschi.

Wanhal.

The first system of 'Tedeschi' is in 3/4 time. The upper staff features a melody with many beamed eighth notes and rests. The lower staff is in bass clef with a 3/4 time signature, featuring a steady accompaniment of eighth notes.

The second system continues the 'Tedeschi' piece. The upper staff has a melodic line with many beamed notes. The lower staff continues the eighth-note accompaniment.

The third system of 'Tedeschi' includes a dynamic marking of *p* (piano) in the upper staff. The upper staff has fingerings (4, 1, 2, 4, 5, 2, 3). The lower staff continues the accompaniment.

The fourth system concludes 'Tedeschi'. The upper staff has fingerings (1, 2) and a dynamic marking of *f* (forte). The lower staff continues the accompaniment. The piece ends with a repeat sign.

V. S.

22. *mf*

23. Cadenza in A b

ff

tr

24. *Allegretto Scherzando.* *Knecht.*

p

cresc.

First system of musical notation. Treble clef staff contains a melodic line with dynamic markings *f* and *p*. Bass clef staff contains a supporting line. Fingering numbers 1-5 are present above the treble staff.

Second system of musical notation. Treble clef staff contains a melodic line with dynamic markings *p* and *pp ralent.*. Bass clef staff contains a supporting line. The system concludes with the instruction *D. C.*

Section titled *Cadenza in G #*. Treble clef staff begins with the marking *All.* and contains a melodic line with various fingering numbers. Bass clef staff contains a supporting line.

Section titled *Larghetto.*. Treble clef staff contains a melodic line with the attribution *Pleyel.* and dynamic marking *p*. Bass clef staff contains a supporting line.

Fifth system of musical notation. Treble clef staff contains a melodic line with dynamic marking *cresc.*. Bass clef staff contains a supporting line. Fingering numbers 1-5 are present above the treble staff.

Sixth system of musical notation. Treble clef staff contains a melodic line with dynamic markings *mf* and *p*. Bass clef staff contains a supporting line. Fingering numbers 1-5 are present above the treble staff.

Seventh system of musical notation. Treble clef staff contains a melodic line. Bass clef staff contains a supporting line.

26. Allegretto.

M. J.

6/8

p *f*

p

f

f *p* *f*

p *f* *p*

p *f*

p

p

Minore.

f *p* *f*

p *f* *p*

p *f*

p

Da Capo al Segno poi Coda.

Coda:

First system of the Coda section, consisting of two staves. The treble staff contains a melodic line with various ornaments and slurs. The bass staff provides a harmonic accompaniment with chords and single notes.

Second system of the Coda section, continuing the melodic and harmonic lines from the first system.

27. Andante cantabile.

Haydn.

First system of the 'Andante cantabile' section, marked 'dol.' (dolce). It consists of two staves in D major and common time. The treble staff features a melodic line with slurs and ornaments, while the bass staff provides a steady accompaniment.

Second system of the 'Andante cantabile' section, continuing the melodic and harmonic lines.

Cadenza in D #

All^o

First system of the 'Cadenza in D #' section, marked 'All^o' (Allegro). It consists of two staves in D major and common time. The treble staff has a more active melodic line, and the bass staff features a rhythmic accompaniment.

Second system of the 'Cadenza in D #' section, continuing the melodic and harmonic lines.

Third system of the 'Cadenza in D #' section, concluding with a trill (tr) in the treble staff.

28. Poco Adagio.

legato.

Musical score for measures 28-31, Poco Adagio. Treble and bass staves with notes, rests, and slurs.

29. Allegretto.

p

Musical score for measures 32-33, Allegretto. Treble and bass staves with notes and rests.

f *p*

Musical score for measures 34-35, Allegretto. Treble and bass staves with notes and rests.

f *f*

Musical score for measures 36-37, Allegretto. Treble and bass staves with notes and rests.

Minore.

p *f*

Musical score for measures 38-39, Minore. Treble and bass staves with notes and rests.

p *f*

Musical score for measures 40-41, Minore. Treble and bass staves with notes and rests.

Cadenza in A #

M. J.

D. C.
Allegretto.

The first system of the Cadenza in A major consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a common time signature (C). It begins with a piano (*p*) dynamic marking. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature. The music features a series of eighth and sixteenth notes in the right hand, while the left hand provides a simple harmonic accompaniment.

The second system continues the Cadenza in A major. The upper staff (treble clef) shows more complex rhythmic patterns, including some sixteenth-note runs. The lower staff (bass clef) continues with a steady accompaniment of eighth notes.

The third system of the Cadenza in A major. The upper staff (treble clef) features a series of sixteenth-note passages. The lower staff (bass clef) continues with eighth-note accompaniment.

8va

The fourth system of the Cadenza in A major is marked *8va* (octave up). The upper staff (treble clef) contains a rapid sixteenth-note run. The lower staff (bass clef) continues with eighth-note accompaniment. Fingerings are indicated with numbers 1 and 2 above the notes.

The fifth system of the Cadenza in A major. The upper staff (treble clef) features a series of sixteenth-note passages with some trills. The lower staff (bass clef) continues with eighth-note accompaniment. A trill (*tr*) is marked in the final measure of the system.

30. Andante grazioso.

Pleyel.

The first system of the 30. Andante grazioso consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a 3/8 time signature. It begins with a piano (*p*) dynamic and a *dol.* (dolce) marking. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature. The music is characterized by a slow, graceful melody in the right hand and a simple accompaniment in the left hand.

The second system of the 30. Andante grazioso. The upper staff (treble clef) continues the melody with some grace notes. The lower staff (bass clef) continues with the accompaniment. A mezzo-forte (*mf*) dynamic marking is present. The system ends with a *v. S.* (ritardando) marking.

v. S.

First system of musical notation, measures 68-71. The key signature is three sharps (F#, C#, G#). The first staff (treble clef) begins with a piano (*p*) dynamic and a melodic line. The second staff (bass clef) provides a harmonic accompaniment. A mezzo-forte (*mf*) dynamic marking appears in measure 70.

Second system of musical notation, measures 72-75. The piano (*p*) dynamic is maintained throughout. The melodic line in the treble clef continues with grace notes and slurs, while the bass clef accompaniment features rhythmic patterns.

Third system of musical notation, measures 76-79. The section is titled "31. Menuetto: M. J." and begins with a forte (*f*) dynamic. The time signature changes to 3/4. The treble clef has a melodic line, and the bass clef has a rhythmic accompaniment.

Fourth system of musical notation, measures 80-83. The piano (*p*) dynamic is used. The treble clef features a melodic line with grace notes, and the bass clef has a rhythmic accompaniment.

Fifth system of musical notation, measures 84-87. The piano (*p*) dynamic is used. The treble clef has a melodic line with a second ending bracket labeled "2". The bass clef has a rhythmic accompaniment. A mezzo-forte (*mf*) dynamic marking appears in measure 86.

Sixth system of musical notation, measures 88-91. The section is titled "Trio." and begins with a piano (*p*) dynamic. The treble clef has a melodic line with a triplet of eighth notes in measure 89. The bass clef has a rhythmic accompaniment.

Seventh system of musical notation, measures 92-95. The piano (*p*) dynamic is used. The treble clef has a melodic line with a first ending bracket labeled "1". The bass clef has a rhythmic accompaniment.

69

f *p*

f Menuetto Da Capo.

Cadenza in F#

32. Cantabile.

tr *p dol.* *Wahhal.*

mf *pp* *tr* *ritard.* Da Capo al Segno.

33. Don Juan Menuetto.

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 3/4 time signature. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature. The music begins with a series of chords in the right hand and a simple bass line in the left hand.

The second system of musical notation continues the piece. It features dynamic markings: *p* (piano) in the first measure, *mf.* (mezzo-forte) in the second measure, and *p* again in the fourth measure. The right hand has more complex rhythmic patterns, while the left hand provides a steady accompaniment.

The third system of musical notation shows further development of the melody. Dynamic markings include *mf.* in the first measure and *p* in the second measure. The piece concludes this system with a double bar line.

1. Var.

The first system of the first variation, labeled "1. Var.", begins with a treble clef, one flat key signature, and 3/4 time signature. The right hand features a more active melody with slurs, while the left hand continues with a rhythmic accompaniment.

The second system of the first variation continues the melodic and harmonic development. It includes various rhythmic figures and chordal textures in both hands.

The third system of the first variation shows the continuation of the piece. The right hand has some trills or grace notes indicated by 'w' above the notes. The left hand maintains a consistent accompaniment.

The fourth system of the first variation concludes the piece. It features a final melodic flourish in the right hand and a simple bass line in the left hand, ending with a double bar line.

2. Var.

Handwritten musical score for the second variation. It consists of two systems of grand staff notation (treble and bass clefs). The first system begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The music starts with a piano (*p*) dynamic. The second system continues the piece with various melodic and harmonic developments.

3. Var.

Handwritten musical score for the third variation. It consists of two systems of grand staff notation. The first system begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 3/4 time signature. The music starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The second system continues the piece with various melodic and harmonic developments.

Handwritten musical score for the fourth variation. It consists of two systems of grand staff notation. The first system begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 3/4 time signature. The music starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The second system continues the piece with various melodic and harmonic developments.

Handwritten musical score for the fifth variation. It consists of two systems of grand staff notation. The first system begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 3/4 time signature. The music starts with a forte (*f*) dynamic. Fingerings are indicated with numbers 1-5 above the notes. Dynamics include *dim.* (diminuendo) and *dol.* (dolcissimo). The second system continues the piece with various melodic and harmonic developments.

Handwritten musical score for the sixth variation. It consists of two systems of grand staff notation. The first system begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 3/4 time signature. The music starts with a forte (*f*) dynamic. Fingerings are indicated with numbers 1-5 above the notes. The second system continues the piece with various melodic and harmonic developments.

Handwritten musical score for the seventh variation. It consists of two systems of grand staff notation. The first system begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 3/4 time signature. The music starts with a forte (*f*) dynamic. The second system continues the piece with various melodic and harmonic developments, ending with a *dim.* (diminuendo) marking.

Cadenza in B #

Wanhal.

34. Cantabile.

First system of musical notation, measures 1-4. Treble clef, bass clef, key signature of two flats. Dynamics: *f*, *p*.

Second system of musical notation, measures 5-8. Treble clef, bass clef, key signature of two flats. Dynamics: *f*.

Gadenza in Es #

M. J.

Third system of musical notation, measures 9-12. Treble clef, bass clef, key signature of two flats, common time. Dynamics: *>*.

Fourth system of musical notation, measures 13-16. Treble clef, bass clef, key signature of two flats. Dynamics: *>*.

36. Menuetto.

Haydn.

Fifth system of musical notation, measures 17-20. Treble clef, bass clef, key signature of two flats, 3/4 time. Dynamics: *p*, *>*.

Sixth system of musical notation, measures 21-24. Treble clef, bass clef, key signature of two flats, 3/4 time. Dynamics: *>*.

Seventh system of musical notation, measures 25-28. Treble clef, bass clef, key signature of two flats, 3/4 time. Dynamics: *>*.

37. Allegretto.

First system of exercise 37, featuring treble and bass staves. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 3/8. The piece begins with a piano (*p*) dynamic marking.

Second system of exercise 37, featuring treble and bass staves. The dynamic marking is mezzo-forte (*mf*).

Third system of exercise 37, featuring treble and bass staves.

Fourth system of exercise 37, featuring treble and bass staves. The word *sinistra.* is written above the treble staff.

Fifth system of exercise 37, featuring treble and bass staves.

38. And^tino espress.

First system of exercise 38, featuring treble and bass staves. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The piece is marked *And^tino espress.* and includes a *Dussek.* marking.

Second system of exercise 38, featuring treble and bass staves. The dynamic marking is pianissimo (*pp*).

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower in bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The music features a variety of note values and rests. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. Dynamics include piano (*p*) and forte (*f*). The system concludes with a double bar line.

39. Andante grazioso.

Mozart.

The second system of the musical score begins with the tempo marking 'Andante grazioso'. It consists of two staves in treble and bass clefs. The key signature remains two sharps. The time signature is 6/8. The music is characterized by a steady, flowing eighth-note accompaniment in the bass and a more melodic line in the treble. Dynamics range from piano (*p*) to forte (*f*). The system ends with a double bar line.

40. Andantino con dolcezza.

Starke.

più f. *pp* *Echo.*

mf. *pp* *Echo.*

mf. *pp* *Echo.* *mf.*

Echo. *pp* *mf.* *pp* *f* *p*

cresc. *f*

Echo. *pp* *f*

Echo. *pp* *f* *pp* *f* *pp* *Echo.*

41. Magyar. Andante sostenuto.

Csermák.

The musical score is written for piano and violin. It begins in the key of D major (one sharp) and 2/4 time. The tempo is marked 'Andante sostenuto'. The score consists of eight systems of music. The first system shows the initial piano accompaniment with a 7-measure rest in the right hand. The second system introduces the violin part with first and second endings. The third system continues the piano accompaniment. The fourth system features the violin part with first and second endings and the piano part with a 'dol.' (dolce) marking. The fifth system shows the piano part with a 'mf' (mezzo-forte) marking. The sixth system continues the piano accompaniment. The seventh system features the violin part with first and second endings. The eighth system concludes the piece with a 'D. C.' (Da Capo) instruction. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings.

42. Friss Magyar. *Allo vivace.*

Musical score for "Friss Magyar" in 2/4 time, measures 1-12. The score is written for piano and features a lively melody in the right hand and a supporting bass line in the left hand. The key signature has one sharp (F#). The first system includes first and second endings. The second system contains a forte (*f*) dynamic marking. The third system concludes the piece with a repeat sign.

43.

Mozart.

Marcia,
maestoso.

Musical score for "Marcia" in 3/4 time, measures 1-12. The score is written for piano and features a stately melody in the right hand and a rhythmic bass line in the left hand. The key signature has two flats (Bb, Eb). The first system includes a forte (*f*) dynamic marking. The second system contains a *dol.* (dolce) marking. The third system includes a piano (*p*) dynamic marking. The fourth system includes a fortissimo (*ff*) dynamic marking. The score concludes with a repeat sign.

First system of musical notation, consisting of two staves (treble and bass clef). The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The music includes various rhythmic values and rests. A dynamic marking of *p* (piano) is present in the first staff.

44. Marcia. Krommer.

Moderato. *f*

Second system of musical notation, starting with the tempo and dynamic markings. The key signature remains two flats. The music is characterized by dense chordal textures and rhythmic patterns.

Third system of musical notation, continuing the piece with various notes and rests.

Fourth system of musical notation, including a dynamic marking of *mf* (mezzo-forte).

Fifth system of musical notation, including dynamic markings of *ff* (fortissimo) and *mf* (mezzo-forte).

Sixth system of musical notation, including a dynamic marking of *ff* (fortissimo).

45. Magyar. Andante maestoso.

Kossovitz.

The musical score is written for piano and consists of seven systems. Each system contains a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature is two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The piece is marked 'Andante maestoso'. Dynamics include piano (p), forte (f), fortissimo (ff), and crescendo (cresc.). There are also trills (tr) and accents. The score concludes with a double bar line and the instruction 'Vége az Első Résznek.' (End of the first part).

Vége az Első Résznek.

J e l e n t é s.

Mitsoda befolyások volt eleitől fogva, 's vagyon még ma is, a' Szép Mesterségeknek, a' Tudományokra, Nemzetek belső állapotjokra, Charakterekre; általában a' Nemzetek Historiája, legközelebb pedig, Ditsösségesen uralkodó I-ső FERENTZ Királyunk Ö Felségének, a' Szép-Mesterségek elő mozdítására állított Kegyelmes Intézeti, nyilván tanítják

Hogy darab idő óta, a' Két Magyar Haza is, megkettőztetett lépésekkel halad azon gyönyörű tzel felé, mely, a' Szép - Mesterségek Pályáján, reájok várakozik; örömmel tapasztaljuk. A' Poësis, szépen ment elő, bár sok akadályokkal kellett, és kell nékie, még ma is küszködni. — De fájdalom! leg szebb Testvérjét, a' Muzsikát, a' Természetnek ezen leg érzékenyebb Szülöttét, távol hagyván magától, óhajtva várja, hogy vele majdan öszve ölelkezvén, egyesült erővel, 's vígabb lépésekkel sijethessenek tsinosodott Nemzetünket, a' nyílt Pályán közre tett díszes Jutalommal koszorúzni meg.

Ily méltó várásnak némely részben legendő bé töltésére; úgy mint a' Gyakorló, és ezzel szükségesképpen egybe kötött Vi'sgálódó Muzsikának, a' tisztelt Két Hazában való fogantatos előmozdítására, az alól írottak, hazafiúi szíves igyekezeteket egyesítvén; mint hogy jobbára minden Istenes, és Világi nagyobb Munkák, a' Hármoniával leg-gazdagabb Klavír nemű Muzsikákra készítődnék: mindenek felett szükségesnek vélték, először is e' következő Munkájokat: Útmutatás a' Klavír, vagy Fortepiano helyes játszására, számos világsító Példákkal, Kadentziákkal, és 46 válogatott Gyakorló Darabokkal, az Előfizetés útján, Bétsben Strausz Antalnál Kis-Egész Réthben (folio) szép fehér, kemény papiroson, tiszta, könnyen olvasható betűkkel, és Kötéssel, leg-felleyebb f. e. November végéig ki adni; a' Munkának, mind igen díszes kiadásához, mind multhatatlanul szükséges nagyságához képest: úgy mint a' melly a' Muzsikának Theoriáját is általában érdekelvén, alkalmasint 18 Ívre fog telni; — holott a' Musikaléknak Íjkek, rend szerént 50 xrijával fizetődik a' Művésztöltökben, egy egy Példánynak, a' lehetőségig óltsó árát, 2 Ft. Conv. P. határozván. Az előfizettet-

teken felyül, tekelly számmal, és alább való papirosra nyomtatandó Peldányok' ára lészen 2 frt 50 xr. Conv. P. Melly Munka ha a' reménységhez képest, a' tisztelt Hazafiak kegyes Pártfogásokat, 's meg elégedéseket meg nyeréndi, az alólírottak, az Éneklés Mesterségiről, hasonló Visgálódó, és Gyakorló Munkát szándékoznak világ elcibe bostátani.

Az Előfizetés bé szedésére alázatosan meg kérettetnek.

- Arad on. Tek. Vásárhelyi Bertalan Úr, Ügyvédő.
Baján. Tek. Ramocsai Markos Pál Úr, Tábla Bíró.
Barsban. Tek. Szerdahelyi Sigmund Úr, Megyebeli Hites Jegyző.
Bonyhádon (Tolnában.) Tiszt. Borbély József Úr, Evang. Pred.
Békésben. Tek. Omaszta Sigmund Úr, Ügyvédő.
M. Berényben. Nzs. Major Pál Úr, Urad. Tisztartó.
Jász-Berényben. Tek. Mihalkovits József, Jász és K. Kun Kerül. Jegyző, és TT. Szép Mihály Prof. Urak.
Beregben. Tek. Budai Buday Imre Úr, Megy. Hites Jegyző.
Budán. Tek. Döbrönte Gábor Úr, Tartománybeli Biztos és Tábla Bíró.
Debreczenben. TT. Sárvár Pál Úr, Math. és Phys. Prof. és özvegy Csáthy Györgyné Könyváros.
Egerben. Tek. Ivánszky Antal Úr, Magy. Literat. Prof. és Tek. Makáry György Úr, Ügyvédő.
N. Enyeden. Tek. Szász Károly Prof. Úr.
Fejérvárott (Székes.) Tek. Ináncsi Pap Gábor Úr, Megy. Hites Ügyvédő és Rader Aloys Könyváros.
Fejérvárott (Károly.) Tiszt. Veszprémi Pál Úr, Sz. Szék Asszss. és Jegyzője.
Fogarason. Tek. Hamar István Úr, Fő Jegyző.
Győrben. Fő Tiszt. Polgár Innocens Úr, Sz. Benedek Szerz. Áldozó Pap, és Schwaiger András Úr, Művészi Kereskedő.
Gyöngyösön. Tek. Szent Mártony József Úr, Tábla Bíró 's Ügyvédő.
Gyarmaton (Balassa.) Tek. Bértzy János Úr, Várm. Ory. Doktora.
Halason. Tek. Csitvay Vasas András Úr.
Kassán. Tek. Dulhazy Mihály Úr, és N. Vajda Pál, Könyváros.
N. Kállóban. Tek. Liskai Szabó Mihály Úr, Várm. Hites Földmérője.

Kaposváron. Tek. Csorba István Úr, Várm. Orv.'Dokt.
 Kolosváron. Tek. Molnár Dávid, és Tek. Buzna Lázár Prof.
 Urak.
 Kovásznán (Orbai Szék.) Tek. Deák Jó'sef Úr, Ügyvédő.
 Rév-Komáromban. Tiszt. Kolmár Jó'sef Úr, Pred. és
 Esperest, és T. Holéczy Mihály Úr.
 Kőszegen. Ludwig Sámuel Könyvkötő.
 N. Körösön. Tek. Bakos Ambrus Úr, Senator.
 Ketskémén. Tiszt. Matóltsi Sámuel Úr, Pred. és Tek.
 Katona Jó'sef Úr, Ügyvédő.
 Lossonczon. Tek. Fatovits István, Tábla Bíró Úr.
 Lugoson. Tek. Patrubányi János Tábla Bíró Úr.
 Makón. Tek. Vásárhelyi Úr, Tek. Arad Várm. Tábla Bir. és
 Tek. Csanád Várm. Hites Ügyvédő:
 Munkátsón. Tek. Csérszky Antal Úr, Tek. Beregh Várm.
 Orvos Dokt.
 Miskóltzon. Tek. Paksi Szathmáry Jó'sef Úr, Tek. Borsod
 Várm. Orv. Dokt. és Tábla Bíró, és Ns. Pálffy Úr Muzi-
 ka Tanító.
 Nógrádban. Tek. Primóczy Sz. Miklósy Aloys Úr, Megy.
 Hites Al Jegyző.
 Nyitrában. Tek. Zibrin Jó'sef, Prof. Úr.
 Pápán. Tek. Sebestyén Gábor Úr, Ügyvédő.
 S. Patakon. Tek. Csengeri Jó'sef Úr, Histor. Prof. és Ns.
 Bajázt Mihály Úr Eskütt.
 Pétsétt. Tek. Kovachich György Úr, Tiszt. Al-Ügyvédő.
 Pesten. Miller Károly Művészi Kereskedő, a' Kis Hid-útszá-
 ban.
 Pozsonyban. Özv. Meidingerné Asszony Művészi Kereskedő.
 Rosnyón. Tiszt. Mispál Gergely Úr, Evang. Pred.
 N. Szebenben. Tiszt. Cseh Sámuel Úr, Magyar Liter. Prof.
 Szegeden. Tiszt. Bálint Antal Úr, Magy. Liter. Prof. és
 Tek. Maróthy György Hites Földmérő Úr.
 Szathmár Németiben. Tiszt. György Jó'sef, Pred. és T.
 Visky Péter Urak.
 Szász Városon. Tiszt. Bodola Károly Úr Pred.
 T. Somogy Vármegyében. Tek. Gál László, és Bárány
 Boldizsár Ügyvédő Urak.
 N. Szombatban. Fő Tiszt. Szeder Fábján Úr, Gymnas. Di-
 rekt.
 Szombathelyen. Ns. Zsöldos István Úr, Könyváros.

Sopronban. Fő Tiszt. Kis János Úr, Superintendens.
Szigeten. Tek. Horváth Jó'sef Úr, Urad. Praefektus.
Tokajban. Tek. Terhes Benjamin Úr, Orvos és Seborvos
Doktor.

Zomborban. Tek. Alaga István Úr, Ügyvédő.

N. Váradon. Tiszt. Húszl Károly Úr, Megy. Püspökség Pro-
tokollist.

H. M. Vásárhelyen. Tiszt. Vajda Pál Úr, Pred.

Maros-Vásárhelyen. T. T. Antal János Prof. Úr.

Kezdi-Vásárhelyen. Tek. Kállay Ferentz Úr, il-dik Ns
Székely Gyalog Reg. Auditora, 's Kapitány.

Itt Pesten lehet még az utól írott nál is előfizetni, a' M.
Báró Podmaniczky Familia Házában.

A' ki 10 Peldányra fog elő fizetni, a' 11-dikhez ingyen fog
jutni.

Az Előfizetés f. e. October végéig tartván, ezennel aláza-
tossan megkérettetnek az Előfizetést magokra vállalandó Tisztelt
Urak, méltóztassák az előfizetett Summákat, az utóírott hoz leg-
fellyebb Novemberi Pesti Vásárra, bé küldeni.

Költ Pesten Július 31-kén 1825.

Malovetzký János,

Muzsika Tanító, és

Dömény Sándor,

Hites Ügyvédő.